

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

VELIKO VIJEĆE

PREDMET M.S.S. protiv BELGIJE I GRČKE

(Zahtjev br. 30696/09)

PRESUDA

STRASBOURG

21. siječnja 2011.

Ova presuda je konačna, ali može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i kao takav ne obvezuje Sud. Za više informacija vidjeti detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pur les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

U predmetu M.S.S. protiv Belgije i Grčke,

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom vijeću u sastavu:

Jean-Paul Costa, *Predsjednik*,

Christos Rozakis,

Nicolas Bratza,

Peer Lorenzen,

Françoise Tulkens,

Josep Casadevall,

Ireneu Cabral Barreto,

Elisabet Fura,

Khanlar Hajiyeu,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Mark Villiger,

András Sajó,

Ledi Bianku,

Ann Power,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić, *suci*,

i Michael O'Boyle, *zamjenik Tajnika*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 1. rujna i 15. listopada 2010.,

donosi slijedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 30696/09) protiv Kraljevine Belgije i Helenske Republike što ga je dana 11. lipnja 2009. afganistanski državljani, g. M.S.S. („podnositelj zahtjeva“) podnio Sudu temeljem članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“). Predsjednik Vijeća kojem je predmet dodijeljen u rad udovoljio je zahtjevu podnositelja da mu ime ne bude objavljeno (pravilo 47. st. 3 Poslovnika Suda).

2. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. Z. Chihaoui, odvjetnik iz Bruxellesa. Belgijsku Vladu zastupali su njezin zastupnik, g. M. Tysebaert i zamjenica zastupnika, gđa. I. Niedlispacher. Grčku Vladu zastupala je gđa. M. Germani, pravni asistent u državnom pravnom vijeću.

3. Podnositelj zahtjeva smatrao je kako su mu protjerivanjem od strane belgijskih vlasti povrijeđena prava zajamčena člankom 2. i člankom 3. Konvencije te da je u Grčkoj tretiran na način protivan članku 3.; također se žalio na nemogućnost ulaganja pravnog lijeka sukladno članku 13. Konvencije što bi omogućilo ocjenjivanje osnovanosti njegovih prigovora.

4. Zahtjev je dodijeljen u rad Drugom odjelu Suda (Pravilo 52, st. 1. Poslovnika Suda). Dana 19. studenog 2009. Vijeće tog Odjela odlučilo je o zahtjevu obavijestiti Vlade. Dana 16. ožujka 2010. Vijeće, sastavljeno od slijedećih sudaca: Ireneu Cabral Barreto, *Predsjednik*, Françoise Tulkens, Vladimiro Zagrebelsky, Danutė Jočienė, Dragoljub Popović, András Sajó, Nona Tsotsoria, *suci*, te Sally Dollé, tajnica odjela, ustupilo je predmet na rješavanje Velikom vijeću, čemu stranke u postupku nisu prigovarale (članak 30. Konvencije i pravilo 72. Poslovnika Suda).

5. Sastav Velikog vijeća utvrđen je sukladno članku 26. st. 4. i 5. Konvencije te pravilu 24. Poslovnika Suda.

6. Sukladno članku 29. st. 3 Konvencije, odlučeno je kako će Veliko vijeće ispitivati dopuštenost i osnovanost zahtjeva u isto vrijeme.

6. Podnositelj zahtjeva i Vlade podnijeli su svoja pismena očitovanja u pogledu osnovanosti zahtjeva (pravilo 59. st. 1. Poslovnika). Svaka se strana očitovala na navode suprotne strane na glavnoj raspravi (pravilo 44. st. 5.). Pismena očitovanja zaprimljena su od Vlada Nizozemske i Ujedinjenog Kraljevstva te Centra za savjete o pojedinim pravima u Europi („Aire Centar”) i Amnesty International-a, kojima je Predsjednik Vijeća dozvolio miješanje u postupak (članak 36. st. 2. Konvencije i pravilo 44. st. 2. Poslovnika). Očitovanja su također zaprimljena od strane Povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava („Povjerenik”), Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice („UNHCR”) i Grčkog Helsinškog odbora („GHM”), kojima je Predsjednik Vijeća dozvolio miješanje u postupak. Vlada Nizozemske i Velike Britanije, Povjerenik i UNHCR dobili su mogućnost sudjelovanja na glavnoj raspravi.

7. Glavna rasprava održana je u javnosti, u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 1. rujna 2010. (pravilo 59. st. 3. Poslovnika Suda).

Pred Sudom su nazočili:

– *na strani belgijske Vlade,*

G. Marc Tysebaert, zastupnik Vlade,	<i>Zastupnik;</i>
Gđa. Isabelle Niedlispacher, zamjenica zastupnika	
Gđa. Edda Materne, odvjetnik,	<i>Punomoćnica;</i>
Gđa. Valérie Demin, <i>attachée</i> , Ured za strance,	<i>Savjetnica.</i>

– *na strani grčke Vlade,*

G. Konstantinos Georgiadis, savjetnik, Državno pravno vijeće,	<i>Zastupnik,</i>
Gđa. Myrto Germani, pravna savjetnica, Državno pravno vijeće,	<i>Punomoćnica;</i>

– *na strani podnositelja zahtjeva,*

G. Zouhaier Chihaoui, odvjetnik,	<i>Punomoćnik;</i>
----------------------------------	--------------------

– *na strani Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, treća strana - umješak,*

G. Martin Kuzmicki,	<i>Zastupnik,</i>
---------------------	-------------------

Gđica. Lisa Giovanetti,

Punomoćnica;

– *na strani Vlade Nizozemske, treća strana - umješak,*

G. Roeland Böcker,

Zastupnik,

G. Martin Kuijer, Ministarstvo pravosuđa,

Gđa. Clarinda Coert, Odjel za imigraciju i naturalizaciju, *Savjetnici,*

– *na strani Povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava, treća strana - umješak,*

G. Thomas Hammarberg, Povjerenik

G. Nikolaos Sitaropoulos, zamjenik direktora,

Gđa. Anne Weber,

Savjetnici;

– *na strani Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice, treća strana - umješak,*

G. Volker Türk, Direktor međunarodnog odjela za zaštitu, *Punomoćnik,*

Gđa. Madeline Garlick, Šef jedinice Europskog ureda za politiku i pravnu podršku

G. Cornelis Wouters, glavni savjetnik za pravo izbjeglica, Međunarodni odjel za zaštitu, *Savjetnici.*

Sud je saslušao očitovanja i odgovore na svoja pitanja od strane Gđe. Niedlispacher, Gđe. Materne, Gđe. Germani, G. Chihaoui, G. Böcker, Gđice. Giovanetti, G Türk i G. Hammarberga.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Ulazak u Europsku uniju

8. Podnositelj zahtjeva otišao je iz Kabula početkom 2008., te je putujući preko Irana i Turske, ušao u Europsku uniju kroz Grčku gdje su mu dana 7. prosinca 2008. u Mytilenu uzeti otisci prstiju.

9. Tjedan dana je zadržan u pritvoru nakon čega je pušten te mu je izdan nalog da napusti Grčku. Podnositelj zahtjeva nije zatražio azil od Grčke.

B. Postupak davanja azila i izručenja u Belgiji

10. Dana 10. veljače 2009., nakon prolaska kroz Francusku, podnositelj zahtjeva stigao je u Belgiju, gdje se bez osobnih dokumenata predstavio Uredu za strance te podnio zahtjev za azil.

11. Pregledom i analizom otisaka prstiju kroz bazu Eurodac utvrđeno je da je dana 10. veljače 2009. podnositelj zahtjeva bio upisan u bazu podataka Grčke.

12. Podnositelj zahtjeva u početku je bio smješten u Otvoreno prihvatilište za tražitelje azila u Lanakenu.

13. Dana 18. ožujka 2009., na temelju članka 10. st. 1. Uredbe EC br. 343/2003 („Dublinska uredba“, vidi st. 65-82 u nastavku), Ured za strance podnio je zahtjev grčkim vlastima da preuzmu rješavanje pitanja azila podnositelja. Budući da se grčke vlasti sukladno odredbi članka 18. stavka 1. Uredbe nisu očitovale na postavljeni zahtjev u roku od dva mjeseca, to je u smislu stavka 7. citirane odredbe Ured za strance zaključio kako je riječ o prešutnom prihvatanju rješavanja statusa podnositelja zahtjeva.

14. Tijekom ispitivanja održanog dana 18. ožujka 2009., u skladu s odredbama Dublinske uredbe, podnositelj zahtjeva izjavio je Uredu za strance da je pobjegao iz Afganistana uz pomoć krijumčara kojem je platio 12,000 dolara i koji mu je oduzeo osobne dokumente. Rekao je kako je izabrao upravo Belgiju nakon susreta s nekoliko belgijskih vojnika Sjevernoatlantskog saveza (NATO) koji su se ponašali vrlo prijateljski. Također je zatražio da belgijske vlasti ispituju njegove strahove. Rekao im je da ima sestru u Nizozemskoj s kojom je izgubio kontakt. Također je spomenuo da je imao hepatitis B koji je liječio osam mjeseci.

15. Dana 2. travnja 2009. UNHCR je uputio pismo belgijskom Ministru za migracijsku politiku i azil kritizirajući postupak za odobravanje azila i uvjete prijema zahtjeva za azil u Grčkoj, te je preporučio odgodu dostave predmeta na rješavanje Grčkoj (vidi st. 194. i 195. u nastavku). Primjerak pisma poslan je Uredu za strance.

16. Dana 19. svibnja 2009., u skladu s odredbom članka 51, st. 5 Zakona o ulasku, boravku, naseljavanju i protjerivanju stranaca („Zakon o strancima“) od 15. prosinca 1980., Ured za strance odbio je zahtjev podnositelja zahtjeva za dodjelu azila te mu je izdao nalog da napusti zemlju. U obrazloženju naloga navedeno je kako sukladno odredbama Dublinske uredbe Belgija nije nadležna za rješavanje zahtjeva za dodjelu azila; nadležna je upravo Grčka te ne postoje razlozi koji bi doveli u pitanje postupanje grčkih vlasti u pogledu njihovih obveza glede rješavanja azila sukladno propisima Zajednice i Ženevske konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. Nastavno, podnositelju zahtjeva zajamčena je mogućnost da odmah po dolasku u Grčku podnese zahtjev za azil, koji će bit riješen u skladu s pozitivnim propisima i pravilima. Belgijske vlasti nisu bile u obvezi

primijeniti odredbu o izuzeću u smislu članka 3. st. 2. Dublinske uredbe. Naposljetku, navedeno je kako podnositelj zahtjeva ne boluje od nikakve bolesti koja bi spriječila njegovo izručenje te da nema rodbine u Belgiji.

17. Istog je dana podnositelju zahtjeva određen pritvor radi izvršenja predmetne odluke te je smješten u zatvoreni objekt 127 za ilegalne migrante, u Steenokkerzeel.

18. Dana 26. svibnja 2009. Belgijski odbor za pomoć izbjeglicama, UNHCR-ov operativni suradnik u Belgiji, zaprimio je kontakt podatke o odvjetniku koji je dodijeljen podnositelju zahtjeva.

19. Dana 27. svibnja 2009. Ured za strance zakazao je termin za dolazak odvjetnika za dan 29. svibanj 2009.

20. U 10:25 navedenog dana, u Tongresu, odvjetnik podnositelja zahtjeva podnio je putem telefaksa žalbu Žalbenom vijeću za strance radi odgode izvršenja naloga za napuštanje zemlje zajedno sa zahtjevom za ukidanje naloga za napuštanje teritorija Belgije po hitnom postupku. Razlozi navedeni u žalbi odnose se prvenstveno na članak 3. Konvencije odnosno na rizik od proizvoljnog pritvora u Grčkoj u jezivim uvjetima, uključujući i rizik od zlostavljanja. Podnositelj zahtjeva također je naveo nedostatke u postupku rješavanja pitanja azila u Grčkoj, nedostatak učinkovitosti sudskih postupaka te svoj strah od izručenja natrag u Afganistan.

21. Ročište je zakazano za taj dan, u 11:30 sati, u sjedištu Žalbenog vijeća za strance u Bruxellesu. Odvjetnik podnositelja zahtjeva nije pristupio ročištu radi čega je zahtjev za odgodu izvršenja rješenja o izručenju odbijen.

22. Podnositelj zahtjeva odbio se ukrcati u zrakoplov dana 29. svibnja 2009.g. te mu je sukladno odredbi članka 27. st. 1. Zakona o strancima ponovno određen pritvor.

23. Dana 4. lipnja 2009. grčke su vlasti poslale standardni dokument potvrđujući kako je sukladno odredbi članka 18. st. 7. i članka 10. st. 1. Dublinske uredbe Grčka nadležna rješavati zahtjev za dodjelu azila podnositelja. Dokument je završavao sa rečenicom: „Primate na znanje da ta osoba, ukoliko želi, može podnijeti zahtjev [za azil] po dolasku u Grčku.”

24. Dana 9 lipnja 2009. potvrđen je pritvor podnositelju zahtjeva od strane *chambre du conseil* Suda prvog stupnja u Bruxellesu.

25. Optužno vijeće Žalbenog suda u Bruxellesu, ispitujući žalbu od 10. lipnja, zakazalo je ročište za dan 22 lipanj 2009.

26. Po primitku obavijesti od 11. lipnja 2009., kojim se izvješćuje da je njegov odlazak zakazan za 15. tog mjeseca, podnositelj zahtjeva je po tadašnjem punomoćniku podnio Žalbenom vijeću za strance drugi zahtjev radi ukidanja naloga za napuštanje Belgije. Naglasio je opasnosti s kojima bi bio suočen u Afganistanu kao i rizike izručenja Grčkoj zbog bojazni da njegov zahtjev za azil neće biti propisno obrađen te je ukazao na užasne uvjete za tražitelje azila u grčkom pritvoru.

27. Drugo izručenje Grčkoj zakazano je za dan 15. lipnja 2009., pod pratnjom.

28. Žalbeno vijeće za strance donijelo je dana 3. i 10. rujna 2009. odluke kojima se odbija zahtjev za ukidanje naloga za napuštanje teritorija Belgije – prvu iz razloga što podnositelj zahtjeva nije podnio zahtjev za nastavak postupka u propisanom roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena sudska odluka kojom se odbija njegov zahtjev za odgodu izvršenja naloga za izručenje po hitnom postupku, a drugu iz razloga što nije dostavio podnesak u kojima odgovara na navode.

29. Nije ulagana žalba zbog pogrešne primjene prava od strane *Conseil d'Etat*.

C. Zahtjev za izdavanje privremene mjere protiv Belgije

30. U međuvremenu, dana 11. lipnja 2009. podnositelj zahtjeva zastupan po odvjetniku podnio je Sudu zahtjev za odgodu izručenja Grčkoj. Osim rizika s kojima bi bio suočen u Grčkoj, naveo je činjenicu da je iz Afganistana pobjegao nakon što su ga Talibani pokušali ubiti zato što je radio kao prevoditelj za međunarodne zrakoplovne trupe stacionirane u Kabulu. U prilog svojih navoda, dostavio je potvrdu iz koje je proizlazi da je radio kao prevoditelj.

31. Dana 12. lipnja 2009. Sud je donio odluku kojom se odbija primjena odredbe pravila 39., ali je obavijestio grčku vladu da se takva odluka temelji se na uvjerenju da će Grčka u cijelosti ispoštovati svoje obveze proizašle iz Konvencije, te postupiti u skladu sa zakonodavstvom Europske unije koje regulira pitanje azila. U pismu upućenom grčkim vlastima navodi se:

“Ova odluka temelji se na izričitom uvjerenju da će Grčka, kao država članica EU, ispuniti svoje obveze propisane odredbom članka 3., 13. i 34. Konvencije. Odjel je svoje uvjerenje da će Vaša vlada postupati sukladno propisanim obvezama također temeljio na slijedećim propisima:

- gore navedenoj Dublinskoj uredbi;

- Direktivi Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca 2005. o minimalnim standardima za postupke dodjeljivanja i oduzimanja izbjegličkog statusa u državama članicama; i

- Direktivi Vijeća 2003/9/EZ od 27. siječnja 2003. o postavljanju minimalnih standarda za prijem tražitelja azila.

Bio bih zahvalan kada bi Vaša vlada izvijestila Sud o tijeku postupka koji se vodi radi rješavanja zahtjeva za azil podnositelja u Grčkoj, kao i o mjestu gdje je pritvoren ukoliko podnositelju zahtjeva bude određen pritvor po dolasku u Grčku.”

D. Određivanje privremene mjere protiv Grčke

32. Dana 15. lipnja 2009. podnositelj zahtjeva doveden je u Grčku. Po dolasku u međunarodnu zrakoplovnu luku u Ateni predstavio se imenom koje je utvrđeno u sporazumu s grčkim vlastima od 4. svibnja 2009.

33. Dana 19. lipnja 2009. odvjetnik podnositelja zahtjeva zaprimio je prvu tekstualnu poruku (sms) o kojoj je potom izvijestio Sud. U poruci se navodi kako je po dolasku podnositelj zahtjeva odmah pritvoren u zgradi koja se nalazi nadomak zračne luke, kako je zatočen u maloj prostoriji sa ostalih 20 pritvorenika, kako se toaletom može koristiti isključivo u prisustvu čuvara, kako nema pravo na boravak na otvorenom prostoru, kako je dobio vrlo malo hrane te je morao spavati na prljavom madracu ili na podu.

34. Kada je dana 18. lipnja 2009. pušten iz pritvora izdana mu je kartica tražitelja azila ("ružičasta iskaznica", vidi st. 89. u nastavku). U isto vrijeme policija mu je izdala slijedeći nalog (prijevod osiguran od strane grčke vlade):

„U Spati, dana 18. lipnja 2009. u 12:58 sati, ja, dolje potpisan djelatnik redarstvenih snaga [...], izdao sam nalog afganistanskom državljaninu [...], rođenom dana [...], bez prebivališta, da se svaka dva dana mora javljati Odjelu za azil policijske uprave Attica kako bi ih izvijestio o adresi na kojoj boravi u Grčkoj, a sve radi mogućnosti zaprimanja obavijesti u svezi podnijetog zahtjeva za dodjelu azila.“

35. Podnositelj zahtjeva nije se javio u Policijsku postaju Attica na adresi Avenija Petrou Ralli, Atena (dalje u tekstu: „Policijska postaja Attica”).

36. Obzirom da nije imamo nikakva sredstva za život, podnositelj zahtjeva nastanio se u parku u središtu Atene gdje su se okupljali ostali tražitelji azila iz Afganistana.

37. Nakon što je obaviješten o tijeku događaja dana 22. lipnja 2009. djelatnik Drugog odjela poslao je daljnji upit grčkoj vladi navodeći:

“Ovlašten sam od strane Suda zatražiti od Vaše vlade izvještaj o trenutnoj situaciji u kojoj se nalazi podnositelj zahtjeva, prvenstveno u pogledu mogućnosti da njegov zahtjev za dodjelu azila bude učinkovito riješen. Nadalje, Sud bi trebao biti obaviješten o mjerama koje Vaša vlada planira poduzeti u svezi s:

a) izručenjem podnositelja zahtjeva;

b) dodjeljivanjem sredstava za život podnositelju zahtjeva.”

38. Grčkim vlastima ostavljen je rok do 29. lipnja 2009. za dostavu gore navedenog izvješća, te je navedeno: „Ukoliko u navedenom roku ne zaprimimo odgovor na naš dopis, Sud će ozbiljno razmotriti primjenu pravila 39. protiv Grčke.”

39. Sve veća nestabilnost u Afganistanu potvrdila je vjerodostojnost tvrdnji podnositelja zahtjeva u pogledu rizika kojima bi isti bio izložen u slučaju izručenja, a kako grčka Vlada uopće nije reagirala, Sud je dana 2.

srpnja 2009. odlučio primijeniti pravilo 39. Poslovnika te je dao naputak grčkoj Vladi da u interesu stranaka i postupka ne izruči podnositelja zahtjeva do okončanja postupka pred Sudom.

40. Dana 23. srpnja 2009. grčka je Vlada u svom odgovoru na dopis Suda od 22. lipnja 2009. izvijestila Sud da je podnositelj zahtjeva po dolasku u Atensku zračnu luku dana 15. lipnja 2009. podnio zahtjev za azil te je isti u postupku rješavanja. Vlada je nastavno navela kako se podnositelj zahtjeva nije prijavio u Policijsku postaju Attica u roku od dva dana radi ispunjavanja zahtjeva za azil te davanje točne adrese stanovanja.

41. U međuvremenu odvjetnik podnositelja zahtjeva izvijestio je Sud o njihovim međusobnim prepiskama. Isti je potvrdio kako je podnositelj zahtjeva podnio zahtjev za dodjelu azila u zračnoj luci te da mu je rečeno da se javlja u Policijsku postaju Attica radi dostave adrese na kojoj će mu biti uručena pismena vezana uz postupak. Isti je to propustio učiniti obzirom da nije imao adresu stanovanja o kojoj bi ih mogao izvijestiti.

E. Događaji koji su uslijedili

42. Dana 1. kolovoza 2009. podnositelj zahtjeva uhićen je u zračnoj luci prilikom pokušaja napuštanja teritorija Grčke s krivotvorenom bugarskom osobnom iskaznicom.

43. Zadržan je u sedmodnevnom pritvoru u istoj zgradi u neposrednoj blizini zračne luke u kojoj je i ranije bio pritvoren. U tekstualnoj poruci upućenoj svom punomoćniku opisao je uvjete u pritvoru, tvrdeći da je pretučen od strane policijskih djelatnika koji su vodili prihvatni centar te da želi napustiti Grčku pod svaku cijenu jer da u takvim teškim uvjetima ne može živjeti.

44. Dana 3. kolovoza 2009. Kazneni sud u Ateni osudio ga je na kaznu zatvora od dva mjeseca, uvjetno na tri godine, zbog pokušaja napuštanja državnog teritorija s krivotvorenim ispravama.

45. Dana 4. kolovoza 2009. Ministarstvo javnog reda (sada Ministarstvo civilne zaštite) izdalo je nalog kako se ima primijeniti članak 76. Zakona o ulasku, boravku i društvenoj integraciji državljanina trećih država u Grčkoj br. 3386/2005, po kojem se pitanje podnositelj zahtjeva ima rješavati u upravnom postupku izručenja. Nadalje, utvrđeno je kako Podnositelj zahtjeva može biti pušten iz pritvoru obzirom da nije bilo osnovane sumnje za pokušaj bijega te nije predstavljao prijetnju javnom miru.

46. Dana 18. prosinca 2009. podnositelj zahtjeva otišao je u Policijsku postaju Attica gdje je produljio svoju „ružičastu iskaznicu“ na narednih šest mjeseci. Policija je istog dana zaprimila pismo i napravila pismenu bilješku da je podnositelj zahtjeva izvijestio policiju da nema gdje stanovati te da se obratio Ministarstvu zdravstva i socijalne solidarnosti da mu pomognu pronaći smještaj.

47. Dana 20. siječnja 2010. odluka o izgonu podnositelj zahtjeva automatski je ukinuta od strane grčkih vlasti obzirom je podnositelj podnio zahtjev za dodjelu azila prije uhićenja.

48. U dopisu od 26. siječnja 2010. Ministarstvo zdravlja i socijalne solidarnosti obavijestilo je Državno pravno vijeće da je, obzirom na okolnosti slučaja, potraga za smještajem podnositelja zahtjeva bila odgođena, međutim da će se smještaj osigurati; zbog nedostatka kontakt adrese o tome nije bilo moguće izvijestiti podnositelja zahtjeva.

49. Dana 18. lipnja 2010. podnositelj zahtjeva prijavio se Policijskoj postaji Attica te mu je izdana ružičasta iskaznica na šest mjeseci.

50. Dana 21. lipnja 2010. podnositelj zahtjeva zaprimio je poziv na grčkom jeziku koji je uz prisustvo prevoditelja potpisao, a u pozivu je naznačeno da se javi na razgovor u Policijsku postaju Attica na dan 2. srpnja 2010. Podnositelj zahtjeva nije pristupio na zakazani razgovor.

51. Nakon ročišta održanog na sudu podnositelja zahtjeva je kontaktirao njegov punomoćnik, a podnositelj zahtjeva tada ga je izvijestio kako mu je poziv dostavljen na grčkom jeziku kada mu je produljena ružičasta iskaznica te da prevoditelj nije spominjao nikakav datum zakazan za razgovor.

52. U tekstualnoj poruci od dana 1. rujna 2010. podnositelj zahtjeva izvijestio je svog punomoćnika kako je još jednom pokušao napustiti teritorij Grčke i otići u Italiju, jer je čuo da su tamo uvjeti prijema tražitelja azila puno pristojniji te da tamo ne bi bio primoran živjeti na ulici. Policija ga je zaustavila u Patrasu te je odveden u Solun i potom na tursku granicu radi protjerivanja u Tursku. U posljednjem trenutku grčka policija odlučila je ne protjerati ga i to, kako navodi podnositelj zahtjeva, zbog prisustva turske policije.

II. MJERODAVNO MEĐUNARODNO I EUROPSKO PRAVO

A. Ženevska Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951.

53. Belgija i Grčka ratificirale su Ženevsku Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951. („Ženevska Konvencija”) kojom su definirane okolnosti u kojima država ugovornica mora osigurati izbjeglički status onima koji to zatraže, kao i sva prava i obveze tih osoba.

54. U konkretnom slučaju riječ je o članku 33. st. 1. Ženevske Konvencije koji glasi:

“1. Nijedna Država ugovornica neće protjerati ili vratiti („*refouler*”) izbjeglicu na granicu teritorija gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasnih, vjerskih, nacionalnih razloga, kao i zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja.”

55. U svojim Zaključcima o međunarodnoj zaštiti izbjeglica usvojenim dana 13. rujna 2001. (A/AC.96/951, st. 16), UNHCR, čiji je zadatak nadgledati primjenu Ženevske konvencije od strane država ugovornica definirao je načelo „*non-refoulement*” kako slijedi:

„...temeljno načelo zaštite zajamčeno Konvencijom koje ne podliježe odstupanjima. Na više načina, načelo predstavlja logičku komponentu prava na azil koje definira Opća deklaracija o ljudskim pravima. Načelo se smatra međunarodnim običajnim pravom obvezujućim za sve države ugovornice. Nastavno, međunarodne odredbe o ljudskim pravima utvrđuju načelo *non-refoulement* temeljnom komponentom apsolutne zabrane mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Zaštita od *refoulement* u odnosu na izbjeglice također je obvezujuća bez obzira na njihov formalni status, što naravno uključuje i tražitelje azila čiji status još nije utvrđen. Obuhvaća dužnost država ugovornica da poduzmu sve mjere kako bi spriječile protjerivanje i vraćanje tražitelja azila ili izbjeglica na granice teritorija gdje bi njihovi životi ili sloboda bili ugroženi ili gdje bi bili podvrgnuti kaznenom progonu. To uključuje zabranu odbijanja na granici, presretanja i neizravnog *refoulement* bez obzira da li je riječ o pojedincu koji traži azil ili masivnom prilivu.”

B. Pravo Europske unije

1. Ugovor o Europskoj uniji (izmijenjen i dopunjen Lisabonskim sporazumom, koji je stupio na snagu dana 1. prosinca 2009.)

56. Temeljna načela ljudskih prava zajamčena Konvencijom predstavljaju dio prava Europske unije te se spominju u slijedećim propisima:

Članak 2.

„Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina...”

Članak 6.

„1. Unija priznaje prava, slobode i načela koja su utvrđena Poveljom o temeljnim pravima Europske unije usvojene 7. prosinca 2000. u Strasbourgu, a koja ima pravnu snagu ugovora...”

3. Temeljna ljudska prava zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda proizlaze iz ustavnih tradicija koje su zajedničke državama ugovornicam, te kao takva čine opća načela Europskog prava.”

2. *Ugovor o funkcioniranju Europske unije (izmijenjen i dopunjen Lisabonskim sporazumom, koji je stupio na snagu dana 1. prosinca 2009.)*

57. Pitanja od ključne važnosti za ovu presudu regulirana su odredbama sadržanim u Glavi V – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Dijela trećeg Ugovora o funkcioniranju Europske unije, politike i unutarnjeg djelovanja unije i to člankom 67. Poglavlja 1. citirane Glave:

„1. Unija predstavlja područje slobode, sigurnosti i pravde s poštovanjem temeljnih prava i različitih pravnih sustava i tradicija država članica.

2. Osigurava ... zajedničku politiku azila, useljavanja i kontrole vanjskih granica, koja se temelji na solidarnosti među državama članicama i koja je pravedna prema državljanima trećih zemalja...”

58. Poglavlje 2. Glave V regulira pitanja “politike granične kontrole, azila i useljavanja”. Članak 78. stavak 1. propisuje:

„Unija razvija zajedničku politiku azila, supsidijarne zaštite i privremene zaštite čiji je cilj svakom državljaninu treće zemlje kojem je potrebna međunarodna zaštita ponuditi odgovarajući status i osigurati poštovanje načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja imigranta (*non-refoulement*). Ta politika mora biti u skladu sa Ženevskom konvencijom...te s drugim odgovarajućim ugovorima.”

59. Članak 78. st. 2. propisuje da su zakonodavna tijela Unije dužna usvojiti mjere koje obuhvaćaju, *inter alia*, jedinstveni status azila i supsidijarne zaštite kao i kriterije i mehanizme kojima se određuje koja je država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil.

3. *Povelja o temeljnim pravima Europske unije*

60. Povelja o temeljnim pravima koja čini sastavni dio izvornog prava Europske unije od dana stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona sadrži izričitu odredbu kojom je zajamčeno pravo na azil koja glasi:

Članak 78 – Pravo na azil

„Zajamčeno je pravo na azil uz poštovanje pravila iz Ženevske konvencije od 28. srpnja 1951. i Protokola od 31. siječnja 1967. o statusu izbjeglica i u skladu s Ustavom Europske unije.”

4. *„Dublinski“ sustav azila*

61. Na specijalnom vijeću održanom u Tampere-u 1999., Europska unija uspostavila je provedbu zajedničkog europskog sustava azila.

62. U prvoj fazi (1999-2004) utvrđeni su kriteriji i mehanizmi koji postavljaju minimalne zajedničke standarde u području prijema tražitelja azila, postupcima i uvjetima koje moraju biti ostvareni za međunarodnu zaštitu, kao i pravila za utvrđivanje koja je država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil („Dublinski sustav”).

63. Druga faza je u tijeku. Cilj je daljnje usklađivanje i poboljšanje standarda zaštite s ciljem uvođenja zajedničkog europskog sustava azila do 2012. Europska komisija objavila je određene prijedloge u sklopu svog Plana politike o azilu od 17. lipnja 2008. (COM(2008) 360).

(a) Dublinska uredba i Eurodac uredba

64. Uredba Vijeća Europske unije br. 343/2003 od 18. veljače 2003. koja utvrđuje kriterije i mehanizme za utvrđivanje države članice odgovorne za postupanje na temelju zahtjeva za azilom podnesenog u nekoj od država članica od strane državljana trećih zemalja („Dublinska uredba”) primjenjuje se na sve države članice Europske unije, kao i Norvešku, Island i Švicarsku.

65. Uredba je zamijenila do tada važeću Dublinsku konvenciju za utvrđivanje države članice odgovorne za postupanje na temelju zahtjeva za azilom podnesenog u nekoj od država članica Europske zajednice koja je stupila na snagu dana 15. lipnja 1990.

66. Uredba br. 1560/2003 od 2. rujna 2003. kao popratni propis, utvrđuje pravila za primjenu Dublinske uredbe.

67. U prvom dijelu preambule Dublinske uredbe navodi se da ista predstavlja dio zajedničke politike o azilu u cilju postupnog uspostavljanja područja slobode, sigurnosti i pravde za one koji, prisiljeni okolnostima, imaju pravo legitimno tražiti zaštitu u Zajednici.

68. U drugom uvodnom dijelu navodi se kako je Uredba utemeljena na pretpostavci da države članice poštuju načelo zabrane protjerivanja i vraćanja imigranata (*non-refoulement*) u skladu sa Ženevskom konvencijom te da će se smatrati sigurnim državama.

69. Prema Uredbi, države članice moraju na temelju objektivne hijerarhije kriterija (čl. 5-14) odrediti koja je država članica odgovorna za postupanje po pojedinom zahtjevu za azil podnijetom na njenom teritoriju. Cilj je spriječiti višestruko podnošenje zahtjeva za azil od strane jedne osobe te osigurati da svaki takav podneseni zahtjev razmatra i o njemu odlučuje jedna od država članica.

70. Kada se utvrdi da je tražitelj azila ilegalno prešao granicu iz treće zemlje u neku od država članica, država članica na čiji je teritorij osoba prešla je odgovorna za postupanje po zahtjevu za azil (članak 10. st. 1.). Ta odgovornost prestaje dvanaest mjeseci nakon dana ilegalnog prelaska granice.

71. U slučaju da hijerarhijski kriteriji ukazuju da je za postupanje po zahtjevu odgovorna druga država članica, ta država je dužna preuzeti slučaj tražitelja azila i ispitati zahtjev za azil. Zamoljena država mora odgovoriti na zahtjev u roku od dva mjeseca od dana primitka zahtjeva. Ukoliko zamoljena država u roku od dva mjeseca ne odgovori na zahtjev smatrat će se da je prihvatila preuzeti slučaj tražitelja azila (članci 17. i 18. st. 1. i 7.).

72. Kad zamoljena država članica prihvati odgovornost za rješavanje pitanja azila podnositelja zahtjeva, država članica u kojoj je podnesen zahtjev za azil dužna je obavijestiti podnositelja zahtjeva o odluci da bude transferiran, navodeći pritom razloge. Prijenos se mora provesti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana prihvatanja odgovornosti za rješavanje konkretnog slučaja. Ukoliko se prijenos ne provede u tom roku, odgovornosti za postupanje po zahtjevu leži na državi članici u kojoj je zahtjev za azil podnesen (članak 19).

73. Iznimno od općeg pravila, svaka država članica može ispitati zahtjev za azil podnijet od strane državljanina treće zemlje, čak i u slučaju da ne postoji odgovornost za postupanje po zahtjevu prema kriterijima utvrđenim u Uredbi (članak 3. st. 2.) . To je tzv. „suverenitetna“ klauzula. U tom slučaju država preuzimateljica postaje odgovornom državom članicom i preuzima sve obveze s tim u svezi.

74. Nadalje, svaka država članica, čak i u slučajevima kada ne postoji odgovornost za postupanje prema kriterijima navedenim u Uredbi, može dovesti i okupiti članove obitelji, kao i ostalu uzdržavanu rodbinu pozivajući se na temeljna ljudska prava i to posebno na obiteljske ili kulturološke razloge (članak 15. st. 1.). To je tzv. „humanitarna“ klauzula. U tom će slučaju država članica na zahtjev druge države članice ispitati zahtjev za azil dotičnih osoba. Dotične osobe moraju na isto pristati.

75. Još jednom Uredbom Vijeća (EZ-a), br. 2725/2000 od 11. prosinca 2000., osnovan je sustav „Eurodac“ za usporedbu otisaka prstiju („Eurodac uredba“). Uredba obvezuje države članice da registriraju otiske prstiju tražiteljima azila. Podaci se prenose na centralnu jedinicu Eurodac kojom upravlja Europska komisija te se potom spremaju u centralnu bazu podataka i procesuiraju radi usporedbe s već pohranjenim podacima.

76. Dana 6. lipnja 2007. Europska komisija podnijela je Europskom parlamentu i Vijeću Izvješće o evaluaciji Dublinskog sustava (COM (2007) 299 konačan). Dana 3. prosinca 2008. objavila je i prijedlog novog nacrtu Dublinske uredbe (COM (2008) 820 konačni / 2). Cilj izmjena je poboljšati učinkovitost sustava i osigurati da potrebe svih osoba koje traže međunarodnu zaštitu budu obuhvaćene postupkom za utvrđivanje odgovornosti za postupanje.

77. Prijedlog ima za cilj uspostavu mehanizama za obustavu transfera osoba po pravilima Dublinskog sustava, tako da, s jedne strane, države članice čiji se sustav azila već nalazi pod teškim pritiskom, ne bi zbog tih transfera bile izložene još većem pritisku, a s druge strane, da tražitelji azila ne bi bili transferirani u države članice koje im nisu u mogućnosti ponuditi dovoljnu razinu zaštite, posebno glede uvjeta prijema i samog postupka dodjele azila (članak 31. prijedloga). Zainteresirana država mora podnijeti zahtjev Europskoj komisiji za donošenje odluke u tom smislu. Transferi osoba mogu se obustaviti na razdoblje od šest mjeseci. Komisija može

produljiti rok obustave transfera za razdoblje od narednih šest mjeseci na vlastitu inicijativu ili na zahtjev zainteresirane države članice.

78. Prijedlog je bio razmotren u postupku suodlučivanja te je usvojen od strane Europskog parlamenta na prvom čitanju dana 7. svibnja 2009. i potom podniet Komisiji i Vijeću.

79. Na neformalnom sastanku Vijeća o pravosuđu i unutarnjim poslovima održanom u Bruxellesu 15. i 16. srpnja 2010., belgijsko predstavništvo u Vijeću Europske unije predložilo je uvrstiti na dnevni red raspravu o pojedinačnim postupcima dodjele azila i jedinstvenom standardu međunarodne zaštite do 2012. Rasprava je prvenstveno bila usmjerena na to koliko je Vijeću prioritetno pregovaranje o izmjenama i dopunama Dublinske uredbe i o tome da li će ministri poduprijeti uključivanje odredbe o privremenoj suspenziji.

80. Sud pravde Europske zajednice (CJEC), koji je stupanjem na snagu Lisabonskog sporazuma postao Sud pravde Europske unije (CJEU), donio je jednu odluku vezanu uz Dublinsku uredbu. U predmetu *Petrosian* (C-19/08, presuda od 29. siječnja 2009.) postavilo se pitanje tumačenja članka 20. st. 1. i 2. u pogledu preuzimanja odgovornosti za postupanje po zahtjevu za azil i računanju rokova za transfer osoba kada zakonodavstvo zamoljene države članice propisuje da žalba ima odgodiv učinak. Sud pravde Europske unije odlučio je da rok počinje teći od trenutka donošenja meritorne odluke o samom zahtjevu.

81. Sud pravde Europske unije zaprimio je nedavno zahtjev Žalbenog suda (Ujedinjenog Kraljevstva) za donošenje prethodne odluke o tumačenju suverenitetne klauzule u Dublinskoj uredbi (predmet *N.S.*, C-411/10).

(b) Direktive Europske unije o pitanjima azila

82. Daljnja tri teksta Europske unije nadopunjuju Dublinsku uredbu.

83. *Direktiva Vijeća 2003/9/EC od 27. siječnja 2003. o postavljanju minimalnih standarda za prihvata tražitelja azila u državama članicama* („Direktiva o prihvatu”), stupila je na snagu danom objave u Službenom listu (OJ L 31 od 6. veljače 2003.). Direktiva obvezuje države članice da tražiteljima azila osiguraju:

- određene materijalne uvjete prihvata, uključujući smještaj, hranu i odjeću, naknadu u novcu ili stvarima; naknada mora biti dostatna da se osiguraju minimalne potrebe tražitelja azila;
- zaštitu jedinstva obitelji;
- medicinsku i psihološku skrb;
- dostupnost obrazovanja za maloljetnike i ako je potrebno jezične nastave radi osposobljavanja za praćenje redovitog školovanja.

U 2007. Europska komisija zatražila je od Suda pravde Europske zajednice (sada Suda pravde Europske unije) da utvrdi da li Grčka ispunjava svoje obveze u pogledu prijema izbjeglica. U presudi od 19. travnja 2007. (predmet C-72/06), Suda pravde Europske zajednice utvrdio je kako Grčka

ne ispunjava svoje obveze iz Direktive o prihvatu. Grčke su vlasti naknadno tu Direktivu implementirale u svoje zakonodavstvo.

Dana 3. studenog 2009. Europska komisija uputila je Grčkoj dopis kojim ju izvješćuje o pokretanju novih postupaka protiv nje.

84. *Direktiva Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca 2005. o minimalnim standardima za postupke priznavanja i oduzimanja izbjegličkog statusa u državama članicama* („Direktiva o postupku”), koja je stupila na snagu danom objave u Službenom listu (OJ L 326/13 od 13. prosinca 2005.), jamči slijedeća prava:

- zahtjev za azil ne može biti odbijen iz razlog što nije podnesen u najkraćem mogućem roku; osim toga, zahtjevi moraju biti ispitani pojedinačno, objektivno i nepristrano;
- tražitelji azila imaju pravo ostati u državi članici do donošenja rješenja o njihovom zahtjevu za azil;
- države članice su dužne osigurati da odluke o zahtjevima za azil budu u pisanom obliku i da, ako zahtjev bude odbijen, odluka sadrži razloge odbijanja te pouku o pravnom lijeku;
- tražitelji azila moraju biti obaviješteni o postupku koji će uslijediti, o svojim pravima i obvezama, i o konačnoj odluci nadležnog tijela;
- tražiteljima azila mora biti osiguran prevoditelj radi podnošenja zahtjeva nadležnim tijelima ukoliko je to potrebno;
- tražiteljima azila ne smije biti uskraćeno pravo komuniciranja s UNHCR-om; općenito, države članice moraju omogućiti UNHCR-u pristup tražiteljima azila, uključujući i onima u pritvoru, kao i informacije o podnijetim zahtjevima za azil i postupcima, te im osigurati mogućnost da pred nadležnim tijelom iznesu svoje stavove;
- tražiteljima azila mora biti dana mogućnost da o vlastitom trošku angažiraju pravnog savjetnika radi učinkovitog zastupanja; u slučaju da nadležno tijelo odbije zahtjev za azil, države članice moraju osigurati besplatnu pravnu pomoć tražiteljima na njihov zahtjev; ovo pravo može biti ograničeno (izbor pravnih savjetnika ograničen je na pravne savjetnike izričito određene nacionalnim propisom, moguće je ulagati žalbe samo u slučajevima u kojima postoji vjerojatnost za uspjeh, a besplatna pravna pomoć ograničena je na tražitelje koji nemaju dovoljno sredstava).

Europska komisija pokrenula je u veljači 2006. pred Sudom pravde Europske zajednice (sada Sudom pravde Europske unije) postupak protiv Grčke zbog neispunjavanja svojih obveza, i postupovnih manjkavosti u grčkom sustavu azila. Nakon implementacije Direktive o postupku u grčko zakonodavstvo u srpnju 2008., slučaj je izbrisan s popisa.

Dana 24. lipnja 2010. Europska komisija pokrenula je pred Europskim sudom postupak protiv Belgije iz razloga što belgijske vlasti nisu u potpunosti implementirale Direktivu o postupku – prvenstveno u dijelu koji se odnosi na obvezu glede održavanja osobnih razgovora s tražiteljima azila.

U svom prijedlogu izmjena i dopuna Direktive o postupku, koji je predstavljen 21. listopada 2009. (COM (2009) 554 konačan), Komisija je predložila strožu obvezu obavješćavanja podnositelja zahtjeva. Također je predloženo potpuno i ex nunc preispitivanje prvostupanjske odluke od strane suda ili tribunala i precizirano je da djelotvoran pravni lijek mora obuhvaćati kako činjenice tako i materijalnopravna pitanja. Nadalje, izmjene obuhvaćaju odredbe koje propisuju suspenzivan učinak žalbe. Predložene izmjene i dopune imaju za cilj usuglašavanje sudske prakse u pogledu načela kao što je pravo na obranu, jednakosti sredstava, te pravo na učinkovitu sudsku zaštitu.

85. *Direktiva Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljanina trećih zemalja ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je iz drugih razloga potrebna međunarodna zaštita i o sadržaju dodijeljene zaštite* („Direktiva o kvalifikaciji”). Ista je stupila na snagu dvadesetog dana nakon objave u Službenom listu (OJ L 304 od 30. rujna 2004.).

Ova Direktiva sadrži niz kriterija za priznanje izbjegličkog statusa i kriterija na temelju kojih se priznaje pravo na supsidijarnu zaštitu, kao i sva prava povezana s dodjelom tih statusa. Direktiva uvodi usklađen sustav privremene zaštite za osobe koje nisu obuhvaćene Ženevskom konvencijom, ali kojima je ipak potrebna međunarodna zaštita, kao npr. žrtvama rasprostranjenog nasilja ili građanskog rata.

Sud pravde Europske zajednice (sada Sud pravde Europske unije) donio je dvije odluke koje se odnose na Direktivu o kvalifikaciji: presuda *Elgafaji* (C-465/07) od 17. veljače 2009. i presuda *Salahadin Abdulla i drugi* od 02. ožujka 2010. (zajednički predmet C-175, 176, 178 i 179/08).

C. Važni tekstovi Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe

86. Osim izvješća objavljenih nakon njegova posjeta Grčkoj (vidi st. 160. ove presude), Povjerenik je izdao preporuku „koja se odnosi na prava stranaca koji žele ući u državu članicu Vijeća Europe i izvršavanje naloga za protjerivanje“, od 19. rujna 2001., u kojem se, *inter alia*, navodi:

„1. Svatko će se po dolasku na granicu neke od država članica tretirati uz dužno poštivanje ljudskog dostojanstva, a ne se automatski smatrati kriminalcem ili prevarantom.

2. Po dolasku, svatko čije je pravo ulaska sporno treba biti saslušan, uz eventualnu pomoć prevoditelja čiji će troškovi biti podmireni od strane države u koju je došao, a sve kako bi mogao podnijeti zahtjev za azil. To obuhvaća pravo osobe da po otvaranju predmeta bude uredno obaviješten, na jeziku koji razumije, o postupku koji treba uslijediti. Praksa protjerivanja „s ulaznih vrata“ nije prihvatljiva.

3. U pravilu ne bi trebalo biti nikakvih ograničenja slobode kretanja. Gdje god je to moguće pritvor mora biti zamijenjen drugim nadzornim mjerama, kao što su jamstvo ili osiguranje uz jamstvo ili drugim sličnim mjerama. Ukoliko pritvor predstavlja

jedini način osiguranja fizičkog prisustva stranca, isti ne smije biti trajno pritvoren u policijskoj postaji ili zatvoru, osim ako ne postoji drugo praktično rješenje, u kojem slučaju takav pritvor ne može trajati duže nego što je potrebno da se organizira premještaj u neki od specijaliziranih prihvatnih centara.

...

9. Ni u kojem slučaju prihvatni centri ne smiju biti ustrojani kao zatvori.

...

11. Vrlo je važno da ulaganje pravnog lijeka u smislu odredbe članka 13. Europske konvencije ne predstavlja samo teoretsko pravo zajamčeno zakonom, već da se to pravo u praksi i koristi kada osoba tvrdi da su nadležna tijela postupila protivno pravilima zajamčenim Konvencijom ili postoji vjerojatnost da će tako postupiti. Pravo na ulaganje djelotvornog pravnog lijeka mora biti zajamčeno svima koji žele osporavati odluku o protjerivanju ili nalog o vraćanju. Pravni lijek mora imati suspenzivan učinak izvršenja naloga o protjerivanju, prvenstveno u slučajevima iz članaka 2. i 3. Europske konvencije.”

III. MJERODAVNO PRAVO I SUDSKA PRAKSA U GRČKOJ

A. Uvjeti za prijem tražitelja azila

1. Prebivalište

87. Uvjete za prijem tražitelja azila u Grčkoj prvenstveno regulira Predsjednička uredba („PD”) br. 220/2007 kojom je u grčko zakonodavstvo implementirana Direktiva o prijemu. Odredbe tog teksta od značaja za ovu presudu sažete su u nastavku.

88. Tijelo nadležno za zaprimanje i razmatranje zahtjeva za azil tražitelju izdaje iskaznicu odmah nakon provjere rezultata otisaka prstiju, a u svakom slučaju ne kasnije od tri dana nakon što je zahtjev za azil podnesen, i to bez naknade. Ova iskaznica, koja se naziva ružičastom iskaznicom, omogućava tražitelju da ostane u Grčkoj tijekom razdoblja u kojem se razmatra zahtjev za azil. Iskaznica vrijedi šest mjeseci, a obnovljiva je sve do donošenja konačne odluke o osnovanosti zahtjeva (članak 5. st. 1.).

89. Na temelju članka 12. st. 1. i 3. nadležna tijela dužna su poduzeti odgovarajuće mjere radi osiguranja materijalnih uvjeta za prijem tražitelja azila. Moraju se osigurati minimalni standardi koji će odgovarati zdravstvenom stanju tražitelja azila i biti dovoljni za uzdržavanje i za zaštitu njihovih temeljnih prava. Ove mjere poduzet će se onda kada je riječ o osobama slabog imovnog stanja.

90. Tražitelj azila koji nema dom odnosno dovoljno sredstava za osiguranje smještaja bit će smješten u prihvatni centar ili na neko drugo slično mjesto nakon podnošenja zahtjeva za azil nadležnom tijelu (članak 6. st. 2.). Prema podacima grčkog Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, u 2009. godini u zemlji je bilo ustrojeno četrnaest prihvatnih centara s kapacitetom za 935 osoba. Od toga je šest centara predviđeno za smještaj maloljetnika bez pratnje.

91. Tražiteljima azila koji se žele zaposliti izdaje se privremena radna dozvola sukladno uvjetima propisanim Predsjedničkom uredbom br. 189/1998 (članak 10. st. 1. PD br. 220/2007). Članak 4. c) Predsjedničke uredbe br. 189/1998 propisuje kako će nadležno tijelo izdati radnu dozvolu nakon što utvrdi da za to radno mjesto nema zainteresiranih „grčkih državljana, građana Europske unije, osoba kojima je dodijeljen izbjeglički status, osoba grčkog podrijetla i slično”.

92. Tražiteljima azila dostupni su strukovni programi obuke pod istim uvjetima kao i grčkim državljanima (članak 11.).

93. Ukoliko je riječ o osobama slabog imovnog stanja koje nisu osigurane, tražitelji azila imaju pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu i bolničko liječenje. Primarna zdravstvena zaštita također je besplatna (članak 14. PD br. 220/2007).

2. Pritvor

94. Kad je administrativno protjerivanje stranca dopušteno temeljem članka 76(1) Zakona br. 3386/2005 (vidi st. 119. ove presude) zbog sumnje da stranac namjerava pobjeći, odnosno da predstavlja prijetnju za javni red ili na bilo koji drugi način ometa postupak vraćanja ili protjerivanja, moguće je odrediti privremeno zadržavanje u roku od tri dana od dana donošenja odluke o protjerivanju (članak 76 (2)). Do stupanja na snagu Zakona 3772/2009 administrativno zadržavanje trajalo je do tri mjeseca. Sada je rok šest mjeseci, a u određenim okolnostima može se produžiti za narednih dvanaest mjeseci.

95. Žalba Vrhovnom upravnom sudu protiv naloga o protjerivanju ne odgađa izvršenje rješenja o pritvoru (članak 77. Zakona br. 3386/2005).

96. Članak 76(1) predviđa da se po dolasku u atensku zračnu luku osobe zadržavaju u centru smještenom pored zračne luke. U ostalim dijelovima zemlje osobe se zadržavaju u prihvatnim centrima za azilante odnosno u policijskim postajama.

97. Sukladno odredbi članka 13. st. 1. Predsjedničke uredbe br. 90/2008, podnošenje zahtjeva za azil nije kazneno djelo i ne opravdana nužno zadržavanje tražitelja azila bez obzira da li je isti u zemlju ušao ilegalno.

B. Postupak za dodjelu azila

1. Primjenjive odredbe

98. Odredbe koje se primjenjuju u rješavanju zahtjeva za azil sadržane su u Predsjedničkoj uredbi br. 61/1999 o priznanju izbjegličkog statusa, vraćanju i protjerivanju stranaca, boravišnim dozvolama za članove obitelji, uvjetima suradnje s UNHCR-om; u Predsjedničkoj uredbi br. 90/2008 kojom je implementirana Direktiva o postupcima 2005/85, te izmjenama i dopunama Predsjedničke uredbe br. 81/2009.

(a) Pristup postupku

99. Svi državljani trećih zemalja i osobe bez državljanstva imaju pravo podnijeti zahtjev za azil. Tijela nadležna za zaprimanje i razmatranje zahtjeva za azil dužna su osigurati svim punoljetnim osobama mogućnost da iskoriste svoje pravo na podnošenje zahtjeva za azil uz uvjet da se tražitelji azila osobno jave nadležnom tijelu (članak 4. st. 1. PD br. 90/2008).

100. Nadležna tijela dužna su tražitelje azila odmah upoznati s njihovim pravima i obvezama i u tu će im svrhu predati brošuru tiskanu na jeziku koji razumiju, a u kojoj se opisuje postupak razmatranja zahtjeva za azil te sva prava i obveze tražitelja azila. Za slučaj da tražitelj azila ne razumije niti jedan jezik na kojem je brošura tiskana ili je nepismen, isti će usmeno biti upoznat sa sadržajem brošure uz pomoć prevoditelja (članak 1. st. 6. PD 61/1999 i članak 8. st. 1. a) PD br. 90/2008).

101. Informativna brošura izrađena je u suradnji sa UNHCR-om, a izdaje se na šest različitih jezika (arapski, engleski, francuski, grčki, perzijski i turski).

102. Kada tražitelj azila stigne u međunarodnu zračnu luku u Ateni, gore navedene informacije dužne su im pružiti sigurnosne službe u zračnoj luci. Za tumačenje će se pobrinuti prevoditelji iz policijske postaje Attica, nevladinih organizacije ili osoblje zračne luke.

103. Tražitelji azila dužni su surađivati s nadležnim tijelima (članak 9. st. 1. PD br. 90/2008). Osobito su dužni obavijestiti nadležna tijela o svakoj promijeni adrese stanovanja (članak 6. st. 1. PD br. 220/2007).

104. Ukoliko to nisu učinili u samoj zračnoj luci, tražitelji azila dužni su, u subotu, prijaviti se Uredu za strance Policijske uprave Attica radi podnošenja zahtjeva za azil. Stupanjem na snagu Predsjedničke uredbe br. 81/2009 (članak 1.) podnošenje zahtjeva za azil je decentralizirano te je zahtjeve moguće podnijeti u pedeset dvije policijske postaje diljem zemlje.

105. Tražitelji azila koji su podnijeli zahtjev za azil u zračnoj luci dužni su u roku od tri dana prijaviti prebivalište Policijskoj upravi Attica.

106. Tražitelji azila bit će pozvani u policijsku postaju radi obavijesnog razgovora tijekom kojeg mogu biti zastupani po punomoćniku. Obavijesni razgovor održat će se u prisustvu prevoditelja, a tražitelji azila bit će dužni

potvrditi podatke sadržane u zahtjevu za azil, zatim dati svoje osobne podatke kao i podatke kojim su putem došli u Grčku i razloge bijega iz zemlje podrijetla (članak 10. st. 1. PD br. 90/2008).

(b) Razmatranje zahtjeva za azil u prvom stupnju

107. Do 2009. policijski službenik je bio dužan nakon obavljenog obavijesnog razgovora proslijediti zahtjev za azil jednom od tri savjetodavna povjerenstva za izbjeglice ustrojena pri Ministarstvu javnog reda (sada Ministarstvo civilne zaštite) radi davanja mišljenja. Povjerenstva su bila sačinjena od policijskih službenika i općinskih dužnosnika, a u nekim slučajevima UNHCR je sudjelovao kao promatrač. Povjerenstvo kojem je zahtjev za azil upućen sastavljalo bi mišljenje u obliku internog izvješća koje se prosljeđivalo Policijskoj upravi Attica koja bi potom donosila odluku o osnovanosti zahtjeva.

108. Predsjednička uredba br. 81/2009 je osigurala decentralizaciju postupanja po zahtjevima za azil u prvom stupnju te ustrojila savjetodavna povjerenstva za izbjeglice u pedeset i dvije policijske postaje diljem zemlje (članak 3). Postupak razmatranja zahtjeva se kao takav nije mijenjan već se sada odvija u pedeset i dvije policijske postaje diljem zemlje.

109. Odluke se donose pojedinačno, nakon brižljive, objektivne i nepristrane ocjene osnovanosti pojedinog zahtjeva. Nadležna tijela precizno i detaljno skupljaju podatke o općem stanju zemlje podrijetla tražitelja azila i to iz povjerljivih izvora, kao npr. od UNHCR-a (članak 6. st. 2. PD br. 90/2008). U svakoj fazi postupka podnositeljima zahtjeva za azil osigurana je usluga prevoditelja na trošak države (članak 8. st. 1. b) PD 90/2008).

110. Tražitelji imaju pravo angažirati pravnog ili nekog drugog savjetnika o vlastitom trošku (članak 11. st. 1. PD br. 90/2008).

111. Odluka o osnovanosti zahtjeva dostavlja se tražitelju osobno ili na ruke njegovog odnosno njenog odvjetnika ili pravnog zastupnika (članak 8. st. 1. d) PD br. 90/2008). S tim u svezi u točki 10. Informativne brošure navodi se:

„... [Ružičasta] iskaznica mora sadržavati podatak o adresi koju ste prijavili kao svoje prebivalište ili adresu prihvatnog centra u kojem ste smješteni. Odluka o osnovanosti zahtjeva bit će dostavljena na navedenu adresu; stoga je važno bez odgode obavijestiti policiju o svakoj promjeni adrese.”

112. Ukoliko je adresa nepoznata, odluka o zahtjevu dostavlja se na oglasnu ploču općine u kojoj se nalazi sjedište ureda kojem je podnesen zahtjev za azil, i UNHCR-u (članak 7. st. 2. PD br. 90/2008).

113. Ukoliko tražitelj nije zastupan po punomoćniku, pismena se dostavljaju na jeziku za koji se smatra da bi ga isti mogao razumjeti (članak 8. st. 1. e) PD 90/2008).

(c) Žalbe protiv odluka kojima se zahtjev odbija

114. Do 2009. savjetodavno povjerenstvo za izbjeglice u drugom je stupnju rješavalo zahtjeve za azil koji su bili odbijeni u prvom stupnju (članak 25. PD br. 90/2008). UNHCR je sudjelovao u povjerenstvima (članak 26. PD br. 90/2008). Nakon toga moglo se zatražiti od Vrhovnog upravnog suda ukinanje odluke. Člankom 5. PD br. 81/2009 ukinuta je drugostupanjska uloga savjetodavnih povjerenstava za izbjeglice. Od 2009. žalbe na prvostupanjske odluke izravno se ulažu Vrhovnom upravnom sudu. U srpnju 2009. UNHCR je donio odluku da više neće sudjelovati u postupku.

115. Ukoliko tražitelj nije dobio relevantne informacije u pisanom obliku, odluka kojom se zahtjev odbija mora sadržavati uputu o pravnom lijeku odnosno uputu o pravu na ulaganje žalbe, rok za žalbu i posljedice propuštanja roka (članak 7. st. 3. i 8. stavak 1. e) PD 90/2008).

116. Žalbe Vrhovnom upravnom sudu ne odgađaju izvršenje naloga za izgon koji je sadržan u odluci kojom se odbija zahtjev za azil. Međutim, stranci imaju pravo uložiti žalbu na nalog za izgon u roku od pet dana od dana zaprimanja odluke kojom se odbija zahtjev za azil. Odluka se mora donijeti unutar tri radna dana od dana kad je žalba uložena. Ova žalba ne odgađa izvršenje odluke o izgonu. Ako odluka o izgonu sadrži i rješenje o pritvoru, žalba odgađa izvršenje naloga za izgon, ali ne i rješenje o pritvoru. (članak 77. Zakona br. 3386/2005).

117. Tražitelji azila imaju pravo na pravnu pomoć prilikom ulaganja žalbe Vrhovnom upravnom sudu pod uvjetom da žalbe nisu očigledno nedopuštene ili neosnovane (članak 11. st. 2. PD br. 90/2008).

(d) Zaštita od protjerivanja (*refoulement*)

118. Zakon br. 3386/2005 koji je izmijenjen i dopunjen Zakonom br. 3772/2009 (članak 76(1) c), predviđa upravno protjerivanje stranaca posebno u slučaju kada njihov boravak u Grčkoj predstavlja prijetnju javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti. Smatrat će se da stranci predstavljaju takovu prijetnju ukoliko su protiv njih pokrenuti kazneni postupci zbog kaznenih djela za koje je propisana kazna zatvora od tri mjeseca i više. Protuzakonito napuštanje zemlje uz korištenje krivotvorene putovnice ili drugih putnih isprava predstavlja kazneno djelo u smislu odredbe članka 83(1) i 87(7) Zakona br. 3386/2005.

119. Međutim, odredbe ovog Zakona (članak 1 c) i 79 d)) ne odnose se na tražitelje azila i izbjeglice. Tražitelji azila mogu ostati u zemlji sve do okončanja upravnog postupka u kojem se razmatra osnovanosti njihovog zahtjeva i ne mogu biti protjerani ni na koji način (članak 1. st. 1. PD br. 61/1999 i članak 5. st. 1. PD br. 90/2008).

(e) Odobrenje boravka iz humanitarnih razloga i supsidijarna zaštita

120. U iznimnim slučajevima, iz humanitarnih razloga, Ministar javnog poretka (sada Ministar civilne zaštite) može odobriti privremeni boravak strancu kojem je odbijen zahtjev za dodjelu izbjegličkog statusa do trenutka dok povratak u zemlju podrijetla ne bude siguran (članak 25(6) Zakona br. 1975/1991). Kad se odobrenje daje iz humanitarnih razloga kriteriji koji se moraju uzeti u obzir su objektivna nemogućnost izručenja ili vraćanja stranca u zemlju podrijetla zbog više sile, kao npr. zdravstveni razlozi, međunarodni bojkot zemlje podrijetla, građanski rat u kojem se krše ljudska prava, odnosno bojazan da će se sa strancem u zemlji podrijetla postupiti protivno odredbi članka 3. Konvencije (članak 8. st. 2. PD br. 61/1999). U posljednjem slučaju Vrhovni upravni sud zauzeo je mišljenje da su upravna tijela dužna paziti na zlouporabu članka 3. Konvencije te da ta dužnost predstavlja obvezu, a ne opciju (vidi na primjer presudu br. 4055/2008 i br. 434/2009).

121. Supsidijarna zaštita zajamčena je Predsjedničkom uredbom br. 96/2008 kojom je u grčko zakonodavstva implementirana Direktiva 2004/83/EZ o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je iz drugih razloga potrebna međunarodna zaštita i o sadržaju dodijeljene zaštite.

(f) Tekuće reforme u postupku azila

122. Nakon parlamentarnih izbora održanih u Grčkoj u listopadu 2009. nova Vlada imenovala je stručno povjerenstvo radi davanja mišljenja o reformi sustava azila u toj zemlji. Povjerenstvo sastavljeno od stručnjaka iz Ministarstva civilne zaštite, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva zdravstva, UNHCR-a, grčkog Vijeća za izbjeglice, Ureda pučkog pravobranitelja i akademika predložilo je izmijene i dopune postojećeg zakona i sudske prakse iznoseći prijedloge koji se odnose na sastav i *modus operandi* novog javnog tijela koje bi bilo nadležno rješavati zahtjeve za azil, a koje ne bi kao do sada činili policijski službenici već službenici u javnoj upravi. Također je predloženo vraćanje drugostupanjske uloge savjetodavnim povjerenstvima za izbjeglice.

123. Prijedlozi stručnog povjerenstva dostavljeni su grčkoj vladi dana 22. prosinca 2009. radi izrade nacrtu zakona. Predsjednik grčke vlade George Papandreou, na konferenciji za novinare održanoj 20. siječnja 2010., uz sudjelovanje Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice Antonia Guterresa, istaknuo je kako je cilj reforme zakonodavnog okvira „usuglašavanje zakona s Konvencijom o izbjeglicama iz 1951. i s pravom Europske unije”.

2. Statistički podaci o azilu u Grčkoj

124. Prema statističkim podacima UNHCR-a, 2008. Grčka se nalazila na sedmom mjestu država članica Europske unije po broj zaprimljenih zahtjeva za dodjelu azila, s ukupno 19,880 zaprimljenih zahtjeva u toj godini (dok je u 2009. godini bilo 15,930 zahtjeva) (*Prosjek i trendovi azila u razvijenim zemljama, 2009*). 88% stranih državljanina koji su 2009. ušli u Europsku uniju, ušlo je kroz Grčku.

125. Prema izvješću UNHCR-a za 2008. u prvom stupnju pozitivno je riješeno 0.04% zahtjeva za dodjelu izbjegličkog statusa sukladno Ženevskoj konvenciji (jedanaestero ljudi) i 0.06% zahtjeva za humanitarnu ili supsidijarnu zaštitu (osamnaestero ljudi) (UNHCR, *Promatranje Grčke kao zemlje azila, 2009*). Uloženo je 12,095 žalbi protiv odluka kojima se zahtjevi odbijaju. Usvojeno je 25 žalbi osoba kojima je potom dodijeljen izbjeglički status u smislu Ženevske konvencije i 11 žalbi koje se odnose na humanitarne razloge i supsidijarnu zaštitu. Ulaganje žalbe bilo je uspješno u 2.87% odnosno 1.26% slučajeva. Usporedbe radi u 2008. prosječno je pozitivno riješeno 2% zahtjeva u pet od šest zemalja koje uz Grčku zaprime najveći broj zahtjeva za azil (Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, Švedska i Njemačka) (UNHCR, *Globalni trendovi 2008. – izbjeglice, azilanti, povratnici, prognanici i osobe bez državljanstva*).

126. Do 2009., 95% zahtjeva za azil obrađeno je u Policijskoj upravi Attica. Otkako je razmatranje zahtjeva za azil decentralizirano i raspoređeno na policijske uprave diljem zemlje, Policijska uprava Attica zaprimila je 79% zahtjeva.

IV. MJERODAVNO PRAVO I SUDSKA PRAKSA U BELGIJI

127. Zakon o strancima predviđa različite faze postupka dodijele azila. Za osobe koje podnose zahtjev za azil temeljem Dublinske uredbe mjerodavne su nastavno navedene odredbe.

A. Ured za strance

128. Ured za strance je upravno tijelo nadležno za postupanje po zahtjevu za azil nakon provjere podnositelja zahtjeva u Eurodac bazi podataka. Ured je također nadležan za obavljanje obavijesnih razgovora s tražiteljima azila kako bi, po ispitivanju okolnosti slučaja, utvrdio da li je Belgija u smislu Dublinske uredbe zemlja odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil. Ovi aspekti postupka regulirani su poglavljem 51/5 Zakona o strancima.

129. Po obavljenom obavijesnom razgovoru Ured za strance popunjava Dublinski obrazac zahtjeva. Obrazac sadrži dio koji se odnosi na opće podatke o tražitelju azila i dio koji se odnosi na potankosti dolaska u

Belgiju, zdravstveno stanje i razloge dolaska u Belgiju. Ne postoji odredba da tražitelji azila imaju prvo na prisustvo odvjetnika tijekom obavijesnog razgovora.

130. Kad Ured za strance utvrdi da postoji odgovornost Belgije za postupanje po zahtjevu u smislu kriterija propisanih Dublinskom uredbom ili primjenom posebnih odredbi, ili zato što je protekao rok za transfer (pozitivna odluka), isti će proslijediti Uredu Generalnog tajnika za izbjeglice i osoba bez državljanstva („CGRSP“), tijelu koje je u Belgiji nadležno za ispitivanje osnovanosti zahtjeva za azil.

131. Kad Ured za strance utvrdi da Belgija nije odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil (negativna odluka), isti će proslijediti državi članici koja je odgovorna za rješavanje zahtjeva. Ukoliko država članica izričito ili prešutno prihvati odgovornost za postupanje po zahtjevu, Ured za strance donijet će odluku kojom se odbija zahtjev za azil uz rješenje kojim se odbija dodjela boravišne dozvole te će izdati nalog za napuštanje zemlje.

132. Negativna odluka kojom se nalaže transfer tražitelja azila mora sadržavati obrazloženje. Kada se transfer odnosi na Grčku, razlozi za izdavanje naloga za napuštanje zemlje temelje se na pretpostavci da Grčka poštuje svoje obveze kao članica Unije kao i ostale međunarodne obveze vezane uz pitanja azila te na činjenici da pozivanje na suverenitetnu klauzulu nije obvezatno u smislu Dublinske uredbe. U pojedinim slučajevima razlog može predstavljati činjenica da je podnositelj zahtjeva propustio dokazati konkretne posljedice općeg stanja i svoje osobne situacije.

133. Nisu raspoloživi točni statistički podaci na temelju kojih bi se mogao utvrditi postotak slučajeva u kojem Ured za strance primjenjuje suverenitetnu klauzulu. Pozitivne odluke nisu specificirane. Prema podacima iz izvješća Ureda za strance za 2009. proizlazi da je u toj godini Belgija izdala 1,116 zahtjeva za preuzimanje postupanja ostalim državama članicama, od kojih je 420 upućeno Grčkoj, dok je ukupno 166 zahtjeva za azil proslijeđeno Uredu Generalnog tajnika za izbjeglice i osoba bez državljanstva („CGRSP“).

134. Dok se utvrđuje koja je od država članica odgovorna za postupanje po zahtjevu za azil, stranac može biti zadržan ili pritvoren koliko god je potrebno za donošenje odluke, ali ne duže od mjesec dana.

B. Žalbeni odbor za strance

135. Protiv odluke Ureda za strance koje se odnose na odobrenje boravka moguće je uložiti žalbu Žalbenom odboru za strance. Žalbeni odbor za strance je upravni sud ustrojen Zakonom od 15. rujna 2006. kojim je ukinut *Conseil d'Etat* i ustrojen Žalbeni odbor za strance. Žalbeni odbor za strance preuzeo je ulogu *Conseil d'Etat* u sudskim sporovima koji se odnose na strance kao i sporove iz nadležnosti Žalbenog odbora za izbjeglice.

136. Žalba protiv naloga kojim se određuje napuštanje zemlje nema suspenzivan učinak. Zakonom je propisana mogućnost podnošenja zahtjeva za odgodu izvršenja tog naloga. Zahtjev kojim se predlaže odgoda izvršenja naloga za napuštanje zemlje mora se podnijeti prije ili najkasnije u isto vrijeme kao i žalba protiv samog naloga.

1. Odgoda izvršenja naloga po hitnom postupku

137. U slučaju postojanja neposredne opasnosti, sukladno odredbi članka 39/82 Zakona o strancima, zahtjev za odgodu izvršenja naloga za napuštanje zemlje može se rješavati po hitnom postupku. Žalbeni odbor za strance odobrit će zahtjev ukoliko smatra da su razlozi za pobijanje naloga osnovani i ako postoji vjerojatnost da će izvršenje naloga uzrokovati ozbiljnu i nepopravljivu štetu za tražitelja. Zahtjev za odgodu izvršenja mora se podnijeti najkasnije u roku od pet dana, ali ne prije proteka roka od tri radna dana od dana zaprimanja naloga za napuštanje zemlje. Prije Zakona od 6. svibnja 2009. koji je stupio na snagu 25. svibnja 2009. rok je bio dvadeset i četiri sata. Zahtjev za odgodu izvršenja naloga koji se podnosi u hitnim postupcima odgađa izvršenje naloga za napuštanje zemlje.

138. Članak 39/82 (4) propisuje da Žalbeno vijeće za strance mora ispitati zahtjev za odgodu izvršenja naloga za napuštanje zemlje po hitnom postupku u roku od četrdeset osam sati od primitka istog. Ako predsjednik odjela ili raspravni sudac u propisanom roku ne donesu odluku o osnovanosti zahtjeva, o tome će se izvijestiti prvog predsjednika ili predsjednika suda koji moraju donijeti odluku u roku od sedamdeset dva sata od zaprimanja zahtjeva. Oni su ovlašteni i sami ispitati slučaj i donijeti odluku.

139. Prema sudskoj praksi *Conseil d'Etat*, koju je preuzelo i Žalbeno vijeće za strance, lišenje slobode samo po sebi predstavlja dovoljan razlog za odgodu izvršenja naloga bez određivanja točnog datuma deportacije.

2. Ispitivanje osnovanosti

140. Žalbeno vijeće za strance potom ocjenjuje zakonitost pobijanog rješenja na temelju članka 39/2 (2) Zakona o strancima, i utvrđuje temelji li se odluka upravnog tijela na činjenicama utvrđenim u tijeku postupka, sadrži li odluka materijalne i formalne razloge, jesu li utvrđene činjenice ispravno protumačene, je li došlo do bitnih povreda odredaba postupka u pogledu ništavosti ili zlouporabe ovlaštenja (vidi, na primjer, Žalbeno vijeće za strance, presuda br. 14.175 od 31. srpnja 2008.).

141. Ako je zahtjev za odgodu izvršenja rješenja odbijen, a podnositelj zahtjeva deportiran, postupak o ocjeni osnovanosti zahtjeva nastavlja i dalje teći. Žalbeno vijeće za strance može odbaciti žalbu protiv rješenja za napuštanje zemlje i to na temelju činjenice da se tražitelj više ne nalazi u zemlji pa nema pravni interes pobijati rješenje o odgodi izvršenja (presuda br. 28.233 od 29. svibnja 2009.; vidi također presudu br. 34.177 od 16. studenoga 2009.).

3. Sudska praksa Žalbenog vijeća za strance u slučajevima “Dublin”

142. Azilanti su u travnju 2008. po prvi puta prijavili poteškoće u pokretanju postupka dodjele azila u Grčkoj. U presudi br. 9.796 od 10. travnja 2008. Žalbeno vijeće za strance donijelo je po hitnom postupku odluku o odgodi izvršenja rješenja o izručenju Grčkoj sukladno Dublinskoj uredbi jer grčke vlasti nisu odgovorile na zahtjev za preuzimanje postupanja po zahtjevu za azil, a Ured za strance nije tražio dodatna jamstva. Žalbeno vijeće za strance utvrdilo je da prešutni dogovor nije uspio pružiti dovoljna jamstva za uspješnu obradu zahtjeva za azil od strane grčkih vlasti. Međutim, od ožujka 2009. Ured za strance više ne traži takva jamstva i odlučuje na temelju prešutnog sporazuma. Žalbeno vijeće za strance više ne dovodi u pitanje takav pristup, s obzirom da je Grčka implementirala u svoje zakonodavstvo Direktivu o kvalifikaciji i Direktivu o postupku.

143. Prilikom donošenja rješenja za napuštanje zemlje, Žalbeno vijeće za strance prvenstveno će uzeti u obzir činjenice koje je Ured za strance utvrdio tijekom Dublinskog obavijesnog razgovora i činjenice sadržane u spisu predmeta. Naknadno dostavljeni dokazi, uključujući i isprave opće prirode, koji su dostavljeni tijekom Dublinskog ispitnog postupka ili u žalbenom postupku protiv rješenja o napuštanju zemlje, neće se nužno razmatrati od strane Žalbenog vijeća za strance jer nisu pravovremeno dostavljeni odnosno nisu sadržani u izjavama tražitelja azila danim Uredu za strance, niti će se automatski smatrati vjerodostojnima (vidi, na primjer, presudu br. 41.482 od 9. travnja 2010. i presudu br. 41.351 od 1. travnja 2010.).

144. U slučajevima u kojima je Žalbeno vijeće za strance uzelo u obzir međunarodna izvješća u kojima se Dublinski tražitelji azila pozivaju na povredu članka 3. Konvencije zbog nedostataka u postupku dodjele azila, uvjetima pritvora i prijema u Grčkoj, sudska je praksa neujednačena.

145. U nekim presudama uzeto je u obzir opće stanje u Grčkoj. Na primjer u presudi br. 12.004 i presudi br. 12.005 od 29. svibnja 2008. Žalbeno vijeće za strance zauzelo je stav da je Ured za strance morao cijeniti navode o zlouporabu u Grčkoj:

„Podnositelj zahtjeva kao stranka u postupku pravovremeno je izvijestio protivnu stranku da bi njegovo vraćanje u Grčku predstavljalo, po njegovu mišljenju, povredu članka 3. Konvencije, osobito zbog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja kojem je bio podvrgnut i kojem bi po njegovom mišljenju opet bio podvrgnut ukoliko bi bio

vraćen u Grčku... Žalbeno vijeće za strance utvrdilo je, ocjenjujući rizike navedene od stane podnositelja zahtjeva za slučaj da isti bude vraćen u Grčku gdje bi bio izložen nečovječnom i ponižavajućem postupanju protivnom članku 3. Konvencije, da su tvrdnje podnositelja zahtjeva utemeljene na čvrstim dokazima sadržanim u prigovoru koji je priopćen protivnoj stani. Protivna strana bi stoga trebala odgovoriti na tvrdnje iznijeti u prigovoru te donijeti odluku o osnovanosti prigovora, uvažavajući navedene razloge.”

146. Na isti način je Žalbeno vijeće za strance u presudi br. 25.962 od 10. travnja 2009., donijelo odluku kojom se odgađa izvršenje rješenja o vraćanju u Grčku navodeći:

„Vijeće smatra da su uvjeti navedeni u izvješću Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe od 4. veljače 2009. (...), i fotografije koje dokazuju tvrdnje o uvjetima pritvaranja tražitelja azila od posebnog značaja. ... Iako je izvješće podnijeto nakon donošenja presuda Žalbenog vijeća za strance i Europskog suda za ljudska prava navedenih u ovoj odluci, iz sadržaja izvješća proizlazi da, unatoč nedavnim nastojanjima da usklade svoju praksu s odgovarajućim europskim standardima u pitanjima azila i temeljnih prava tražitelja azila, grčke vlasti još uvijek nisu u mogućnosti ponuditi tražiteljima azila minimalne standarde prihvata ni samog postupka.”

147. Druga sudska vijeća imala su drugačiji stav i utvrdila su propust u dokazivanju poveznice između općeg stanja u Grčkoj i osobnih prilika tražitelja. Na primjer u presudi br. 37.916 od 27. veljače 2009., kojom se odbija zahtjev za odgodu izvršenje rješenja o vraćanju u Grčku, Žalbeno vijeće za strance odlučilo je:

[Prijevod Tajništva]

„Tvrdnje koje iznosi podnositelj zahtjeva općenite su naravi i uglavnom se odnose na slučajeve stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Grčkoj, okolnosti u kojima su stranci transferirani i primljeni u Grčku, način na koji su tretirani, način funkcioniranja sustava. Dostavljeni materijali ni na koji način ne dokazuju konkretnu poveznicu koja bi ukazivala da iskazani nedostaci rezultiraju kršenjem načela *non-refoulement* od strane Grčke u konkretnom slučaju tražitelja ... Uzimajući u obzir gore navedeno, tražitelj nije dokazao da ga osporavana odluka izlaže nepopravljivoj šteti.”

148. U tri predmeta 2009. isto sudske vijeće zauzelo je oprečne stavove i ukinulo transfere u Atenu, navodeći u obrazloženju da je Ured za strance prilikom donošenja odluke morao uzeti u obzir opću situaciju u Grčkoj. Riječ je o presudama br. 25.959 i br. 25.960 od 10. travnja 2009. i presudi br. 28.804 od 17. lipnja 2009..

149. Radi ujednačavanja sudske prakse, Predsjednik Žalbenog vijeća za strance sazvao je dana 26. ožujka 2010. plenarnu sjednicu na kojoj su donijete tri presude (presude br. 40.963, br. 40.964 i br. 10.965), a zauzeti stavovi navode se u nastavku:

- Grčka je država članica Europske unije u kojoj postoji vladavina prava, članica je Konvencije i Ženevske konvencije te je dužna poštovati zakone Unije vezane uz pitanje azila;

- pretpostavlja se da će, u skladu s načelom povjerenja unutar Unije, država članica u konkretnom slučaju poštovati svoje obveze (pozivanje na sudsku praksu Suda u predmetu *K.R.S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda.), br. 32733/08, ECHR 2008-...);
- da bi se došlo do te pretpostavke podnositelj zahtjeva mora dokazati postojanje realne opasnosti da će u zemlji u koju bude vraćen biti podvrgnut postupanjima koja su u suprotnosti sa člankom 3. Konvencije;
- opće izvješća pouzdanih izvora upućuju na probleme s prijemom azilanata ili protjerivanjem kojem se u nekim državama članicama Europske unije pribjegava iz razloga što postupak azila nije učinkovit u utvrđivanju postojanja tog rizika.

150. Žalbeno vijeće za strance načelno primjenjuje navedene stavove i kada odlučuje o žalbama kojima se traži ukidanje odluke. Dakle, kada je donijeta odluka kojom se odbija žalba protiv rješenja o napuštanju zemlje iz razloga što je tražitelj azila već vraćen u zemlju podrijetla, spomenutom presudom br. 28.233 od 29. svibnja 2009. ušlo se u analizu navoda tražitelja koji se odnose na kršenje članka 3. Konvencije – i vijeće je odbacilo žalbu jer tražitelj nije dokazao nikakvu konkretnu povezanost između općeg stanja u Grčkoj i njegove konkretne situacije.

C. *Conseil d'Etat*

151. Odredbe koje uređuju *Conseil d'Etat* i ovlasti istog sadržane su u zakonima o *Conseil d'Etat* usklađenim 12. siječnja 1973.

152. Odvjetnik može uložiti upravnu žalbu naslovljenu na *Conseil d'Etat* u roku od trideset dana od dana dostave odluke Žalbenog vijeća za strance.

153. Kada *Conseil d'Etat* odluči ispitati žalbu, donijet će odluku kojom utvrđuje žalbu dopuštenom. Žalba će se smatrati dopuštenom ako nije očigledno nedopuštena ili neutemeljena; kad se u žalbi tvrdi da je došlo do povrede materijalnog prava ili pogrešne primjene procesnog prava ili povrede odredaba koje se odnose na ništavost; pod uvjetom da zahtjev nije očigledno neosnovan i da ta pogreška nije mogla utjecati na odluku, usvojiti će se žalba i ukinuti odluka; žalba će se ispitati i kada je to potrebno radi osiguranja ujednačenosti sudske prakse.

154. Žalba nema suspenzivni učinak. *Conseil d'Etat* odlučuje o dopuštenosti žalbe u roku od osam dana.

155. Kada *Conseil d'Etat* utvrdi da je žalba dopuštena, donijet će odluku u roku od šest mjeseci kojom može ukinuti odluku Žalbenog vijeća za strance zbog pogrešne primjene materijalnog prava, povreda odredaba postupku ili zakonskih formalnosti u pogledu ništavosti.

156. Iz presuda *Conseil d'Etat* na koje se pozivalo u predmetu proizlazi kako *Conseil d'Etat* nije ukinuo odluke Žalbenog vijeća za strance navodeći

kako nije došlo do povrede odredbe članka 13. Konvencije (vidi na primjer presudu br. 5115 od 15. prosinca 2009.).

D. Sudovi i tribunali

157. Odluke Ureda za strance koje se odnose na zadržavanje (nalozi o zadržavanju tražitelja azila u određenom mjestu i nalozi za opetovano zadržavanje) mogu se osporavati pred sudom. Žalbeni sud (Odjel za optužnice) razvio je sudsku praksu prema kojoj se prilikom ocjene osnovanosti zahtjeva moraju uzeti u obzir rizici s kojima bi tražitelj bio suočen u slučaju da ga se vrati u Grčku, te je utvrdio kako se u Grčkoj postupa protivno odredbi članka 3. Konvencije (*S.D. protiv Grčke* no. 53541/07, 11. lipnja 2009., i *Tabesh protiv Grčke*, br. 8256/07, 26. studenog 2009.).

V. MEĐUNARODNI DOKUMENTI KOJI OPISUJU UVJETE ZADRŽAVANJA I PRIJEMA TRAŽITELJA AZILA TE POSTUPAK AZILA U GRČKOJ

A. Izvješća objavljena nakon 2006. godine

158. Nakon 2006. izvješća o uvjetima prijema tražitelja azila u Grčkoj redovito su objavljivale državne, međunarodne i nevladine organizacije.

159. Popis bitnijih izvješća:

- Izvješće Europskog odbora za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja objavljeno 20. prosinca 2006. nakon posjeta Grčkoj od 27. kolovoza do 9. rujna 2005;
- Izvješće izaslanstva Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove (LIBE) o posjetu Grčkoj (Samos i Atena), Europski parlament, 17. srpnja 2007.;
- Pro Asyl, „*Istina je ponekad gorka, ali mora biti rečena – Položaj izbjeglica u Egeju i praksa grčke obalne straže*“, listopad 2007.;
- UNHCR, „*Azil u Europskoj uniji. Studija o implementaciji Direktive o kvalifikacijama*“, studeni 2007.;
- Izvješće Europskog odbora za sprječavanje mučenja objavljeno 8. veljače 2008., nakon posjeta Grčkoj od 20. do 27. veljače 2007.;
- Amnesty International, „*Grčka: zemlja koja nije za tražitelje azila*“, 27. veljače 2008.;
- Europsko vijeće za izbjeglice i prognanike (‘‘ECRE’’), „*Grčka u središtu pozornosti – lutrija azila EU na udaru*“, 3. travnja 2008.;

- Norveška organizacija tražitelja azila (“NOAS”), *„Kockanje s pravom na azil u Europi – Grčki sustav azila i II Dublinska uredba“*, 9. travnja 2008.;
- UNHCR, *„Položaj tražitelja azila po povratku u Grčku prema Dublinskoj uredbi“*, 15. travnja 2008.;
- Human Rights Watch, *„Zastoj na granici – ulaz iračkih i ostalih tražitelja azila i migranata u Europsku uniju preko grčko-turske granice“*, studeni 2008.;
- Clandestino, *„Dokumentirana migracija: zbrajanje nezbrojivog: podaci i trendovi u Europi“*, prosinac 2008.;
- Human Rights Watch, *„Prepušteni preživljavanju“*, prosinac 2008.;
- Cimade, *„Pravo na azil: ljudi Dublina II, sudski postupci tražitelja azila podvrgnuti ponovnom puštanju u zemlju prema odredbama Dublina II“*, prosinac 2008.;
- Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe g. T. Hammarberg podnio je dana 04. veljače 2009. izvješće nakon svog posjeta Grčkoj od 8. do 10. prosinca 2008.;
- Grčko Vijeće za izbjeglice, *„Dublinska dilema – Teret dokazivanja i dovođenje u opasnost tražitelja azila“*, 23. veljače 2009.;
- Izvješće Europskog odbora za sprječavanje mučenja od 10. lipnja 2009. objavljeno nakon posjeta Grčkoj od 23. do 28. rujna 2008.;
- Austrijski Crveni križ i Caritas, *„Položaj osoba koje su iz Austrije vraćene u Grčku sukladno Dublinskoj uredbi. Izvješće o misiji zajedničkog utvrđivanja činjenica s Grčkom (23. – 28. svibanj 2009.)“*, kolovoz 2009.;
- Norveški Helsinški odbor („NHC”), NOAS i Aitima, *„Izlaz na stražnja vrata: II. Dublinska uredba i nezakonite deportacije iz Grčke“*, listopad 2009.;
- Human Rights Watch, *„Grčka: nesigurna i nepristupačna obala“*, listopad 2009.;
- UNHCR, Zapažanja o Grčkoj kao državi azila, listopad 2009.;
- Amnesty International, *„Zamka II. Dublinske uredbe: transfer Dublinskih tražitelja azila u Grčku“*, ožujak 2010.;
- Nacionalno vijeće za ljudska prava (Grčka), *„Uvjeti zadržavanja u policijskim postajama i pritvoru za strance“*, travanj 2010.;
- Amnesty International, *„Rutinsko privođenje i zadržavanje ilegalnih migranata i tražitelja azila u uvjetima povećanog rizika“*, srpanj 2010.

B. Uvjeti u pritvoru

160. Gore spomenuta izvješća svjedoče o sustavnoj praksi u Grčkoj da se tražitelja azila zadržavaju u pritvoru od nekoliko dana pa do par mjeseci

od njihovog ulaska u zemlju. Ta praksa obuhvaća kako tražitelje azila koji po prvi puta dolaze u Grčku tako i one koji se sukladno Dublinskoj uredbi transferiraju u Grčku iz neke od država članica Europske unije. Svjedoci tvrde kako se ne daju nikakve informacije o razlozima zadržavanja u pritvoru.

161. U svim izvješćima gore spomenutih tijela i organizacija opisani su gotovo jednaki uvjeti u prihvatnim centrima: prenapučenost, nečistoća, skučenost prostora, nedostatak ventilacije, malo ili nimalo mogućnost za šetnju, nedostatak mjesta za opuštanje, neispravni i prljavi madraci, otežan pristup do toaleta, neadekvatnost sanitarnih objekata, nedostatak privatnosti, ograničen pristup zdravstvenoj skrbi. Više ljudi s kojima je obavljen razgovor također je prigovaralo na uvrede, posebice rasistička vrijeđanja od strane osoblja i na fizičko nasilje o strane zatvorskih čuvara.

162. Tako je primjerice CPT, po svom posjetu Grčkoj od 27. kolovoza do 9. rujna 2005., izvijestio :

„Izgradnja novih objekata za prihvrat stranaca (...) predstavlja priliku za Grčku da se približi europskim normama i standardima. Nažalost, vlasti su u većini slučajeva propustile poduzeti mjere radi osiguranja minimalnih standarda i uvjeta glede zdravlja osoba koje, prema izvjestiteljima iz Grčke, uopće nisu osuđene za kaznena djela niti su protiv njih vođeni kazneni postupci, a koje su doživjele traumatična iskustva prije nego što su doputovale u Grčku.”

U veljači 2007. CPT je pregledao 24 policijske postaje i prihvatna centra za migrante kojima upravlja Ministarstvo javnog poretka te je zaključio kako su „osobe lišene slobode u Grčkoj suočene sa stvarnim rizikom da budu zlostavljane od strane policijskih službenika”. Dodao je:

„[Otkako je CPT posljednji puta posjetio Grčku u 2005.] nije došlo do poboljšanja u načinu postupanja s pritvorenima od strane osoba koje provode zakon. Izaslanstvo CPT-a izvijestilo je o brojnim slučajevima zlostavljanja zatočenih osoba od strane policijskih službenika. Većina zlostavljanja ogleda se u udaranju rukama, nogama i pendrecima, tijekom uhićenja ili tijekom ispitivanja od strane policijskih službenika. (...) U nekim slučajevima, liječnici u sastavu delegacije utvrdili su da su ozljede pritvorenika prouzročene zlostavljanjem od strane policijskih službenika.”

U studenom 2008. Human Rights Watch izrazio je svoju zabrinutost navodeći:

„Iako je grčka policija omogućila Human Right Watch-u nesmetan pristup pritvorima koje smo željeli posjetiti, prikupljena su svjedočenja pojedinih zatvorenika temeljem kojih je utvrđeno alarmantno stanje te slučajevi policijskog zlostavljanja i nehigijenskih uvjeta na mjestima koja nismo bili u mogućnosti posjetiti, kao što su na primjer policijske postaje na državnim granicama, zračnim lukama, Venni i Mitiliniu. Stanje u pritvoru i policijsko zlostavljanje opisano je u tri dijela izvješća te svakako predstavlja primjer nečovječnog i ponižavajućeg postupanja.”

U svom izvješću iz prosinca 2008. Cimade je naveo:

„2003. na Lezbos je stiglo 1,000; 2007. 6,000, a u prvih osam mjeseci 2008. zabilježeno je 10,000 dolazaka (...) Dočekala nas je skupina prosvjednika skandirajući: „ne granicama, ne nacijama, ne izgonu”, dok je desetak prosvjednika

zahtijevalo zatvaranje centra u kojem su zadržavani. Ljudi su, mašući rukama kroz ogradu, zazivali za pomoć. U tri velike sobe omeđene ogradom (kavez) bilo je smješteno 85 muškaraca: Afganistanaca, Palestinaca, Somalaca koji su po cijele dane bili zatvoreni i djelovali su strašno zapušteno. Kasna ljeta u grčkoj poprilično su hladna, a ljudi su spavali na golom betonu. Osjetio se strašan smrad koji me podsjetio na prihvatne zone u Roissy (...). Većina muškaraca bila je zatvorena po nekoliko dana, a neki i mjesecima. Nitko ne razumije zašto je pritvoren. Muškarci su odvojeni od žena i djece. Odlazim na drugi kat: čovjek iz Šri Lanke koji boluje od zarazne bolesti izoliran je i smješten u mali bungalov. Hangar u kojem se nalaze žene i djeca jedini je otvorenog tipa. Ima kreveta, međutim nedovoljno, pa se madraci nalaze na golom betonu. Kraj je ljeta, ali se svi žale da je hladno i da nema dovoljno deka. U zadnjem hangaru, onom za maloljetnike nalazi se dvadeset i pet osoba (...)

U svom izvješću iz veljače 2009., Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe ističe:

„Tijekom sastanka s Povjerenikom, djelatnici odjela Evros istaknuli su da je 1. prosinca 2008. 449 ilegalnih imigranata bilo pritvoreno u šest različitih pritvora u tom odjelu. Pet najzastupljenijih nacionalnosti su: Iračani (215), Afganistanci (62), Gruzijci (49), Pakistanci (37) i Palestinci (27). Dana 9. prosinca 2008., kada je Povjerenik došao u posjet, u dvije odvojene prostorije nalik na skladište u graničnoj postaji Feres, koja je izgrađena 2000., bilo je pritvoreno 45 mladića, ilegalnih imigranata i to većinom Iračana. (...) Bili su nagurani u sobe, gdje su jedan do drugog spavali i stajali na madracima smještenim na golom betonu ili na betonskoj platformi. Kupaonice su bile prljave i u zastrašujućem stanju. Neki od zatvorenika koji su dobili kožni osip na rukama i jedan koji je dobio osip na stopalima žalili su se da od nadležnih tijela nisu dobili cipele i čistu odjeću. (...) Dana 9. prosinca 2008. nadležno tijelo policije izvijestilo je Povjerenika da se u Kyprinosu (Fylakio) nalazi 320 pritvorenika u sedam soba za pritvor od kojih u većina iranski i afganistanski državljani.”

163. CPT je u kolovozu i rujnu 2005. posjetio jedan od pritvora pokraj atenske zračne luke kojom je prilikom zabilježio:

„Stanje ćelija u kojima se nalaze pritvorenici zabrinjavajuće je. Službeni kapacitet svake ćelije (površine 9,5 m²) je pet osoba, što je samo po sebi previše. Neki podaci pokazuju da je u više navrata, kao na primjer u svibnju i lipnju 2005. kapacitet popunjenosti bio šest do sedam, pa čak i devet osoba po ćeliji. Pregledom ćelija utvrđeno je kako su izvorno iste bile namijenjene samo za jednu osobu jer su sadržavale po jedno postolje – a svakako ne za više od tri osobe, po mogućnosti da u ćeliji istodobno ne prenoćuje više od dvije osobe. Sanitarni čvor smješten je izvan ćelija, a povjerenstvo je zaprimilo brojne primjedbe da zatvorski čuvari nisu promptno reagirali na upit zatvorenika da koriste toalet; nadalje, pristup tuševima bio je strogo ograničen, a pet osoba iz iste ćelije tvrdilo je kako se nisu tuširali sedam dana, što se moglo i osjetiti po smradu njihova znoja. Povjerenstvo je također razgovaralo sa čovjekom koji je mjesec i pol dana proveo u ćeliji bez da mu je promijenjena odjeća, bez pristupa svježem zraku i bez dane mogućnosti vježbanja ili bilo koje druge aktivnosti.”

U svom slijedećem posjetu Grčkoj 2007. godine, CPT je naznačio kako nisu poduzete nikakve mjere radi poboljšanja uvjeta pritvora te je izvijestio o brojnim slučajevima zlostavljanja pritvorenih osoba od strane policijskih djelatnika u pritvoru za strance koji se nalazi u međunarodnoj zračnoj luci u Ateni:

„U Petru Rali prihvatnom centru za strance, bangladeški državljani tvrdio je da su ga policijski službenici, koji su mu dodijeljeni kao pratnja u međunarodnoj zračnoj luci u Ateni, šamarali i udarali nogom nakon što je odbio biti deportiran. Nadalje, tvrdio je kako su ga isti gušili, gurali mu prste u oči, savijali mu ruke na leđa, udarali ga nogama po stražnjoj strani bedara, stražnjici i trbuhu nakon čega je pao u nesvijest. Na pregledu koji je obavio jedan od medicinskih članova povjerenstva zabilježene su sljedeće ozljede: mala ogrebotina (oko 0,3 cm) na donjoj usni i ozljeda na lijevom obrazu ispod oka (2 cm) sa dvije krvave ogrebotine, modrice na obje strane čela i modrica (2 cm) na sredini prsa, nateknuće prednjeg dijela vrata u području štitnjače i vanjskog dijela obje nadlaktice; na desnoj nozi, ispod i bočno do koljena, modrice (oko 2 cm x 2 cm).

164. Za vrijeme svog posjeta u listopadu 2009. i svibnju 2010., Amnesty International opisao je prihvatne centre na aerodromu navodeći:

„Prihvatni centar sastoji se od tri odjela. Prvi odjel čine tri ćelije površine od cca. 7 m² svaka. Svaka ćelija ima po jedan prozor, a svaki odjel ima dva odvojena toaleta i kupaone s tuševima. Drugi odjeli čine tri velike ćelije, svaka površine od cca. 50 m². Toaleti su smješteni u hodniku pored ćelija. Treći odjel sastoji se od devet jako malih ćelija, svaka površine 10 m². Ćelije su raspoređene u nizu, s malim hodnikom gdje se nalazi telefon s karticom. Na suprotnoj strani nalaze se dva toaleta i dva tuša.

Tijekom posjeta u listopadu 2009., delegatima Amnesty Internationala dozvoljen je pristup u prva dva odjela prihvatnog centra u kojem su se nalazili „dublinski“ povratnici i tražitelji azila. Delegati su primijetili da su zatočenici držani u uvjetima teške prenapučenosti i da su fizički uvjeti neadekvatni. Mnogi tražitelji azila su izvijestili da su verbalno zlostavljani od strane policijskih službenika.

Tijekom posjeta u svibnju 2010., delegatima Amnesty Internationala dozvoljen je pristup u sva tri odjela prihvatnog centra. Policijski organi rekli su delegatima da je prvi odjel korišten za pritvaranje povratnika na koje se odnosi II. Dublinska uredba i ostalih tražitelja azila, drugi za pritvaranje ženskih ilegalnih imigranata osuđenih za pokušaj napuštanja Grčke s lažnim dokumentima i treći za pritvaranje muških ilegalnih imigranata osuđenih za pokušaj napuštanja Grčke s lažnim dokumentima.

Tijekom posjeta u svibnju 2010., u prvom odjelu bilo je smješteno sedam tražitelja azila (šest muškaraca i jedna žena), ali nije bilo povratnika u smislu II. Dublinske uredbe. U drugom odjelu, 15 žena bilo je smješteno u jednoj ćeliji od kojih su tri bile trudne. Jedna trudnica u više se navrata žalila da ne može disati te je molila da ju puste van. U drugoj ćeliji smješten je muškarac s ozlijeđenom nogom. Pritvorenici iz prvog i drugog odjela žalili su se delegatima Amnesty Internationala da policijski službenici rijetko otključavaju vrata njihovih odjela radi čega nemaju pristup hladnjaku vode koji se nalazi vani već su primorani piti vodu iz toaleta. Za vrijeme posjeta, oko 145 pritvorenika bilo je smješteno u trećem odjelu u kojem je zabilježeno stanje ozbiljne prenapučenosti. Neki od njih bili su povratnici u smislu II. Dublinske uredbe. Treći odjel sadrži ukupno devet ćelija. Delegati su vidjeli dvije od devet ćelija od kojih se svaka sastojala od jednog kreveta (s betonskom konstrukcijom i madracem), a u kojoj bilo smješteno između 14 i 17 osoba. Nije bilo dovoljno madraca pa su pritvorenici spavali na podu. Zbog prenapučenosti i madraca koji su se nalazili na podu nije bilo mjesta za kretanje po ćeliji. Pritvorenici su se žalili Amnesty Internationalu da zbog manjka prostora nije moguće da svi u isto vrijeme leže i spavaju. Razgledane ćelije imale su prozore, međutim ventilacijski sustav nije bio adekvatan što je doprinijelo prenapučenosti. Vrućina u ćelijama bila je nesnosna.

Pritvorenici smješteni u trećem odjelu rekli su delegatima Amnesty Internationala da im policijski službenici nisu dozvolili pristup i kretanje po hodniku izvan njihovih ćelija te da su imali stanovitih poteškoća u dobivanju dozvole za odlazak na toalet. U vrijeme posjeta, pritvorenici su lupali po vratima ćelija i zazivali policijske službenike da im dozvole odlazak na toalet. Delegati Amnesty Internationala zamijetili su da neki pritvorenici kojima je dozvoljen odlazak na toalet držali plastične boce djelomično ili u potpunosti napunjene urinom. Policijski djelatnici potvrdili su da se u svakoj ćeliji nalaze korištene plastične boce za potrebe uriniranja koje se potom prazne kada pritvorenicima bude dozvoljen odlazak na toalet. Delegati su također zamijetili da su toaleti prljavi i da na dva tuša nema ni vrata ni zastora odnosno nikakve privatnosti.

Policijski djelatnici atenske zračne luke rekli su delegatima Amnesty Internationala da je prenapučenosti pritvora dijelom posljedica izdržavanja kazne ilegalnih imigranata ili tražitelja azila koji su uhićeni u zračnoj luci zbog korištenja lažnih dokumenata, a koji nisu bili u mogućnosti podmiriti troškove postupka.

Za vrijeme posjeta, delegati su utvrdili potpuni nedostatak higijenskih proizvoda kao što su sapun, šampon ili toaletni papir u svim odjelima prihvatnog centra. Nadalje, veći broj pritvorenika žalio se da nema pristup svojoj prtljazi i osobnim stvarima kao ni mogućnost promjene odjeće. Neki su se žalili da istu odjeću nose tjednima. Pored toga, pritvorenicima nije dana mogućnost kretanja na otvorenom. Dvoje pritvorenika žalilo se da nemaju pristup lijekovima jer se isti nalaze u njihovoj prtljazi. Slično izvješće zaprimljeno je nakon posjeta u listopadu 2009. Osim toga, problemi vezani uz dostupnost liječničke skrbi ostali su isti od listopada 2009. Policijski djelatnici u zračnoj luci rekli su delegatima Amnesty Internationala da u sklopu centra nema doktora već da se liječnička skrb pruža po potrebi tako da se osigura prva pomoć iz zračne luke..”

165. Po posjeti 30. travnja 2010, *Liječnici bez granica – Grčka* objavio je izvješće u kojem se opisuje prenapučenost centara za pritvor (300 pritvorenika) te zastrašujući sanitarni i higijenski uvjeti. U tri ćelije predviđene za obitelj kapaciteta od osam do dvanaest ljudi, bilo je smješteno 150 zatvorenika i to bez ventilacije sa samo tri toaleta i tuša.

C. Životni uvjeti

166. Prema navodima osoba intervjuiranih za izvješće navedeno u stavku 160. ove presude, praksa puštanja tražitelja azila je raznolika. U međunarodnoj zračnoj luci u Ateni odmah su dobivali „ružičastu iskaznicu“ ili im je rečeno da se prijave Policijskoj upravi Attica radi ishoda iste. Ponekad je tražiteljima azila koji su po prvi puta u Grčkoj odmah izdan nalog da napuste zemlju u roku od nekoliko dana. Ako nisu postupili po nalogu pa ponovno budu uhićeni negdje u zemlji, praksa je bila izdati nalog za napuštanje zemlju i slanje osoba u velike gradove poput Atene ili Patrasa.

167. U svakom slučaju, čini se da tražitelji azila nisu dobivali nikakve informacije o mogućnostima smještaja. Konkretno, ljudi s kojima su obavljani razgovori za potrebe izvješća istaknuli su kako im nitko nije rekao da trebaju izvijestiti nadležne službe da nemaju gdje živjeti, što je preduvjet za nadležne službe da uopće pokušaju pronaći im neki smještaj.

168. Osobe koje nemaju obitelj i rodbinu u Grčkoj ili koje nemaju sredstava za najam, spavaju na ulicama. To je rezultiralo time da mnogo tražitelja azila beskućnika, u većini slučajeva muškaraca samaca, ali i čitavih obitelji, bespravno koriste javne površine, poput kampa u Patrasu koji je evakuiran i srušen u srpnju 2009., ili zgrade starog žalbenog suda i pojedine parkove u Ateni.

169. Velik broj intervjuiranih osoba trpio je strah zbog bojazni od napada ili pljački te cjelokupne situacije u kojoj su se našli (poteškoće u pronalasku hrane, nedostupnost sanitarnom čvoru itd.)

170. Općenito, većina se ljudi oslanjala na socijalnu pomoć, Crveni križ ili vjerske ustanove.

171. Ružičasta iskaznica nije predstavljala nikakvu pogodnost u ostvarivanju pomoći od strane države, a postojale su i birokratske poteškoće u dobivanju privremene radne dozvole. Primjerice, za dobivanje poreznog broja tražitelj mora imati prijavljeno prebivalište, što u principu onemogućava beskućnicima sudjelovanje na tržištu rada. Nadalje, organi zdravstva ne poštuju svoje obveze u pogledu pružanja besplatne zdravstvene zaštite tražiteljima azila niti su svjesni zdravstvenih rizika kojima su tražitelji azila izloženi.

U studenom 2008. Human Right Watch je izvijestio:

„Tražitelji azila svih nacionalnosti koji uspiju ishoditi i zadržati svoje crvene karte nemaju puno mogućnosti za primanje pomoći od vlade za vrijeme trajanja često dugotrajnog postupka rješavanja njihovog zahtjeva. Beskućnicima i siromašnima u većini slučajeva nije osiguran smještaj niti drugi oblici socijalne pomoći, prvenstveno iz razloga što prihvatni centri u Grčkoj imaju kapacitet za prijem 770 najsiromašnijih i najpotrebitijih tražitelja azila. Iako su tri od deset prihvatnih centara rezervirani za djecu bez pratnje, Human Rights Watch je naišao na slučajeve djece bez pratnje koji su, među ostalima, živjeli na ulicama, parkovima, te u napuštenim zgradama i to zbog nedostatka smještaja i drugih socijalnih usluga. 15-godišnji dječak iz Nigerije prijavio se policiji, ali u vrijeme kad ga je Human Rights Watch intervjuirao živio je na ulici bez ikakve pomoći. „Još uvijek mi nisu pronašli mjesto za život. Odvjetnici su mi dali termin radi dodjele smještaja. Sada spavam vani na ulici. Nigdje nisam smješten. Hladno mi je po tijelu. Ne osjećam se sigurno. Hodam uokolo do 1-2 sata ujutro i onda nađem mjesto za spavanje u parku.” Norveška Organizacija za tražitelje azila (NOAS), norveški Helsinški odbor i grčki Helsinki Monitor podnijeli su zajedničko izvješće u travnju 2008. o smještaju i socijalnim uvjetima „Dublin II povratnika“ u Grčkoj, pronalaženju raspoloživih mjesta za tražitelja azila u oskudici, te su utvrdili kako je to pitanje „zanemareno“, a uvjet3 u nekoliko smještajnih centara ocijenili su „žalosnim“. Naveli su da „velika većina tražitelja azila ne prima nikakvu socijalnu pomoć u smislu smještaja i / ili drugih oblika socijalne pomoći. Grčka je u praksi zemlja u kojoj su azilanti i izbjeglice gotovo u potpunosti prepušteni sami sebi.”

D. Postupak dodjele azila

1. Pokretanje postupka dodjele azila

172. Izvješća koja se spominju u stavku 160. opisuju brojne prepreke koje se javljaju prilikom pokretanja postupka azila, a s kojima su suočene kako osobe koje po prvi put dolaze u Grčku tako i one koje su u Grčku transferirane kroz međunarodnu zračnu luku u Atenu temeljem Dublinske uredbe.

173. Podaci prikupljeni iz prve ruke od strane međunarodnih i nevladinih organizacija i izvedeni zaključci navode se u nastavku:

174. Samo se nekoliko zahtjeva za dodjelu azila podnose izravno nadležnim službama u međunarodnoj zračnoj luci i to zbog nedostatka osoblja, ali prvenstveno zbog nedostatka informacija o postojanju te mogućnosti.

175. Po pristizanju u zračnu luku, tražitelji azila odmah se zadržavaju u pritvoru dok se ne razriješi njihova situacija.

176. Po puštanju iz pritvora, onima koji su u Grčku stigli po prvi put ponekad se odmah izdaje nalog za napuštanje zemlje i to na grčkom jeziku bez da ih se prethodno upozna s pravom na dodjelu azila ili s mogućnošću da angažiraju odvjetnika u svrhu realizacije azila. Zabilježeni su i slučajevi da tražiteljima azila koji su u Grčku vraćeni temeljem Dublinske uredbe bude uručen nalog za napuštanje zemlje uz obrazloženje da su za vrijeme njihove odsutnosti istekli rokovi za podnošenje žalbe.

177. Nekoliko organizacija utvrdilo je kako se u atenskoj zračnoj luci brošura o postupku azila ne daje osobama koje su u Grčku vraćene temeljem Dublinske uredbe. Tim osobama ne daju se ni informacije vezane za postupak i rokove niti ih se upoznaje s pravom na pomoć odvjetnika ili nevladinih organizacija radi pravnog savjeta.

178. Naprotiv, policija se koristi „trikovima“ kako bi ih se onemogućilo u praćenju postupka. Primjerice, nekoliko je osoba svjedočilo da ih je policija uvjerila kako je prijava adrese nužan uvjet za pokretanje samog postupka.

179. Rok od tri dana u kojem su tražitelji azila dužni prijaviti se policiji u praksi je prekratak. Pristup policijskim uredima gotovo je nemoguć zbog broja ljudi koji čekaju da se prijave, a osim toga prijave se zaprimaju samo jednom tjedno. Nadalje, kriteriji odabira kandidata na ulazu u policijsku postaju su proizvoljni i ne postoji nikakav red za one koji u zgradu žele ući upravo radi podnošenja zahtjeva za azil. Postoje slučajevi kada se tisuće ljudi pojave na zakazani termin, a taj tjedan se registrira samo 300 do 350 zahtjeva za azil. U ovom trenutku registrira se oko dvadeset zahtjeva na dan dok do 2,000 ljudi čeka vani zbog raznih formalnosti. To ima za posljedicu jako dugo čekanje prije dobivanja termina za prvi obavijesni razgovor.

180. Zbog nedovoljno jasnih o odredbi o prevoditeljima, prvi intervju često se održava na jeziku koji tražitelj azila ne razumije. Razgovori su površni i načelno ograničeni na pitanja zašto je tražitelj azila došao u Grčku, bez pitanja o situaciji u zemlji podrijetla. Nadalje, u nedostatku bilo kakve pravne pomoći tražitelji ne mogu dobiti nikakav pravni savjet i vrlo rijetko dolaze u pratnji odvjetnika.

181. Što se tiče pristupa Sudu, iako svaki tražitelj azila u teoriji može podnijeti zahtjev Sudu i zatražiti primjenu pravila 39. Poslovnika, čini se da su nedostaci takovi da je pristup Sudu za tražitelje azila gotovo nemoguć. To objašnjava činjenicu da postoji relativno mali broj zahtjeva upućenih izravno Sudu kao i mali broj zahtjeva za određivanjem privremene mjere protiv Grčke.

2. Postupak ispitivanja osnovanosti zahtjeva za azil

182. Gore spomenuta izvješća između ostalog ukazuju i na nedostatke u postupku ispitivanja osnovanosti zahtjeva za azil.

183. U većini slučajeva zahtjevi za azil odbijaju se u prvom stupnju jer se smatra da su podnijeti iz ekonomskih razloga. Istraživanje koje je proveo UNHCR u 2010. pokazalo je kako je dvjesto jedna od dvjesto dvije odluke donijete u prvom stupnju odbijajuća i paušalno donijeta te da ne sadrži razloge o prilikama u zemlji podrijetla, uopće ne ocjenjuje činjenice niti navode prave razloge.

184. Izvješća ukazuju na problem neobučenosti, nekvalificiranost i nesposobnosti policijskih službenika u čijoj je nadležnosti razmatranje zahtjeva za azil. U 2008., prema navodima UNHCR-a, samo je jedanaest od šezdeset i pet policijskih službenika specijalizirano u pitanjima azila.

185. U nekoliko navrata znalo se dogoditi da uz odluku kojom se odbija zahtjev za azil zbog proteka roka za žalbu, osobi bude dostavljena obavijest na grčkom jeziku o datumu izdavanja ili obnove „ružičaste iskaznice“. Kako su se ta iskaznica obnavljale svakih šest mjeseci, tražitelji zahtjeva nisu bili svjesni da im se uz nju dostavlja i odluka kojom se njihov zahtjev odbija te da na tu odluku imaju pravo ulagati žalbu. Propuštanjem roka za žalbu postupak bi se okončao i tražitelji azila bi se našli u situaciji nezakonitog boravka u zemlji radi čega su mogli biti uhićeni i pritvoreni radi izručenja.

186. Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe i UNHCR ukazali su na problem načina dostave pismena „osobama s nepoznatom adresom“, a koji je u praksi bio neučinkovit radi čega je velik broj tražitelji azila bio onemogućen pratiti tijek postupka i propuštao je rokove.

187. Da bi se zahtjev za azil u prvom stupnju razmotrio bilo je potrebno dugo vremena. Prema UNHCR-u, u srpnju 2009. kasnilo se sa rješavanjem 6,145 predmeta u prvom stupnju i 42,700 predmeta u žalbenom postupku. Prema podacima grčkog Ministra civilne zaštite poslanih Povjereniku, u veljači 2010. ukupan broj neriješenih zahtjeva iznosio je 44,650.

3. Pravni lijekovi

188. Kada je 2009. savjetodavnim odborima za izbjeglice ukinuta drugostupanjska uloga, UNHCR je u priopćenju od 17. srpnja 2009., *inter alia*, najavio kako više neće sudjelovati u postupcima dodjele azila u Grčkoj.

189. Što se tiče žalbi Vrhovnom upravnom sudu, izvješća koja se spominju u stavku 160. ove presude ukazala su na dugotrajnost žalbenog postupka. Prema Povjereniku za ljudska prava Vijeća Europe žalbeni postupak trajao je u prosjeku pet i pol godina. Izvješća su također ukazala na činjenicu da žalbe protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za azil nisu odgađale izvršenje rješenja o vraćanju u zemlju podrijetla već su se radi odgode izvršenja tog rješenja morali pokretati zasebni postupci koji su trajali u prosjeku od deset dana do četiri godine. Nadalje, zaključeno je kako Vrhovni upravni sud ne razmatra dovoljno detaljno problematiku koja se odnosi na povrede prava iz Konvencije.

190. Naposljetku, izvješća su ukazivala na neučinkovitost sustava pravne pomoći prilikom ulaganja žalbe Vrhovnom upravnom sudu. Dugotrajnost postupka i kašnjenje s plaćanjem naknada imali su za posljedicu smanjenje broja odvjetnika i pravnih savjetnik koji su bili na listi za zastupanje u navedenim žalbenim postupcima.

4. Rizik od protjerivanja (*refoulement*)

191. Protjerivanje tražitelja azila od strane grčkih vlasti, bilo posredno u Tursku ili izravno u zemlju podrijetla, trajno je prisutan rizik. Izvješća koja se spominju u stavku 160. ove presude i brojni mediji izvještavali su o toj problematici, navodeći kako grčke vlasti, ponekad čak i kolektivno, deportiraju kako tražitelje azila koji još nisu podnijeli zahtjev za azil tako i one koji su isti podnijeli te im je izdana ružičasta iskaznica. Protjerivanja u Tursku, na područjima koja graniče s Turskom, vrše se na temelju jednostrane odluke grčkih vlasti ili u sklopu sporazuma zaključenog između Grčke i Turske o ponovnom prihvatu azilanata. Utvrđeno je da su, na taj način, turske vlasti određen broj ljudi po protjerivanju u Tursku vratile u Afganistan bez prethodnog razmatranja njihovog zahtjeva za azil.

192. Nekoliko izvješća ukazuju na opasnost od *refoulementa* odmah nakon donošenja odluke kojom se odbija zahtjev za azil obzirom da žalba Vrhovnom upravnom sudu nema suspenzivan učinak.

5. Pismo UNHCR od 2. travnja 2009.

193. UNHCR je 2. travnja 2009. uputio pismu belgijskom Ministru za migraciju i azil kritizirajući postupak azila i uvjete prijema tražitelja azila u Grčkoj uz preporuku odgode vraćanja azilanata u Grčku. U pismu se navodi (isječki):

„UNHCR je svjestan da je Sud u svojoj odluci *K.R.S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* ... zaključio da transfer tražitelja azila u Grčku ne predstavlja *refoulement* u smislu odredbe članka 3. Konvencije. Međutim, Sud je u svojoj odluci propustio cijeliti odnos Grčke prema svojim obvezama koje su joj nametnute međunarodnim pravom koje regulira pitanje izbjeglica. Konkretno, Sud uopće nije razmatrao jesu li uvjeti prijema tražitelja azila u Grčkoj u suglasnosti s regionalnim i međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, niti da li je tražiteljima azila omogućeno pravično ocjenjivanje zahtjeva za azil odnosno jesu li poštivana prava propisana Ženevskom konvencijom. UNHCR smatra kako nisu.”

194. Zaključio je:

“Iz gore navedenih razloga UNHCR ostaje kod svoje ocjene postupka azila u Grčkoj te kod preporuka danih u mišljenju iz travnja 2008., a prvenstveno one da je Vlada dužna suzdržati se od transfera tražitelja azila u Grčku te je dužna zahtjeve za azil rješavati sama, sve sukladno odredbi članka 3. stavka 2. Dublinske uredbe.”

VI. MEĐUNARODNI DOKUMENTI KOJI OPISUJU SITUACIJU U AFGANISTANU

195. Afganistan je uključen u oružane sukobe od 1979. Konkretna situacija vezana je uz građanski rat 1994-2001 u kojem su se *Mudahedini* (snage anti-sovjetskog otpora, čiji su vođe na čelu javnih vlasti) borili protiv Talibanskog otpora koji je nastao kao posljedica napada 11. rujna 2001. u Sjedinjenim državama.

196. Prema UNHCR-u („Smjernice za procjenu potrebe za međunarodnom zaštitom afganistanskih tražitelja azila“, iz srpnja 2009., koje su zamijenile one iz prosinca 2007.), situacija u Afganistanu može se opisati kao intenzivirajući oružani sukob popraćen ozbiljnim i raširenim kršenjima ciljanih ljudskih prava. Vlada i njihovi međunarodni saveznici sukobili su se s grupom pobunjenika, uključujući talibane, u Hezb-e Eslami i Al-Qaedu. Neke zakonite vojne skupine, paravojne jedinice i organizirane kriminalne skupine također su odigrale važnu ulogu u sukobu. Unatoč naporima uložanim u reformu, Afganistan je i dalje suočen s korupcijom, problemima u provođenju postupaka i neučinkovitim pravosuđem. Povrede ljudskih prava rijetko su predmet raspravljanja u sudskim postupcima i nisu kažnjive, pa je stoga problem kršenja ljudskih prava sveprisutan. Vjerski konzervatizam progresivno raste i vrši pritisak na Vladu i Parlament radi uskraćivanja temeljnih ljudskih prava.

197. U gore spomenutim smjernicama UNHCR navodi kako se većina sukoba još uvijek vodi u južnom i jugoistočnom dijelu zemlje. Jug pokrajine Helmand i Kandahara, talibanskih uporišta, poprište je žestokih borbi. Sukobi koji bjesne u južnim, jugoistočnim i istočnim krajevima rezultirali su progonom stanovništva i brojnim civilnim žrtvama.

198. Sve je više dokaza da su ljudi koji provode odnosno za koje se smatra da provode mjere vlade, nevladinih organizacija i javnih službi, a

koji rade za međunarodne snage u Afganistanu suočeni s velikom opasnošću da budu na meti protuvladinih frakcija.

199. Glede mogućnosti da ih se zaštiti, UNHCR navodi kako u Afganistanu nema sigurnog mjesta, a sve i da se nađe neko sigurno mjesto ono će najvjerojatnije biti nedostupno iz razloga što je većina glavnih prometnica u Afganistanu vrlo opasna.

200. Stanje u Kabulu se pogoršalo. Stalan rast gospodarstva stvara pritisak na tržište rada i utječe na sredstva namijenjena infrastrukturi, zemljištu i osiguranju pitke vode. Situacija je dodatno pogoršana sušom i bolestima koje se javljaju kao posljedica nedostatka vode. Nezaposlenost i potplaćenost endemske su pojave radi čega većina ljudi nije u mogućnosti zadovoljiti osnovne životne potrebe.

201. UNHCR načelno smatra kako je prebacivanje ljudi unutar granica Afganistana radi zaštite razumna alternativa ako zaštita može biti pružena od strane šire obitelji, zajednice ili plemena. Međutim, ti oblici zaštite ograničeni su na regije u kojima postoje obiteljske i plemenske veze. Čak i u tim slučajevima potrebna je pojedinačna analiza s obzirom da su tradicionalne socijalne povezanosti u zemlji uništene tridesetogodišnjim ratom, masovnim raseljavanjima i rastućom pojavom napuštanja ruralnih područja.

202. Imajući u vidu preporuke sadržane u ovim odredbama, tijelo nadležno za ispitivanje zahtjeva za azil u Belgiji (CGRSP, vidi st. 131. gore) u dokumentu iz veljače 2010. pod nazivom „Politika Ureda Glavnog tajnika za izbjeglice i osobe bez državljanstva glede tražitelja azila iz Afganistana“ odobrilo je zaštitu velikog broja afganistanskih tražitelja azila pogotovo onima iz posebno opasnih područja.

PRAVO

203. S obzirom na okolnosti slučaja, Sud smatra prikladnim prvo ispitati zahtjev podnositelja protiv Grčke, a potom protiv Belgije.

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE OD STRANE GRČKE ZBOG UVJETA PRITVORA PODNOSITELJA

204. Podnositelj zahtjeva tvrdi je da su uvjeti pritvora u međunarodnoj zračnoj luci u Ateni bili nečovječni i ponižavajući u smislu članka 3. Konvencije koji propisuje:

“Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj zahtjeva

205. Podnositelj zahtjeva žalio se na uvjete u oba pritvora – prvi, u razdoblju od 15. do 18. lipnja 2009. koji je uslijedio nakon njegovog dolaska u međunarodnu zračnu luku u Ateni, i drugi, u razdoblju od 1. do 7. kolovoza 2009. kada je uhićen u zračnoj luci. Tvrdio je kako su uvjeti u prihvatilištu koje se nalazi nadomak atenske zračne luke zastrašujući i da se kao takvi mogu smatrati nečovječnim i ponižavajućim postupanjem. Podnositelj zahtjeva opisao je uvjete u kojima je bio pritvoren kako slijedi: bio je zatvoren u maloj sobi zajedno s dvadeset ljudi, pristup toaletu ovisio je o osobnom nahođenju zatvorskih čuvara, nije imao mogućnost odlaska na otvoreno, dobivao je malo hrane i morao je spavati na prljavom madracu na golom podu. Nadalje se žalio da je za vrijeme drugog pritvora bio pretučen od strane zatvorskih čuvara.

2. Grčka Vlada

206. Vlada je osporavala tvrdnju da su u pritvoru povrijeđena prava podnosioca zahtjeva zajamčena člankom 3. Konvencije. Podnositelj zahtjeva nije dostavio niti jedan dokaz da je bio podvrgnut nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.

207. Za razliku od opisa danog od strane podnosioca zahtjeva, Vlada je opisala pritvor kao prihvatni centar prikladno opremljen za kraći boravak tražitelja azila, koji su u istom adekvatno hranjeni.

208. U podnesku u kojem je odgovorila na pitanja Suda postavljena na raspravi održanoj pred Velikim Vijećem, Vlada je detaljnije opisala strukturu i sadržaj prihvatnog centra. Isti se sastoji od odjela namijenjenog tražiteljima azila i čine ga tri sobe, deset kreveta i dva toaleta. Tražitelji azila dijelili su zajedničku sobu s osobama koje su čekale izručenje, a u kojoj se nalazila telefonska govornica i fontana s vodom. Podnositelj zahtjeva bio je pritvoren u lipnju 2009. dok je čekao izdavanje „ružičaste iskaznice“.

209. Vlada je tvrdila da je u kolovozu 2009. podnositelj zahtjeva bio pritvoren u odjelu koji je odvojen od odjela za tražitelje azila, i to sa strancima koji su počinili kaznena djela. Površina tog odjela iznosila je 110 m², a isti je imao devet soba i dva toaleta. Također je imao telefonsku govornicu i fontanu s vodom.

210. Naposljetku, Vlada je istaknula da je pritvor podnosioca zahtjeva trajao kratko vremensko razdoblje i opisala je uvjete drugog pritvaranja, kojom je prilikom navela da taj pritvor nije bio vezan uz rješavanje zahtjeva za azil, već je isti određen zato što je podnositelj zahtjeva uhićen zbog kaznenog djela pokušaja napuštanja Grčke s krivotvorenim dokumentima.

B. Opažanja Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe i Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice, kao umješaka u postupku

211. U izvješću podnijetom Povjereniku od strane *Médecins sans Frontières – Grčka* (vidi st. 160. gore) opisani su u uvjeti u prihvatnom centru koji je smješten nadomak zračne luke.

212. UNHCR je nakon posjeta prihvatnom centru u svibnju 2010. izvijestio o neprihvatljivim uvjetima u pritvoru; zagušljivost, nemogućnost boravka na otvorenom, nedostatak toaleta u ćelijama.

C. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

213. Sud smatra da prigovori sadržani u zahtjevu podnositelja, a koji se odnose na povrede iz članka 3. Konvencije i uvjete pritvora u Grčkoj, predstavljaju složena pravna i činjenična pitanja radi čega valja ispitati osnovanost zahtjeva u tom dijelu.

214. Ovaj dio zahtjeva nije očigledno neosnovan u smislu odredbe članka 35. st. 3. Konvencije niti je nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

(a) Kratak pregled osnovnih načela

215. Sud ističe kako je pritvaranje stranaca, uz primjenu odgovarajućih mjera zaštite tih osoba, državama članicama omogućeno u smislu ispunjavanja međunarodnih obveza, osobito onih iz Ženevske konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. i Europske konvencije o ljudskim pravima i to samo radi sprječavanja nezakonitog useljavanja. Države članice, prilikom sprječavanja nezakonitog useljavanja ne smiju uskratiti tražiteljima azila zaštitu koja im je zajamčena citiranim konvencijama (vidi *Amuur protiv Francuske*, 25. lipanj 1996., st. 43., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III).

216. Prilikom ocjene usklađenosti načina i metoda izvršenja mjera s odredbama Konvencije, Sud mora voditi računa o okolnostima pojedinog slučaja (vidi *Riad i Idiab protiv Belgije*, br. 29787/03 i br. 29810/03, st. 100., ECHR 2008-... (isječci)).

217. Države članice moraju posebno voditi računa o članku 3. Konvencije koji strogo zabranjuje mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje neovisno o okolnostima slučaja i ponašanju žrtve, a što svakako predstavlja jedno od temeljnih načela svih demokratskih

društava (vidi, između ostalih, *Labita protiv Italije* [GC], br. 26772/95, st. 119, ECHR 2000-IV).

218. U velikom broju slučajeva Sud je zauzeo stav da zlostavljanje mora dosegnuti određeni stupanj težine kako bi se smatralo povredom članka 3. Konvencije. Procjena stupnja težine je relativna; ovisi o okolnostima pojedinog slučaja, kao što je primjerice trajanje zlostavljanja i utjecaj koje je takvo postupanje imalo na fizičko i psihičko stanje osobe, uvažavajući pritom spol, dob i zdravstveno stanje konkretne žrtve (vidi, na primjer *Kudla protiv Poljske* [GC], br. 30210/96, st. 91., ECHR 2000-XI).

219. Sud ocjenjuje postupanje „nečovječnim“ kada je riječ o postupanju „s predumišljajem, koje traje satima i koje uzrokuje fizičke ozljede ili intenzivne fizičke ili duševne patnje“.

Postupanje se smatra „ponižavajućim“ kada omalovažava pojedinca i to na način da se prilikom postupanja ne poštuje ljudsko dostojanstvo dotične osobe, odnosno da se probuđuje osjećaj straha, tjeskobe ili manje vrijednosti kako bi se pojedinca moralno i fizički „slomilo“ (*ibid.*, st. 92., i *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2346/02, st. 52., ECHR 2002-III). Žrtva se može smatrati poniženom čak i onda kada drugi u postupanju ne vide ništa ponižavajuće (vidi, između ostalog, *Tyrer protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. travnja 1978., st. 32., Serija A br. 26). Konačno, iako je razlog odnosno svrha ponižavanja ili omalovažavanja žrtve čimbenik koji valja uzeti u obzir, nepostojanje konkretnog razloga ne može automatski isključiti povredu članka 3. (vidi *Peers protiv Grčke*, br. 28524/95, st. 74., ECHR 2001-III).

220. Članak 3. Konvencije zahtijeva od države članice da osigura uvjete pritvora uvažavajući ljudsko dostojanstvo, da način i metode izvršenja mjera ne uzrokuju kod pritvorenika neizdržive patnje ili oskudijevanja, i da su za vrijeme boravka u pritvoru zdravlje i dobrobit pritvorenika adekvatno zaštićeni (vidi, na primjer, *Kudla*, prethodno citirano, st. 94.).

221. Sud je presudio da se pritvaranje tražitelj azila u montažnoj kabini na dva mjeseca bez da im se omogući izlazak na otvoreno ili korištenje telefona za poziv, bez osigurane čiste plahte i higijenskih potrepština, ima smatrati ponižavajućim postupanjem u smislu članka 3. Konvencije (vidi *SD protiv Grčke*, br. 53541/07, st. 49. do 54., 11. lipnja 2009.). Isto tako, pritvor od šest dana u ograđenom prostoru, bez mogućnosti izlaska na otvoreno, spavanje na prljavom madracu bez slobodnog pristupa toaletu neprihvatljiv je u smislu članka 3. Konvencije (*ibid.*, st. 51.). Pritvor tražitelja azila u trajanju od tri mjeseca u prostorijama policijske postaje koji je određen radi izvršenja administrativnog rješenja, bez pristupa bilo kakvim rekreacijskim aktivnostima i bez adekvatnog obroka, također se ima smatrati ponižavajućim postupanjem (vidi *Tabesh protiv Grčke*, br. 8256/07, st. 38. do 44., 26. studenog 2009.). Naposljetku, Sud je utvrdio da se pritvor podnositelja zahtjeva - tražitelja azila u trajanju od tri mjeseca u prenapučenoj prostoriji i u nehigijenskim uvjetima bez mogućnosti

korištenja rekreacijskog i ugostiteljskom objekta, sa trošnim i neupotrebljivim sanitarnim čvorom gdje su zatvorenici spavali u izrazito prljavim i prenapučenim uvjetima, ima smatrati ponižavajućim postupanjem u smislu članka 3. Konvencije (vidi *A.A. protiv Grčke* br. 12186/08, st. 57. do 65., 22. srpanj 2010.).

(b) Primjena prava u konkretnom slučaju

222. Sud je prije svega utvrdio kako su države koje tvore vanjske granice Europske unije trenutno suočene s problemom povećanog priljeva migranata i tražitelja azila. Situacija je dodatno otežana zbog prijema tražitelja azila iz drugih država članica u sklopu primjene Dublinske uredbe. (vidi st. 65-82. presude). Sud ne podcjenjuje teret i pritisak koji je za države članice još veći u kontekstu gospodarske krize. Osobito je svjestan teškoća vezanih uz prijem migranata i tražitelja azila u velikim međunarodnim zračnim lukama i nerazmjernog broja tražitelja azila u odnosu na kapacitete nekih od država članica. Međutim, zbog prirode i važnosti članka 3., države članice su dužne ispunjavati svoje obveze propisane tom odredbom.

223. Imajući u vidu gore navedeno, Sud nije prihvatio prijedlog Grčke Vlade da se prilikom ocjene osnovanosti zahtjeva podnositelja u pogledu povrede iz članka 3. uvažavaju spomenute otežane okolnosti.

224. Sud smatra da je potrebno uzeti u obzir okolnost pritvaranja podnositelja zahtjeva i činjenicu da se, unatoč tvrdnjama Grčke Vlade, podnositelj zahtjeva po svom profilu nije mogao okarakterizirati „ilegalnim imigrantom“. Naprotiv, nakon odluke o preuzimanju odgovornosti za postupanje po zahtjevu za azil podnositelja od 4. lipnja 2009., grčke vlasti bile su upoznate s njegovim identitetom i činjenicom da je isti potencijalni tražitelj azila. Unatoč tome, on je odmah bio smješten u pritvor, bez ikakvog objašnjenja.

225. Sud je, temeljem različitih izvješća međunarodnih i nevladinih organizacija (vidi st. 160. gore), zaključio kako je sustavno pritvaranje tražitelja azila bez da ih se informira o razlozima pritvaranja uobičajena praksa grčkih vlasti.

226. Sud je također cijenio navode podnositelja zahtjeva da je bio izložen brutalnostima i vrijeđanju od strane policije tijekom drugog pritvora. Nadalje, Sud je utvrdio da navodi podnositelja nisu dokumentirani dokazima poput liječničke potvrde te da nije moguće sa sigurnošću utvrditi što se točno dogodilo. Međutim, Sud je utvrdio kako su navodi podnositelja u suglasnosti sa zapažanjima međunarodnih organizacija (vidi st. 160. gore). Sud ističe kako je Europski odbor za sprječavanje mučenja nakon svog posjeta prihvatnom centru smještenom uz međunarodnu zračnu luku u Ateni 2007., prijavio slučajeve zlostavljanja od strane policijskih službenika (vidi st. 163. gore).

227. Sud je utvrdio kako je za stranke sporno u kojim je odjelima podnositelj zahtjeva bio pritvoren. Vlada je tvrdila da je bio pritvoren u dva

različita odjela te je predložila Sudu da uzme u obzir različite uvjete pritvora u jednom i drugom odjelu. Podnositelj zahtjeva je, s druge strane, tvrdio da su uvjeti u oba pritvora bili identični. Sud je naveo kako u praksi ne postoje kriteriji za smještaj pritvorenika u jedan ili drugi odjel, već to ovisi o broju pritvorenika u pojedinom odjelu (vidi st. 165. gore). Moguće je, dakle, da je podnositelj zahtjeva bio pritvoren dva puta u istom odjelu. Sud je stoga zaključio da neće uzeti u obzir prijedlog Vlade s tim u svezi.

228. Važno je napomenuti da su navodi podnositelja zahtjeva o uvjetima života u prihvatnom centru u suglasnosti s izvješćima CPT-a (vidi st. 163. gore), UNHCR-a (vidi st. 213. gore), Amnesty Internationala i *Liječnika bez granica* - Grčka (st. 165. i 166. gore) te da nisu izričito osporeni od strane Vlade.

229. Sud je utvrdio, i to temeljem izvješća organizacija koje su posjetile prihvatni centar pokraj zračne luke, da se odjel u kojem su bili smješteni tražitelji azila rijetko otključavao i da pritvorenici nisu imali pristup fontani s vodom koja se nalazila u dvorištu već su pili vodu iz toaleta. U odjelu u kojem su se pritvarale uhićene osobe, 145 pritvorenika bilo je smješteno u prostoriju površine 110 četvornih metara. U većini ćelija postojao je samo jedan krevet za četrnaest do sedamnaest ljudi. Nije bilo dovoljno madraca pa je određeni broj pritvorenika spavao na betonskom podu. Nije bilo dovoljno mjesta da svi pritvorenici leže i spavaju istodobno. Zbog prenapučenosti, ventilacijski sustav nije funkcionirao i u ćelijama je bilo nepodnošljivo vruće. Pristup toaletu bio je ograničen i pritvorenici su se žalili da ih policija nije puštala van na hodnik. Policija je priznala da su pritvorenici morali mokriti u plastične boce koje su potom praznili kada im je bila dana mogućnost koristiti toalet. Utvrđeno je da ni u jednom odjelu nije bilo sapuna ni toaletnog papira, da su sanitarni čvorovi i druga postrojenja bili prljavi, da toaleti nisu imali vrata te da pritvorenicima nije bio dozvoljen boravak na otvorenom radi rekreacije.

230. Sud opetovano ističe kako smatra da su takvi uvjeti u prihvatnim centrima u Grčkoj ponižavajuće postupanje u smislu članka 3. Konvencije (vidi st. 222. gore). U donošenju tog zaključka, Sud je uzeo u obzir činjenicu da je podnositelj zahtjeva bio tražitelj azila.

231. Sud ne dovodi u pitanje navedeni zaključak bez obzira na argument Grčke vlade da je podnositelj zahtjeva u pritvoru proveo kratko vrijeme. Sud smatra kako vrijeme koje je podnositelj zahtjeva proveo u oba pritvora, četiri dana u lipnju 2009. i tjedan dana u kolovozu 2009., nije zanemarivo. U ovom postupku Sud je dužan uzeti u obzir činjenicu da je podnositelj zahtjeva, kao tražitelj azila, bio posebno ranjiv zbog svega što je prošao na putovanju i traumatičnih iskustava kojima je bio izložen prije dolaska.

232. Naprotiv, imajući u vidu raspoložive informacije o uvjetima pritvora u centru smještenom u blizini zračne luke u Ateni, Sud smatra da su uvjeti pritvora za podnositelja zahtjeva bili neprihvatljivi. Sud utvrđuje da takvi uvjeti kod osobe stvaraju osjećaj samosažaljenja, inferiornosti i

tjeskobe koji nesumnjivo uništava dostojanstvo, što predstavlja ponižavajuće postupanje u smislu članka 3. Konvencije. Osim toga, nezahvalna situacija podnositelja zahtjeva još je naglašenija s obzirom na njegovu ranjivost kao tražitelja azila.

233. Slijedom iznijetoga, Sud utvrđuje da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE OD STRANE GRČKE ZBOG ŽIVOTNIH UVJETA PODNOSITELJA

234. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je stanje ekstremnog siromaštva u kojem je živio u Grčkoj predstavljalo nečovječno i ponižavajuće postupanje u smislu članka 3. Konvencije.

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj

235. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da mu grčke vlasti nisu dale nikakve informacije o mogućem smještaju i da nisu ništa učinile kako bi mu osigurale osnovna sredstva za život, iako su bili svjesni nezavidnog položaja tražitelja azila općenito, kao i njegove konkretne situacije. Navodi kako nikada nije zaprimio informativnu brošuru o azilu i kako je u nekoliko navrata izvijestio nadležna tijela da je beskućnik. Njegove navode dokazuje napomena na obavijesti koja mu je izdana 18. lipnja 2009. na kojoj je stajala naznaka „nepoznato prebivalište“.

236. Podnositelj zahtjeva naveo je da su određeni koraci radi pronalaženja smještaja poduzeti tek nakon što je 18. prosinca 2009. obavijestio policiju da se njegov predmet rješava pred Sudom. On tvrdi da se u više navrata u prosincu i početkom siječnja 2010. javio u policiju gdje je satima čekao da bi potom bio izviješten kako mu smještaj nije pronađen. Obzirom da mu smještaj nikada nije ponuđen, isti je odustao od odlazaka u policiju po tom pitanju.

237. Bez sredstava za život, poput drugih afganistanskih tražitelja azila, živio je mjesecima u parku u središtu Atene. Dane je provodio u potrazi za hranom. Povremeno je dobio novčanu pomoć od ljudi iz lokalne zajednice i crkve. Nije ima pristup toaletu. Noći je provodio u stalnom strahu od napada i pljački. Tvrdi kako su takvi uvjeti života imali za posljedicu ranjivosti, te materijalne i psihičke posljedice što u biti predstavlja postupanje protivno članku 3.

238. Podnositelj smatra da zbog oskudice, tjeskobe i nesigurnosti nije bio u mogućnost napusti Grčku, niti tražiti utočište negdje drugdje.

2. Grčka Vlada

239. Vlada je tvrdila da situacija u kojoj se našao podnositelj zahtjeva nakon puštanja iz pritvora predstavlja njegov vlastiti izbor i propust. Podnositelj zahtjeva svoja je sredstva odlučio iskoristiti za bijeg iz zemlje, a ne za pronalazak smještaja za život. Nadalje, isti se oglašio na uputu iz obavijesti od 18. lipnja 2009. da se javi u sjedište Policijske uprave Attica, radi čega nadležna tijela nisu bila u mogućnosti ranije poduzeti mjere radi pronalaska smještaja. Vlada je naglasila da napomena „nepoznato prebivalište“ na obavijesti jednostavno znači da isti nije izvijestio nadležne organe o svojoj adresi.

240. Nakon što su nadležna tijela bila obaviještena o situaciji podnositelja zahtjeva, poduzete su potrebne mjere i pronađen mu je smještaj u hostelu. Međutim, nadležna tijela nisu bila u mogućnosti o tome izvijestiti podnositelja zahtjeva budući da isti nije prijavio adresu na kojoj ga se može kontaktirati. Osim toga, od lipnja 2009. podnositelj zahtjeva posjedovao je „ružičastu iskaznicu“ koja mu je omogućavala pravo na rad, stručno osposobljavanje, smještaj i medicinsku skrb, a koja mu je i dva puta obnavljana.

241. Vlada je tvrdila da je u tim okolnostima podnositelj zahtjeva i sam trebao pokazati interes da poboljša svoju situaciju. Međutim, isti nije poduzeo ništa što bi ukazivalo na to da želi ostati u Grčkoj.

242. U svakom slučaju Grčka Vlada je ustvrdila da bi usvajanje zahtjeva podnositelja bilo protivno odredbama Konvencije kojima se ne jamči pravo na smještaj ili na politički azil. Usvajanje zahtjeva imalo bi za posljedicu bezbroj sličnih zahtjeva beskućnika i nametnulo bi neizvedive obveze državi u smislu socijalne politike. Vlada je istaknula da je i sam Sud utvrdio da „iako je očito poželjno da svako ljudsko biće ima mjesto gdje može živjeti u dostojanstvu i koje može nazvati domom, nažalost, u mnogim državama članicama ima puno ljudi koji nemaju dom. Što država članica poduzima radi osiguranja sredstava kako bi omogućila da svi imaju dom je pitanje političke, a ne sudske prirode“ (*Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 27238/95, st. 99., ECHR 2001-I).

B. Zapažanja Povjerenika za ljudska Prava Vijeća Europe, Ureda Povjerenika za izbjeglice Ujedinjenih naroda, Aire Centra i Amnesty Internationala, kao umješaka u postupku

243. Povjerenik je istaknuo da, obzirom na broj zahtjeva za azil koji se u Grčkoj podnesu svake godine, kapacitet prijema – koji je u veljači 2010. iznosio ukupno 741 mjesta u jedanaest prijemnih centara – nije bio dostatan. Naveo je kako su materijalne prilike tražitelja azila jako teške i spomenuo je improvizirani kamp u Patrasu u kojem je do srpnja 2009. bilo smješteno oko 3,000 osoba, uglavnom Iračana i Afganistanaca, i to u neprihvatljivim

uvjetima sto se tiče stambenih i higijenskih standarda. Tijekom svog posjeta u veljači 2010., zaključio je da, unatoč najavi Vlade iz 2008., radovi na centru za smještaj oko 1,000 osoba još nisu započeli. Od policijskih vlasti u Patrasu dobio je podatak kako je oko 70% Afganistanaca registrirano kao tražitelji azila i nositelji „ružičaste iskaznice“. Osvrnuo se na slučaj trojice Afganistanaca iz okolice Patrasa koji su u Grčkoj živjeli dvije godine u kartonskim skloništima bez ikakve pomoći države. Samo su od lokalnog Crvenog križa dobivali hranu i ostale nužne potrepštine.

244. UNHCR je dijelio istu zabrinutost. Prema podacima za 2009., Grčka je imala dvanaest prihvatnih centara s ukupnim kapacitetom od 865 mjesta. Odrasli muškarci gotovo nisu imali nikakvih izgleda da se kao tražitelji azila smjeste u prihvatnom centru. Mnogi su živjeli na javnim mjestima ili u napuštenim kućama ili su dijelili troškove najma sobe bez ikakve pomoći države. Prema anketi provedenoj od veljače do travnja 2010., svi „Dublinski“ tražitelji azila bili su bez krova nad glavom. UNHCR je na raspravi istaknuo i problem nedostupnosti sjedišta Policijske uprave Attica s obzirom na broj ljudi koji čekaju u redu i samovoljnog odabira kandidata od strane sigurnosnog osoblja na ulazu u zgradu– radi čega je gotovo nemoguće poštivati rokove propisane od strane nadležnih tijela.

245. Prema navodima Aire Centra i Amnesty Internationala, tražiteljima azila u Grčkoj nije osigurana nikakva materijalna pomoć od strane države niti im je dana mogućnost da sami sebi osiguraju sredstva za život. To za posljedicu ima ekstremno siromaštvo što se ima tretirati postupanjem protivnom članku 3., a sve imajući u vidu praksu Suda u sličnim sporovima koji su pokrenuti zbog nezakonitog postupanja država članica s tim u svezi.

C. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

246. Sud smatra da prigovori sadržani u zahtjevu podnositelja, a koji se odnose na povrede iz članka 3. Konvencije i životne uvjete u Grčkoj, predstavljaju složena pravna i činjenična pitanja radi čega valja ispitati osnovanost zahtjeva u tom dijelu.

247. Ovaj dio zahtjeva nije očigledno neosnovan u smislu odredbe članka 35. stavka 3. Konvencije niti je nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

248. Sud je već utvrdio koja će se opća načela i sudska praksa vezana za članak 3. Konvencije primjenjivati u ovom predmetu. (vidi st. 216-222. gore). Također valja istaknuti da se članak 3. ne može tumačiti kao obveza

države članice da unutar svoje nadležnosti svakoj osobi osigura dom (vidi *Chapman*, prethodno citirano, st. 99.). Nadalje, članak 3. ne propisuje opću obvezu država članica da osiguraju financijska sredstva izbjeglicama kako bi isti mogli održavati određen životni standard (vidi *Muslim protiv Turske*, br. 53566/99, st. 85., 26. travnja 2005.).

249. Međutim, Sud smatra da se pitanje koje se javlja u ovom predmetu ne može promatrati u tom svjetlu. Za razliku od već spomenutog predmeta *Muslim* (st. 83. i 84.), obveza pružanja smještaja i pristojnih uvjeta za siromašne tražitelje azila sada je popisana zakonom pa su grčke vlasti dužne, u skladu s vlastitim zakonodavstvom u koje je implementirano pravo Zajednice i to prvenstveno Direktiva Vijeća 2003/9/EZ o postavljanju minimalnih standarda za prijem tražitelja azila („Direktiva o prijemu“ – vidi st. 84. gore), provoditi taj zakon. U konkretnom slučaju, podnositelj zahtjeva smatra kako su ga grčke vlasti namjernim djelovanjem ili propustom onemogućile da se koristi svojim pravima kako bi osigurao nužna sredstva za život.

250. Sud posebno naglašava činjenicu da je podnositelj zahtjeva tražitelj azila i kao takav pripada krugu ljudi kojima zbog nezahvalne i ranjive situacije u kojoj se nalaze valja pružiti specijalnu zaštitu (vidi, *mutatis mutandis*, *Oršuš i ostali protiv Hrvatske* [GC], br. 15766/03, st. 147., ECHR 2010-...). Također naglašava da je pitanje posebne zaštite tražitelja azila regulirano međunarodnom i europskom nivou, kao na primjer Ženevskom konvencijom, djelovanjem UNHCR-a i „Direktivom EU o prijemu“.

251. Slijedom iznijetoga, Sud mora utvrditi da li se situacija krajnje oskudice i siromaštva ima smatrati povredom članka 3. Konvencije.

252. Sud je ponovio kako nije isključio „mogućnost postojanja odgovornosti na strani države članice [sukladno članku 3.] koja je u situaciji u kojoj je podnositelj zahtjeva u cijelosti ovisio o pomoći države, postupila krajnje indiferentno i na način da je istog lišila ljudskog dostojanstva.“ (vidi *Budina protiv Rusije* (odluka), br. 45603/05, ECHR 2009...).

253. Sud je utvrdio kako je situacija u kojoj se našao podnositelj krajnje ozbiljna. On je navodno mjesecima živo u ekstremnom siromaštvu, bez najosnovnijih životnih potreba: hrane, higijenskih uvjeta i smještaja. Pored toga, živio je u strahu od mogućnosti da bude napadnut ili opljačkan, bez ikakve nade za poboljšanje vlastite situacije. Zbog te je nesigurnosti kao i potreba materijalne i psihološke prirode, nekoliko puta pokušao napustiti Grčku.

254. Sud također navodi kako iz zapažanja Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe i UNHCR-a kao i izvješća nevladinih organizacija (vidi st. 160. ove presude) proizlazi kako je situacija opisana od strane podnositelja zahtjeva učestala pojava, te da se velik broj tražitelja azila profila sličnog podnositelju zahtjeva svakodnevno suočava s istim problemima. Iz tog razloga Sud ne vidi razloga sumnjati u istinitost navoda podnositelja.

255. Grčka Vlada tvrdila je kako je podnositelj zahtjeva sam odgovoran za situaciju u kojoj se našao, kako su nadležna tijela postupala sa dužnom pažnjom te kako se isti mogao više angažirati radi poboljšanja vlastite situacije.

256. Za stranke je bilo sporno je li podnositelju zahtjeva bila uručena informativna brošura namijenjena tražiteljima azila. Sud smatra kako je ta činjenica nevažna, s obzirom da se u brošuri ne navodi da tražitelji azila mogu izvijestiti policiju da su beskućnici niti ista sadrži bilo kakve informacije o smještaju. Što se tiče obavijesti koju je podnositelj zaprimio, a kojom ga se poziva da se javi u sjedište Policijske uprave Attica radi prijave adrese (vidi st. 35. gore), Sud smatra kako je tekst navedene obavijesti nejasan i kao takav ne može predstavljati dostatnu informaciju. Sud zaključuje kako podnositelj zahtjeva nikada nije bio propisno obaviješten o mogućnostima dostupnog smještaja, pod pretpostavkom da je bilo kakav smještaj uopće i bio dostupan.

257. U svakom slučaju Sud ne vidi kako je nadležnim tijelima mogla ostati nezamijećena činjenica da je podnositelj zahtjeva ustvari beskućnik u Grčkoj. Vlada je i sama priznala da u prihvatnim centrima postoji manje od 1,000 mjesta za smještaj desetaka tisuća tražitelja azila. Sud također utvrđuje da, prema podacima UNHCR-a, odrastao muškarac kao tražitelj azila gotovo da nema izgleda za dobivanje mjesta u prihvatnom centru i da su, prema anketi provedenoj od veljače do travnja 2010., svi „Dublinski“ tražitelji azila ispitani od strane UNHCR-a bili beskućnici. Kao i podnositelj zahtjeva, većina njih živi u parkovima ili napuštenim zgradama (vidi st. 169., 244. i 242. gore).

258. Iako Sud ne može sa sigurnošću utvrditi istinitost navoda podnositelja zahtjeva da je isti nekoliko puta prije prosinca 2009. izvijestio grčke vlasti da je beskućnik, gore navedeni podaci o smještajnom kapacitetu u grčkim prihvatnim centrima znatno umanjuju vjerodostojnost navoda Vlade da je upravo podnositelj zahtjeva svojom neangažiranošću uzrokovao situaciju u kojoj se našao. U svakom slučaju, s obzirom na poznato stanje nesigurnosti i ugroženosti u kojima žive tražitelji azila u Grčkoj, Sud smatra da grčke vlasti nisu smjele očekivati od podnositelja zahtjeva da sam preuzme inicijativu i u policijskoj upravi traži da mu se osiguraju osnovne životne potrebe.

259. Činjenica da mu je u međuvremenu navodno pronađeno mjesto u prihvatnom centru ništa ne znači, jer nadležne vlasti nisu pronašle načina da o tome obavijeste podnositelja zahtjeva. Situaciju dodatno pogoršava Vladino očitovanje dostavljeno Sudu 1. veljače 2010., u kojem je izvijestila Veliko Vijeće da su nadležne vlasti stupile u kontakt s podnositeljem zahtjeva 21. lipnja 2010., kojom su mu prilikom uručile obavijest bez da su ga izvijestile o činjenici da mu je pronađen smještaj.

260. Sud također navodi kako ne vidi praktičnu korist u primjeni „ružičaste iskaznice“ izdane podnositelju. Zakon propisuje da tražitelji azila

kojima su izdane ružičaste iskaznice imaju pristup tržištu rada, što bi i podnositelju zahtjeva omogućilo rješavanje problema i zadovoljavanje osnovnih potreba. Međutim, izvješća pokazuju da je pristup tržištu rada u praksi onemogućen brojnim administrativnim preprekama radi čega se mogućnost pronalaska zaposlenja ne može smatrati realnom (vidi st. 160. i 172. gore). Osim toga, ta je mogućnost dodatno otežana zbog činjenice da podnositelj zahtjeva ne poznaje grčki jezik, nedostatka podrške i općenito gospodarske krize.

261. Konačno, Sud utvrđuje da se podnositelj žali na situaciju i događaje koji su uslijedili nakon njegovog vraćanja u Grčku u lipnju 2009. To se odnosi na njegov status tražitelja azila i na činjenicu da grčke vlasti još uvijek nisu ispitale njegov zahtjev za azil. Drugim riječima, Sud je mišljenja da su grčke vlasti uvelike mogle utjecati na olakšanje situacije podnositelja zahtjeva da su odmah razmotrile njegov zahtjev za azil.

262. Imajući u vidu gore navedeno kao i obveze koje su grčkim vlastima nametnute Direktivom o prijemu (vidi st. 84. gore), Sud utvrđuje da grčke vlasti nisu vodile računa o ranjivosti podnositelja kao tražitelja azila i da, zbog učinjenih propusta, snose odgovornost za situaciju u kojoj je isti nalazio nekoliko mjeseci, živeći na ulici, bez sredstava za život i pristupa sanitarnom čvoru, i bez ikakve mogućnosti da zadovolji svoje osnovne životne potrebe. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva bio žrtva ponižavajućeg postupanja koje se očituje u nedostatku poštivanja njegovog dostojanstva što je, bez sumnje, izazvalo u njemu osjećaje straha, tjeskobe i podređenosti koji uzrokuju očaj. Sud nadalje smatra da takvi životni uvjeti, u kombinaciji s neizvjesnošću i nedostatku ikakvih izgleda da se situacija poboljša, po stupnju intenziteta ulaze u polje primjene članak 3. Konvencije.

263. Slijedom iznijetog, krivnjom nadležnih vlasti podnositelj se našao u situaciji koja predstavlja povredu članka 3. Konvencije. Sukladno tome, došlo je do povrede citirane odredbe.

III. NAVODNA POVREDA ODREDBE ČLANKA 13. U SVEZI S ČLANKOM 2. I ČLANKOM 3. KONVENCIJE OD STANE GRČKE ZBOG NEDOSTATAKA U POSTUPKU DODJELE AZILA

264. Podnositelj zahtjeva navodi da mu grčkim zakonom nije osiguran djelotvoran pravni lijek radi zaštite prava koja mu pripadaju temeljem članka 2. i 3., u svezi s člankom 13. Konvencije, koji propisuje:

Članak 13.

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

265. Naveo je da su nedostaci u postupku azila u Grčkoj takvi da su ga suočili s rizikom od protjerivanja u zemlju podrijetla bez ikakvog ozbiljnog razmatranja osnovanosti njegovog zahtjeva za azil, suprotno članku 3., citiranim ranije u presudi, i članku 2. Konvencije koji propisuje:

Članak 2.

“1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kazneno djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom.

...”

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj

266. Podnositelj tvrdi da je pobjegao iz Afganistana nakon što su ga Talibani pokušali ubiti zato što je radio kao prevoditelj za međunarodne zrakoplovne postrojbe sa sjedištem u Kabulu. Po dolasku u Europu kontaktirao je sa članovima svoje obitelji u Afganistanu, koji su ga savetovali da se ne vraća kući zbog nesigurnost i opasnosti od odmazde.

267. Podnositelj je htio da se njegove bojazni ispituju pa je podnio zahtjev za azil u Grčkoj. Međutim, nije vjerovao u djelotvornost postupka azila.

268. U prvom redu isti se žalio na praktične prepreke s kojima je bio suočen. S tim u svezi tvrdio je da nikada nije dobio informativnu brošuru o postupku azila u zračnoj luci, već mu je samo rečeno da mora otići u sjedište Policijske uprave Attica registrirati svoju adresu. On to nije učinio s obzirom da nije imao adresu koju bi prijavio. Bio je uvjeren da je prijava adrese preduvjet za pokretanje postupka. Poslije se u nekoliko navrata javljao policijskoj upravi gdje je morao čekati satima, i to uzaludno, bez ikakvih izgleda da se njegov slučaj razmotri.

269. Drugo, podnositelj zahtjeva smatra kako je izbjegao vraćanje u svoju zemlju samo zbog privremene mjere protiv Grčke Vlade koju je izdao Sud. Osim te „zaštite“, isti nije imao nikakva jamstva da će se postupak po njegovom zahtjevu za azil uopće provesti. Čak i da se postupak proveo, isti smatra kako grčke vlasti uopće ne bi ozbiljno ispitati osnovanost njegov zahtjeva za azil. Naveo je kako nije imao sredstava za platiti usluge odvjetnika, da u toj fazi nije bilo odredbe o pravnoj pomoći, da su obavijesni razgovori u prvom stupanju krajnje površni, da ne bi imao priliku podnijeti žalbu nadležnim tijelima radi ispitivanja osnovanosti njegovih strahova glede vraćanja u Afganistan, da žalba Vrhovnom upravnom sudu nema suspenzivan učinak te da je sam postupak bio dugotrajan. Po

njegovom mišljenju, broj slučajeva u kojima su grčke vlasti odobrile međunarodnu zaštitu bilo koje vrste u prvom stupnju ili u žalbenom postupku gotovo je jednak nuli što je ukazivalo na neučinkovitost postupka.

2. Grčka Vlada

270. Vlada je tvrdila da podnositelj nije pretrpio posljedice navodnih nedostataka u postupku azila pa se stoga ne može smatrati žrtvom u smislu Konvencije.

271. U obzir bi se trebao uzeti stav samog podnositelja: isti je, protivno propisima, propustio surađivati s nadležnim tijelima i nije pokazao nikakav interes za nesmetano provođenje postupka. Oglušivši se na poziv da se prijavi u Policijsku upravu Attica u lipnju 2009., prekršio je formalnosti nužne za pokretanje postupka i propustio je informirati policiju o činjenici da nema prebivalište zbog čega ga se ni na koji način nije moglo izvještavati o tijeku postupka. Nadalje, isti je krivotvorio dokumente i koristio se s više identiteta te je pokušao otići iz Grčke skrivajući pritom od nadležnih tijela da je podnio zahtjev za azil drugdje.

272. Vlada smatra da su grčke vlasti slijedile propisanu proceduru unatoč nemaru i greškama podnositelja. Tvrdili su da to posebno ilustrira činjenica da se podnositelj još uvijek nalazio u Grčkoj, te da nije bio deportiran unatoč situaciji u koju se doveo prilikom pokušaja napuštanja zemlje u kolovozu 2009.

273. Vlada je tvrdila da su prigovori podnositelja zahtjeva neutemeljeni. Smatra da je grčko zakonodavstvo usuglašeno s načelima Zajednice i međunarodnog prava glede azila, te s načelom *non-refoulement*. Grčki zakon predviđa ispitivanje osnovanosti zahtjeva za azil sukladno člancima 2. i 3. Konvencije. Tražitelji azila imaju pristup uslugama prevoditelja u svakom stadiju postupka.

274. Vlada je potvrdila da zahtjev za azil podnositelja još nije bio ispitan od strane nadležnih tijela u Grčkoj, ali uvjerava Sud da će isti biti razmotren u skladu sa svim prethodno spomenutim standardima.

275. U skladu sa člankom 13. Konvencije, neuspješni tražitelji azila imaju pravo žalbe Vrhovnom upravnom sudu. Prema navodima Vlade, pravo žalbe predstavlja djelotvorno pravno sredstvo jednako onome koje je Sud kao takvim ocijenio u presudi *Bryan protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (22. studenog 1995., st. 47., Serija A br. 335 A). Postoji velik broj presuda kojima je Vrhovni upravni sud ukinuo odluke kojima se odbijaju zahtjevi za azil, iz razloga što nadležna tijela nisu uzela u obzir određene dokaze koji, na primjer, ukazuju na opasnost od progona. U svakom slučaju, Vlada je istaknula da Konvencijom nije propisano da tražitelji azila kojima je zahtjev za azil u prvom stupnju odbijen imaju pravo na žalbu temeljem koje bi se ocjenjivala osnovanost njihova zahtjeva.

276. Stav je Vlade da se pritužbe vezane uz nepravilnosti u sustavu pravne pomoći ne mogu uzeti u obzir jer se članak 6. ne odnosi na postupke

dodjele azila. Slijedom iznijetog, pitanje dugotrajnosti postupka pred Vrhovnim upravnim sudom spada u okvire članka 6. Konvencije te kao takvo ne može biti predmet ovog postupka.

277. Štoviše, tražitelji azila ne mogu biti vraćeni u zemlju podrijetla prije okončanja postupka za azil, te mogu po potrebi od Vrhovnog upravnog suda zatražiti odgodu izvršenja naloga za vraćanje sadržanog u rješenju kojim se odbija njihov zahtjev za azil, a koja bi imala suspenzivan učinak na izvršenja te mjere. Vlada se u prilog tome pozvala na nekoliko presuda.

278. U svojim usmenim izlaganjima pred Velikim Vijećem, Vlada je tvrdila da podnositelj nije doveden u opasnosti od protjerivanja u Afganistan jer se tada nikoga nije moglo protjerati na silu. Natrag u Afganistan poslano je 468 Afganistanaca u 2009. i 296 u 2010. i to na dobrovoljnoj osnovi, u okviru programa financiranog od strane Europskog fonda za povratak. Također nije postojala bojazan da podnositelj bude poslan u Tursku, jer, obzirom da je u Grčku prebačen od strane druge države članice Europske unije, kao takav nije spadao u okvir primjene ugovora sklopljenog između Grčke i Turske.

279. U svom usmenom izlaganju, Vlada se nadalje pozvala na činjenicu da se podnositelj zahtjeva ogлуšio na poziv od 21. lipnja 2010. kojim je pozvan na obavijesni razgovor dana 02. srpnja 2010. i time je propustio priliku da nadležnim tijelima objasni svoje bojazni glede povratka u Afganistan. Mišljenje je Vlade kako podnositelj ne samo da nije pokazao nikakav interes za postupak azila, već nije iskoristio sva pravna sredstva koja su mu bila na raspolaganju u Grčkoj radi zaštite prava iz članaka 2. i 3. Konvencije.

B. Zapažanja Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe, Ureda Visokog Povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice, Aire Centra, Amnesty Internationala i Grčkog Helsinškog odbora, kao umješača u postupku

280. Povjerenik, UNHCR, Aire Centar, Amnesty International i GHM mišljenja su kako grčko zakonodavstvo i praksa glede azila nisu usklađeni s međunarodnim i europskim standardima zaštite ljudskih prava. Ukazali su na nedostatak adekvatnog informiranja o postupku azila, odnosno na informiranje uopće, nedostatak odgovarajuće osposobljenog osoblja za prijem i obradu zahtjeva za azil, loše kvalitete prvostupanjskih odluka zbog strukturnih slabosti postupka, posebno lošeg osiguranja pravne pomoći i usluge prevoditelja i neučinkovitosti žalbenog postupka pred Vrhovnim upravnim sudom zbog dugotrajnosti, činjenici da žalba nema suspenzivni učinak te obilje poteškoćama u ostvarivanju pravne pomoći. Naglasili su kako su Dublinski tražitelji azila u praksi suočeni s istim preprekama kao i drugi tražitelji azila.

281. Povjerenik i UNHCR iskazali su ozbiljnu zabrinutost zbog učestale prakse grčkih vlasti da tražitelje azila prisilno vraćaju u Tursku, bilo skupno ili pojedinačno. Zabrinutost se odnosila na osobe koje po prvi puta dolaze u Grčku, ali i na one koji su već registrirani kao tražitelji azila.

C. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

282. Grčka Vlada tvrdila je da se podnositelj ne može smatrati žrtvom u smislu članka 34. Konvencije s obzirom da je sam bio kriv za situaciju u kojoj se našao te da nije trpio nikakve posljedice nedostataka u postupku. Vlada je nadalje tvrdila da podnositelj nije otišao na prvi obavijesni razgovor u sjedište Policijske uprave Attica zakazan za 2. srpnja 2010., čime je onemogućio nadležnim tijelima da ocijene osnovanost njegovih tvrdnji. Po mišljenju Vlade isti nije iscrpio domaća pravna sredstva pa je Vlada pozvala Sud da taj dio zahtjeva proglasi nedopuštenim i odbaci na temelju članka 35. st. 1. i 4. Konvencije.

283. Sud smatra da su navedeni prethodni prigovori Vlade usko povezani s onima koje će morati uzeti u obzir pri razmatranju prigovora na temelju članka 13. Konvencije u svezi s člancima 2. i 3., a koji se odnose nedostatke postupka za azil u Grčkoj. Dakle, o tim prigovorima valja odlučiti prilikom donošenja odluke o meritumu.

284. Nadalje, Sud smatra kako ovaj dio zahtjeva postavlja pravno i činjenično složena pitanja radi kojih se mora ispitati osnovanost cjelokupne pritužbe podnositelja. Nadalje, pritužba nije očigledno neutemeljen u smislu odredbe članka 35. st. 3(a) Konvencije niti je nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenom.

2. Osnovanost

(a) Kratak pregled općih načela

285. Sud je objasnio kako u slučajevima vraćanja tražitelja azila ne ispituje osnovanost samog zahtjeva za azil niti potvrđuje poštivanje obveza prema Ženevskoj konvenciji od strane države članice. Sud naprosto ocjenjuje da li postoje djelotvorna pravna sredstva koja štite tražitelje azila od samovoljnog protjerivanja, izravnog ili posrednog, u zemlju podrijetla iz koje je dotična osoba pobjegla (vidi, između ostalih, *T.I. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka), br. 43844/98, ECHR 2000-III, i *Muslim*, prethodno citirano, st. 72-76.).

286. Temeljem članka 1. (koji propisuje: „Visoke ugovorne stranke osigurat će svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u odjeljku I. ove Konvencije“), primarna odgovornost za izvršenje i

provedbu zajamčenih prava i sloboda leži na nadležnim vlastima. Zahtjev Sudu predstavlja pomoćni mehanizam zaštite ljudskih prava. Pomoćni karakter zahtjeva opisan je u člancima 13. i 35., st. 1. Konvencije (vidi *Kudla protiv Poljske* [GC], br. 30210/96, st. 152., ECHR 2000-XI).

287. Kao što je Sud ranije u više navrata utvrdio, članak 13. Konvencije, jamči dostupnost na nacionalnoj razini pravnih sredstva za provedbu biti prava i sloboda zajamčenih Konvencijom u kojem god obliku da su ista osigurana u domaćem pravnom poretku. Smisao članka 13. je, dakle, osigurati raspoloživost domaćeg pravnog lijeka kojim će se odlučivati o „dokazivom prigovoru“ u smislu Konvencije i koji će pružiti odgovarajuću zaštitu. Opseg obveza država ugovornica propisanih člankom 13. ovisi o prirodi prigovora podnositelja zahtjeva; međutim, pravno sredstvo propisano člankom 13. mora biti „djelotvorno“, kako u praksi tako i zakonski (vidi *Kudla*, prethodno citirano, st. 157.).

288. „Djelotvornost pravnog sredstva“ u smislu članka 13. ne ovisi o izvjesnosti povoljnog ishoda za podnositelja zahtjeva. Niti „nadležna vlast“ koja se spominje u toj odredbi ne mora nužno biti pravosudno tijelo; čak i ako to nije slučaj, ovlasti i djelokrug tog nadležnog tijela su relevantni faktori u utvrđivanju da li je pravno sredstvo uloženo pred tim tijelom djelotvorno. Također, čak i ako neki pravni lijek sam po sebi u potpunosti ne zadovoljava uvjete propisane člankom 13., skup pravnih lijekova predviđenih domaćim zakonom može udovoljiti odredbi članka 13. (vidi *Gebremedhin [Gaberamadhien] protiv Francuske*, br. 25389/05, st. 53., ECHR 2007-V).

289. Da bi bio djelotvoran, pravni lijek u smislu članka 13. mora biti dostupan kako u praksi tako i u samom zakonu, posebno u smislu da njegovo ulaganje ne smije neopravdano utjecati na radnje ili propuste nadležnih vlasti tužene države članice (vidi *Çakıcı protiv Turske* [GC], br. 23657/94, st. 112., ECHR 1999-IV).

290. Članak 13. propisuje nužnost postojanja odredbe u domaćem pravnom poretku koja će osiguravati pravno sredstvo temeljem kojeg će nadležno tijelo vlasti štititi prava zajamčena Konvencijom i pružati adekvatnu zaštitu, ali države članice slobodne su odrediti način na koji će upražnjavati svoje obveze propisane tom odredbom (vidi *Jabari protiv Turske*, br. 40035/98, st. 48., ECHR 2000-VIII).

291. Posebno se mora voditi računa o žurnosti pravnog lijeka samog po sebi, jer njegova djelotvornost može ovisiti i o trajanju žalbenog postupka. (vidi *Doran protiv Irske*, br. 50389/99, st. 57., ECHR 2003-X).

292. Na kraju, s obzirom na važnost koju Sud pridaje članku 3. Konvencije i šteti koja može nastati ukoliko se rizik od mučenja ili zlostavljanja materijalizira, djelotvornost pravnog lijeka u smislu članka 13. imperativno zahtijeva pomni nadzor od strane državnih tijela (vidi *Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, br. 36378/02, st. 448., ECHR 2005-III), neovisno i ozbiljno ispitivanje osnovanosti svakog zahtjeva koji

ukazuje na postojanje rizika od postupanja protivnog članka 3. (vidi *Jabari*, prethodno citirano, st. 50.), brzinu rješavanja (vidi *Bati i ostali protiv Turske*, br. 33097/96 i 57834/00, st. 136., ECHR 2004 IV (isječci)), kao i suspenzivni učinak (vidi *Čonka protiv Belgije*, br. 51564/99, st. 81-83., ECHR 2002-I, i *Gebremedhin [Gaberamadhien]*, prethodno citirano, st. 66.).

(b) Primjena u konkretnom predmetu

293. Kako bi utvrdio da li se u konkretnom slučaju članak 13. uopće primjenjuje, Sud mora ocijeniti da li podnositelj zahtjeva može uvjerljivo tvrditi da bi njegovo vraćanje u Afganistan predstavljalo povredu članka 2. ili članka 3. Konvencije.

294. Sud napominje, kako je prilikom podnošenja zahtjeva podnositelj u prilog svojih bojazni glede povratka u Afganistan dostavio presliku potvrde iz koje je razvidno kako je radio kao prevoditelj (vidi st. 31. gore). Sud je također imao na raspolaganju informacije o sadašnjoj situaciji u Afganistanu te Smjernice za procjenu potrebe međunarodne zaštite tražitelja azila iz Afganistana koje je objavio UNHCR, a koje se redovito ažuriraju (vidi st. 197-202. gore).

295. Po mišljenju Suda, te informacije *prima facie* dokazuju da u Afganistanu i dalje postoji široko rasprostranjen problem nesigurnosti te da podnositelj zahtjeva pripada kategoriji ugroženih osoba jer je radio kao prevoditelj za međunarodne oružane snage. Nadalje Sud utvrđuje kako među strankama nije sporna ozbiljnost situacije u Afganistanu i opasnosti koje tamo vladaju. Naprotiv, Grčka Vlada je izjavila kako je njihova sadašnja politika ne vraćati osobe koje traže azil u Afganistan upravo zbog visokog rizika u toj zemlji.

296. Slijedom iznijetog, Sud zaključuje kako zahtjev podnositelja u pogledu članka 2. i članka 3. Konvencije nije sporan.

297. To međutim ne znači da će u ovom predmetu Sud odlučivati da li bi u slučaju vraćanja podnositelja u Afganistan došlo do povreda odredbi tih članaka. To je dužnost grčkih nadležnih tijela koja su odgovorna ispitati osnovanost zahtjeva za azil podnositelja i razmotriti svu dokumentaciju koju je isti dostavio te procijeniti rizike kojima bi bio izložen u slučaju povratka u Afganistan. Primarna je zadaća Suda utvrditi postoje li djelotvorna pravna sredstva koja će zaštititi podnositelja zahtjeva od samovoljnog izručenja, izravnog ili posrednog, natrag u Afganistan.

298. Sud primjećuje da grčko zakonodavstvo, imajući u vidu pravo Zajednice i standarde u postupcima azila, sadrži brojne pravne lijekove za zaštitu tražitelja azila od vraćanja u zemlju iz koje su pobjegli, koji ne ispituju osnovanost bojazni od povratka (vidi st. 99-121. gore). Također primjećuje da Vlada jamči tražiteljima azila da će njihov zahtjev biti razmotren u skladu sa zakonom.

299. Sud, međutim, primjećuje da UNHCR, Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe, kao i mnoge međunarodne nevladine organizacije već godinama ukazuju da se grčko zakonodavstvo ne primjenjuje u praksi, da postupak azila sadrži brojne strukturne nedostatke radi čega tražitelji azila imaju vrlo malo izgleda da njihovi zahtjevi i prava na temelju Konvencije budu ozbiljno ispitana od strane grčkih vlasti, da ne postoje djelotvorni pravni lijekovi, te da u konačnici tražitelji azila ni na koji način nisu zaštićeni od samovoljnog vraćanja natrag u svoje zemlje podrijetla (vidi st. 160. i 173-195. gore).

300. Sud prvenstveno navodi nedostatke u pokretanju postupka azila i ocjenjivanju osnovanosti zahtjeva za azil (vidi st. 173-188. gore): nedostatnost informiranja tražitelja azila o postupku koji treba uslijediti, otežan pristup sjedištu Policijske uprave Attica, nefunkcionalan sustav komuniciranja nadležnih vlasti s tražiteljima azila, nedovoljan broj prevoditelja, neosposobljenost osoblja koje obavlja obavijesne razgovore, neraspoloživost pravne pomoći čime su tražitelji azila lišeni pravnog savjetovanja, te pretjerana kašnjenja u dostavljanju odluka o zahtjevu za azil. Navedeni nedostaci odnose se na tražitelje azila koji po prvi put dolaze u Grčku, ali i na one koji su tamo vraćeni temeljem Dublinske uredbe.

301. Sud je također zabrinut zbog rezultata različitih istraživanja provedenih od strane UNHCR-a, koji pokazuju da su gotovo sve prvostupanjske odluke negativne i donijete paušalno bez navođenja ikakvih razloga (vidi st. 184. gore). Osim toga, nadzorna uloga savjetodavnih odbora za izbjeglice u drugom stupnju je ukinuta i UNHCR više ne sudjeluje u postupku (vidi st. 114. i 189. gore).

302. Vlada je tvrdila da eventualni nedostaci u postupku nisu bili od utjecaja na konkretnu situaciju podnositelja.

303. Sud glede navoda podnositelja da nije dobio nikakve informacije o postupku koji treba uslijediti donosi slijedeće zaključke. Bez dovođenja u pitanje dobru vjeru Vlade u pogledu informativne brošure koja se dijeli u zračnoj luci, Sud se priklanja tvrdnjama podnositelja jer su iste potvrđene brojnim izjavama drugih svjedoka prikupljenih od strane Povjerenika, UNHCR-a i raznih nevladinih organizacija. Po mišljenju Suda, nedostatak pristupu informacijama o postupcima koji trebaju uslijediti predstavlja glavnu prepreku u pokretanju samih postupaka.

304. Vlada je također istaknula da podnositelj nije slijedio propisanu proceduru budući da se nije pojavio u sjedištu Policijske uprave Attica u roku navedenom u obavijesti.

305. S tim u svezi, Sud prvenstveno navodi kako je rok o tri dana u kojem je podnositelj trebao postupiti po napatku iz obavijesti bio prekratak s obzirom na činjenicu da je pristup sjedištu Policijske uprave otežan.

306. Također, valja naglasiti kako je podnositelj mogao, kao i većina ostalih, pogrešno protumačiti taj poziv s obzirom da se velik broj tražitelja

azila uopće ne javi u policijsku upravu jer nemaju nikakvu adresu koju bi prijavili.

307. Nadalje, čak i da je podnositelj zahtjeva zaprimio informativnu brošuru, Sud se slaže s njegovim tvrdnjama da je tekst brošure dvosmislen (vidi st. 112. gore), te da u brošuri nije navedeno da se tražitelji azila mogu javiti u sjedište Policijske uprave Attica i izvijestiti policiju da nemaju adresu na kojoj borave u Grčkoj, sve kako bi im se pozivi i druga pismena dostavljali na neki drugi način.

308. Obzirom na navedene okolnosti, Sud smatra kako se Vlada ne može pozivati na činjenicu da podnositelj zahtjeva nije slijedio propisanu proceduru te smatra da su nadležna tijela trebala osigurati alternativan način komuniciranja s podnositeljem kako bi isti bio u mogućnosti učinkovito slijediti postupak.

309. Nadalje, Sud utvrđuje da su stranke suglasne oko činjenice da zahtjev za azil podnositelja još uvijek nije ispitan od strane nadležnih tijela u Grčkoj.

310. Prema navodima Vlade, razlog tome je taj da se podnositelj zahtjeva oglašio na poziv da pristupi obavijesnom razgovoru zakazanom za 2. srpnja 2010. kojom bi prilikom bio intervjuiran od strane savjetodavnog odbora za izbjeglice. Vlada je propustila obrazložiti utjecaj propuštanja dolaska na obavijesni razgovor na vođenje postupka pred domaćim tijelima. Bilo kako bilo, podnositelj zahtjeva je izvijestio Sud preko svog odvjetnika da mu je poziv za obavijesni razgovor dostavljen na grčkom jeziku zajedno s odlukom da mu se obnavlja ružičasta iskaznica, te da prevoditelj koji je dostavio poziv uopće nije spomenuo datum zakazan za obavijesni razgovor. Iako nije u mogućnosti provjeriti istinitost tih tvrdnji, Sud prihvaća te navode podnositelja obzirom da su u suglasnosti s činjenicom da postoji ozbiljan nedostatak informiranosti i komunikacije s tražiteljima azila.

311. Slijedom navedenih okolnosti, Sud ne dijeli mišljenje Vlade da je podnositelj zahtjeva vlastitim postupcima onemogućio nadležnim tijelima da ispituju osnovanosti njegovog zahtjeva te da isti nije bio pogođen nedostacima u postupku azila.

312. Sud zaključuje da grčke vlasti do danas nisu poduzele nikakve korake radi poboljšanja načina komuniciranja s podnositeljem niti su donijele odluku o osnovanosti njegovog zahtjeva za azil, pa isti nije imao stvarnu i odgovarajuću mogućnost zagovarati osnovanost svog slučaja. Štoviše, Sud je uzeo u obzir iznimno nisku stopu dodjele azila i supsidijarne zaštite odobrene od strane grčkih vlasti u usporedbi s drugim državama članica Europske unije (vidi st. 125-126. gore). Statistika naravno varira u skladu s okolnostima, ali po mišljenju Suda ista u konkretnom slučaju ide u prilog navodima podnositelja zahtjeva koji je istaknuo nedostatak vjere u postupak za dodjelu azila u Grčkoj.

313. Sud nadalje ne prihvaća navode Grčke Vlade glede politike vraćanja tražitelja azila u Afganistan na dobrovoljnoj bazi. Sud ne može

zanemariti činjenicu da su prisilna vraćanja tražitelja azila u visokorizične zemlje učestala praksa u Grčkoj što potvrđuju treće osobe kao umješači i nekoliko izvješća razmotrenih od strane Suda (vidi st. 160., 192. i 282.).

314. Za Sud jednaku važnost predstavlja opasnosti od protjerivanja s kojom je u praksi suočen podnositelj prije donošenja odluke o osnovanosti njegovog zahtjeva. Podnositelj zahtjeva izbjegao je protjerivanje u kolovozu 2009. podnošenjem zahtjeva za odgodu rješenja o vraćanju u zemlju podrijetla koji se vodio pod oznakom spisa br. 90/2008 (vidi st. 43-48. i 120. presude). Međutim, podnositelj je tvrdio da je jedva izbjegao drugi pokušaj policije da ga deportira u Tursku. Činjenica da je u oba slučaja podnositelj zahtjeva pokušavao pobjeći iz Grčke ne može biti od utjecaja prilikom ocjene postupanja grčkih vlasti s obzirom na Konvenciju i kada se uzme u obzir da je podnositelj pokušavao pronaći rješenje za situaciju koju Sud smatra protivnom članku 3. Konvencije (vidi st. 263. i 264. gore).

315. Sud mora nadalje ispitati da li se, a kako to tvrdi Vlada, zahtjev upućen Vrhovnom upravnom sudu radi sudskog ispitivanja rješenja kojim bi se eventualno mogao odbiti zahtjev podnositelja za azil, može smatrati mjerom koja bi ga zaštitila od samovoljnog protjerivanja.

316. Sud ponajprije utvrđuje, sukladno tvrdnjama Vlade, da iako zahtjev za sudsko ispitivanje rješenja kojim se odbija zahtjev za azil nema suspenzivni karakter, ulaganje žalbe protiv naloga za vraćanje koji se izdaje zajedno s rješenjem o odbijanju zahtjeva za azil automatski odgađa izvršenje naloga za vraćanje.

317. Međutim, Sud ponavlja da je dostupnost pravnog lijeka u praksi odlučujući faktor kod procjene njegove učinkovitosti. Sud je već utvrdio kako grčke vlasti nisu poduzele nikakve korake kako bi se osigurala nesmetana komunikacija između nadležnih tijela i podnositelja zahtjeva. Ta činjenica, zajedno s problemom dostave pismena „osobama s nepoznatom adresom“, o čemu su izvještavali Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe i UNHCR (vidi st. 187. gore), čini pravno sredstvo vrlo neizvjesnim jer podnositelj zahtjeva možda uopće ne zaprimi odluku o ishodu svog zahtjeva na vrijeme kako bi u propisanom roku reagirao i obratio se Vrhovnom upravnom sudu.

318. Osim toga, iako podnositelj zahtjeva nema sredstava za platiti odvjetnika, isti nije zaprimio nikakvu informaciju o pristupu organizacijama koje pružaju pravne savjete i smjernice. Ako se pritom uzme u obzir manjak pravника na popisu za pružanje pravne pomoći (vidi st. 191. i 281. presude), može se zaključiti kako je sustav u praksi neučinkovit. Suprotno tvrdnjama Vlade, Sud smatra da ova situacija također može predstavljati prepreku u dostupnosti pravnih lijekova i kao takva spada u polje primjene članka 13., osobito kada su u pitanju tražitelji azila.

319. Naposljetku, Sud ne može uzeti u obzir navode Vlade da je duljina trajanja postupka pred Vrhovnim upravnim sudom irelevantna činjenica u smislu članka 13. Sud je već naglasio važnost promptnog djelovanja u

predmetima koji se tiču zlostavljanja od strane državnih službenika (vidi t. 293. gore). Osim toga Sud smatra da je takva brza reakcija još potrebna u ovom slučaju, gdje osoba koja je podnijela pritužbu na temelju članka 3. u slučaju deportacije, nema procesna jamstva da će osnovanost njegovog zahtjeva biti ozbiljno razmotrena u prvom stupnju, te statistički gotovo da nema izgleda za bilo kakav oblik zaštite radi čega živi u neizvjesnosti što Sud nalazi protivno članku 3. S tim u skladu, Sud smatra da podaci prikupljeni od strane Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe glede trajanja postupka (vidi st. 190. gore), koje Vlada nije osporila, dokazuju da žalba Vrhovnom upravnom sudu ne nadoknađuje nedostatak jamstva vezanih uz ispitivanje osnovanosti zahtjeva za azil.

(c) Zaključak

320. Slijedom iznijetoga, naprijed navedeni prigovori Grčke Vlade (vidi st. 283. gore) ne mogu se prihvatiti te Sud utvrđuje kako je došlo do povrede članka 13. Konvencije u svezi člankom 3. i to zbog nedostataka koji su se javili u postupku ispitivanja osnovanosti zahtjeva za azil podnositelja od strane nadležnih tijela i rizika da bi isti mogao biti vraćen, izravno ili posredno, u zemlju podrijetla bez da se ozbiljno ispita osnovanost njegovog zahtjeva za azil i bez mogućnosti korištenja djelotvornih pravnih lijekova.

321. S obzirom na taj zaključak i okolnosti slučaja, Sud smatra da nema potrebe ispitivati zahtjev podnositelja podnijet radi povrede članka 13. u svezi s člankom 2.

IV. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. I ČLANKA 3. KONVENCIJE OD STRANE BELGIJE ZBOG IZLAGANJA PODNOSITELJA RIZICIMA KOJI SE ODNOSU NA NEDOSTATKE U POSTUPKU AZILA U GRČKOJ

322. Podnositelj je tvrdio da su nadležna tijela u Belgiji, vrativši ga Grčku temeljem Dublinske uredbe, postupila protivno obvezama propisanim člankom 2. i člankom 3. Konvencije jer su bili svjesni nedostataka u postupku azila u Grčkoj i nisu procijenili rizike s kojima bi podnositelj bio suočen.

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj

323. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da su u vrijeme njegovog izručenja nadležna tijela u Belgiji bila svjesna poteškoća u postupku azila u Grčkoj zbog kojih gotovo da nije bilo izgleda da njegov zahtjev za azil bude

ozbiljno razmotren od strane nadležnih tijela u Grčkoj te da je postojao rizik da isti bude vraćen u zemlju podrijetla. Pored brojnih međunarodnih izvješća objavljenih u vrijeme njegova izručenja, njegov odvjetnik jasno je opisao sustavno kršenje temeljnih prava tražitelja azila u Grčkoj. To je napomenuto u sklopu zahtjeva Žalbenom vijeću za strance 29. svibnja 2009. te u žalbi upućenoj Optužnom vijeću Žalbenog suda u Buxellesu 10. lipnja 2009. Podnositelj zahtjeva smatra navode belgijskih nadležnih tijela da isti prije svog dolaska u Belgiju nije bio žrtva nedostataka u postupku azila u Grčkoj, irelevantnim. Osim činjenice da se formalni dokaz u tom smislu ne mogu podastri prije nego što se rizici materijaliziraju, belgijske su vlasti trebale uzeti u obzir opću situaciju i ne izložiti ga riziku vrativši ga u Grčku.

324. Po mišljenju podnositelja zahtjeva, a imajući u vidu predmet *T.I.* (odluka, prethodno citirano) primjena Dublinske uredbe ne isključuje obvezu nadležnih tijela u Belgiji da procijene zaštitne mehanizme od protjerivanja u Grčkoj, a sve imajući u vidu nedostatke u postupku azila i politici izravnog ili posrednog protjerivanja u Afganistan. Imajući u vidu nedostatak zaštitnih mehanizama od protjerivanja i dokaza koje je podnio podnositelj, belgijske vlasti morale su same procijeniti rizike s kojima bi podnositelj zahtjeva bio suočen u slučaju vraćanja u zemlju podrijetla, sve u smislu članka 2. i članka 3. Konvencije te prakse Suda (posebno predmeta *NA. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 25904/07, 17. srpnja 2008.). Međutim, u konkretnom slučaju belgijska je Vlada propustila poduzeti mjere opreza prije nego što je deportirala podnositelja zahtjeva. Naprotiv, odluka da ga se deportira donijeta je isključivo na temelju pretpostavke – paušalnom primjenom Dublinske uredbe – da će grčke vlasti poštivati svoje obveze, bez pojedinačnog jamstva danog podnositelju zahtjeva. Podnositelj zahtjeva primijetio je da je to sustavna praksa belgijskih vlasti, koje su u većini slučajeva odbijale i dalje odbijaju primijeniti suverenitetnu klauzulu Dublinske uredbe i koje i dalje vraćaju ljude u Grčku.

2. Belgijska Vlada

325. Vlada je tvrdila da primjenom Dublinske uredbe Belgija nije odgovorna za ispitivanje zahtjeva za azil podnositelja, te da ispitivanje osnovanosti njegovih strahova za život i fizičku sigurnost u Afganistanu nije u njihovoj nadležnosti. Dublinska uredba temelji se na poštivanju načela zabrane protjerivanja uobličenog Ženevskom konvencijom, temeljnim pravima i načelima te pretpostavci da su države članice sigurne zemlje. Belgija je odstupila od tih načela samo u iznimnim okolnostima, u smislu članka 3. i članka 2. Uredbe, i to samo u slučajevima u kojima je dotična osoba nedvojbeno dokazala postojanje opasnosti da će biti podvrgnuta mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju u smislu članka 3. Konvencije. Doista, ovaj pristup je u skladu sa sudskom praksom koja propisuje postojanje veze između općeg stanja kojem se prigovara i pojedinačne situacije podnositelja zahtjeva (kao u slučajevima *Sultani*,

prethodno citirano, *Thampibillai protiv Nizozemske*, br. 61350/00, 17. veljače 2004., i *Y. protiv Rusije*, br. 20113/07, 4. prosinca 2008.).

326. Belgijska Vlada nije imala saznanja u kojim se točno okolnostima primjenjuje suverenitetna klauzula jer Ured za strance nije vodio statistiku, a slučajevi u kojima je primijenjena nisu detaljizirani. Međutim, kako bi dokazala primjenu suverenitetne klauzule u odgovarajućim situacijama, Vlada se pozvala na primjere iz deset slučajeva u kojima su transferi u određene države bili obustavljeni primjenom te klauzule. U pet slučajeva zemlja odgovorna za ispitivanje zahtjeva bila je Poljska, u dva slučaja Grčka, a u ostalim slučajevima Mađarska i Francuska. U sedam slučajeva navedeni razlog je bio prisustvo člana obitelji u Belgiji, u dva slučaja zdravstveni problemi dotične osobe, dok se u posljednjem slučaju radilo o maloljetniku. U predmetu podnositelja zahtjeva Belgija nije imala osnove za primjenu suverenitetne klauzule niti je raspolagala podacima koji bi ukazivali da je podnositelj osobno bio žrtva postupanja zabranjenog člankom 3. u Grčkoj. Naprotiv, podnositelj zahtjeva nije priopćio Uredu za strance da je podnio zahtjev za azil niti je ukazao na prigovore protiv Grčke. Sud stoga nije smatrao opravdanim izdati privremenu mjeru Belgijskoj Vladi da zaustavi transfer podnositelja.

327. Međutim, Vlada je istaknula da je nalog za napuštanje zemlje izdan na temelju uvjerenja kako podnositelj neće biti poslan natrag u Afganistan prije nego što grčke vlasti ispituju osnovanost njegovog zahtjeva za azil. Što se tiče pristupa postupku azila i tijeku samog postupka, Vlada se oslanjala na izjave grčkih vlasti da su konačno prihvatili odgovornost za postupanje sadržanu u sažetom dokumentu sastavljenom od strane grčkih vlasti i na navode koje je Grčka podnijela Sudu u drugim predmetima koji su u tijeku. Belgijske vlasti su na temelju tih podataka, utvrdile da će osnovanost zahtjeva za azil biti ispitana na individualnoj osnovi, te da će tražitelju azila biti osigurana pomoć odvjetnika i prevoditelja u svakom stadiju postupka. Također je navela kako u Grčkoj postoje pravni lijekovi, uključujući i žalbu Vrhovnom upravnom sudu. Prema tome, iako je svjesna nedostataka u sustavu azila u Grčkoj, Vlada je ustvrdila da su ti nedostaci uklonjeni nastojanjima Grčke da uskladi svoje procesne obveze s pravom Unije i s obvezama u pogledu zaštite ljudskih prava.

328. Što se tiče opasnosti od protjerivanja u Afganistan, Vlada je također uzela u obzir jamstva koja je Grčka dala Sudu u *K.R.S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (citirano) i činjenicu da podnositelj u Grčkoj može podnijeti zahtjev Sudu te, ako je potrebno, zatražiti primjenu pravila 39. Na temelju tih jamstava, Vlada je smatrala da transfer podnositelja zahtjeva nije bio protivan članku 3. Konvencije.

B. Zapažanja nizozemske Vlade i Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, Ureda Visokog povjerenika za izbjeglice Ujedinjenih naroda, Aire Centra, Amnesty Internationala i Grčkog Helsinškog odbora, kao umješaca u postupku

329. Prema mišljenju nizozemske Vlade, eventualni nedostaci u grčkom sustavu azila nisu učinili pravnu zaštitu tražitelja azila u Grčkoj iluzornom, a još manje takvom da bi se države članice trebale suzdržati od vraćanja ljudi u Grčku jer bi se to vraćanje smatralo povredom članka 3. Konvencije. Zadaća je Komisije i grčkih vlasti, uz logističku potporu drugih država članica, a ne Suda, da porade na dovođenju grčkog sustava azila u sklad sa standardima Unije. Vlada Nizozemske stoga smatra da su potpuno ispunjene obveze pazeći, kroz službe svog veleposlanstva u Ateni, da tražitelji azila koji se transferiraju u Grčku budu primljeni u službu za azilante u međunarodnoj zračnoj luci. U skladu s odlukom Suda u predmetu *K.R.S.* (citirano), bilo je za pretpostaviti da će Grčka poštivati svoje međunarodne obveze i da će osobama vraćenim u Grčku biti omogućeno ulagati pravna sredstva pred domaćim sudovima i potom, ako je potrebno, obratiti se Sudu. Suprotan bi zaključak predstavljao negiranje načela međudržavnog povjerenja na kojem se temelji Dublinski sustav, blokirao bi primjenu Uredbe privremenim mjerama, i dovodio bi u pitanje ujednačenost sudske prakse Suda, na primjer predmet *Bosphorus Hava Yolları Turizm i Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* [GC] (br. 45036/98, ECHR 2005-VI), u pogledu ocjene odgovornosti države članice kod primjene prava Unije.

330. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva naglasila je da Dublinska uredba osigurava prednost u ubrzanju postupaka ispitivanja zahtjeva, tako da dotične osobe ne mogu razviti nepotrebne društvene i kulturne veze s državom članicom. U prilog tome, valja imati na umu da bi pozivanje na odgovornost prema članku 3. države članice odgovorne za ispitivanje zahtjeva prije transfera, kao što je to ovdje slučaj, usporilo cijeli postupak. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva mišljenja je da takve pritužbe, koji bi bile razumljive u slučajevima protjerivanja u države koje nisu vezane Konvencijom, treba izbjegavati u slučaju kada je država odgovorna za ispitivanje zahtjeva za azil stranka Konvencije. U tim slučajevima, kao što je odlučio Sud u predmetu *K.R.S.* (citirano), ispravno tumačenje Konvencije značilo bi da zainteresirane strane mogu podnositi prigovore pred sudovima u državi članici odgovornoj za ispitivanje zahtjeva za azil i potom, ukoliko je to potrebno, Sudu. Prema navodima Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, to državu članicu koja vrši transfer ne oslobađa odgovornosti za potencijalne povrede Konvencije, ali takva odgovornost može postojati u iznimnim okolnostima, kada se utvrdi da dotične osobe ne bi imale pristup Sudu u državi odgovornoj za rješavanje zahtjeva za azil. Međutim, takve okolnosti nisu prisutne u konkretnom slučaju.

331. Prema mišljenju UNHCR-a, kao što je navedeno u izvješću objavljenom u travnju 2008., tražitelji azila ne bi trebali biti prebačeni kada, kao u ovom slučaju, postoje dokazi da je država članica odgovorna za obradu zahtjeva za azil u koju se vrši transfer zemlja visokog rizika, u kojoj su zainteresirane osobe suočene s preprekama u pristupu postupku azila, neučinkovitim ispitivanjem njihovih zahtjeva i nedjelotvornim pravnim sredstvima i gdje uvjeti prijema mogu dovesti do povrede članka 3. Konvencije. Zabranu vraćanja tražitelja azila u tim uvjetima predviđa Dublinska uredba što je u potpunosti u skladu sa člankom 33. Ženevske konvencije kao i s Konvencijom. UNHCR je naglasio da to nije teoretska mogućnost i da, za razliku od Belgije, sudovi u pojedinim državama članicama suspendiraju vraćanje u Grčku iz navedenih razloga. U svakom slučaju, kao što je Sud jasno naveo u slučaju *T.I.* (citirano), svaka država ugovornica odgovara na temelju Konvencije za izlaganje osoba postupanju protivnom članku 3. kroz automatsku primjenu Dublinske uredbe.

332. Aire Centar i Amnesty International mišljenja su da u svom sadašnjem obliku, bez klauzule o obustavi transfera zemljama koje ne poštuju svoje međunarodne obveze u pitanjima azila, Dublinska uredba izlaže tražitelje azila riziku od protjerivanja što je u suprotnosti s Konvencijom i Ženevskom konvencijom. Ukazali su na znatne razlike u načinu primjene Uredbe od strane različitih država članica Europske unije i načinu na koji domaći sudovi ocjenjuju zakonitost transfera prilikom ocjene rizika povrede temeljnih prava, osobito kada država članica odgovorna za rješavanje zahtjeva za azil nije implementirala ostale mjere Unije koje se odnose na azil. Aire Centar i Amnesty International mišljenja su da države članice koje vraćaju tražitelje azila snose dio odgovornosti u pogledu načina na koji države članice koje primaju tražitelje azila s istima postupaju, i to u mjeri u kojoj bi države prenositeljice mogli spriječiti povrede ljudskih prava primjenom suverenitetne klauzule definirane Uredbom. Prema njihovom mišljenju, mjere koje je Europska komisija ovlaštena poduzeti protiv država primateljica koje nisu poštovale svoje obveze ne predstavljaju djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu temeljnih prava tražitelja azila. Niti su oni uvjereni, kao što je izvještavao CJEU, u zakonitosti Dublinskih transfera kada isti mogu dovesti do takvih povreda i ugroziti pitanje djelotvornosti prethodnog postupka uvedenog Lisabonskim sporazumom.

333. GHM je istaknuo da je u vrijeme vraćanja podnositelja zahtjeva postojao velik broj dokumenata koji su ukazivali na nedostatke u postupku azila, uvjete u kojima su tražitelji azila primani i rizike od izravnog ili neizravnog protjerivanja u Tursku. GHM smatra da su belgijske vlasti morale biti svjesne toga, posebno jer su ti dokumenti korišteni u domaćim postupcima u kojima je izdan nalog za suspenziju transfera u Grčku. Prema GHM-u, navedeni dokumenti, osobito izvješća UNHCR-a, trebali bi omogućiti Sudu da promijeni zaključke iz predmeta *K.R.S.* (prethodno citirano) da Grčka ispunjava svoje međunarodne obveze u pitanjima azila.

C. Ocjena Suda

1. Dopuštenost

334. Belgijska Vlada osvrnula se na činjenicu da podnositelj zahtjeva nije tražio obustavu izvršenja naloga za vraćanje po hitnom postupku, s obzirom da je propustio uložiti žalbu Žalbenom vijeću za strance kako bi se obustavilo izvršenje tog naloga te da nije uložio administrativnu žalbu radi primjene prava pred *Conseil d'Etat*. S tim u svezi, Vlada je tvrdila kako isti nije iscrpio sve dostupne pravne lijekove radi čega bi Sud trebao odbaciti ovaj dio njegova zahtjeva kao nedopušten sukladno članku 35. st. 1. i 4. Konvencije.

335. Sud primjećuje kako je podnositelj zahtjeva, između ostalog, prigovarao da mu nije bio dostupan pravni lijek u smislu članka 13. Konvencije, a kojim bi ukazao na povrede članka 2. i 3., te je ujedno tvrdio kako predviđeni pravni lijekovi nisu djelotvorni u smislu odredbe članka 13. (vidi st. 370-377. gore). Sud smatra kako prigovor Vlade u smislu neiscrpljenosti domaćih pravnih lijekova valja ispitati zajedno s meritumom same pritužbe pod člankom 13. u svezi s člankom 2. i 3.

336. Slijedom iznijetoga, Sud smatra kako se ovaj dio zahtjeva ne može proglasiti nedopuštenim zbog neiscrpljenosti domaćih pravnih lijekova (vidi st. 385-396. gore) te kako isti postavlja složena pravna i činjenična pitanja koja se ne mogu riješiti bez ispitivanja osnovanosti zahtjeva; slijedi da ovaj dio zahtjeva nije očigledno neutemeljen u smislu članka 35. st. 3. Konvencije, niti je nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Odgovornost Belgije temeljem Konvencije

337. Sud se osvrnuo na pozivanje Vlade Kraljevine Nizozemske na presudu u predmetu *Bosphorus* u očitovanju podnijetom kao umješač (vidi st. 330. gore).

Sud je utvrdio kako u tom predmetu Konvencija nije spriječila ugovorne strane u prijenosu svojih suverenih prava na međunarodne organizacije radi suradnje na određenim područjima i u pojedinim aktivnostima (vidi *Bosphorus*, prethodno citirano, st. 152.). Države članice ipak odgovaraju prema Konvenciji i to za sve radnje i propuste svojih tijela sukladno domaćem zakonu i međunarodnim pravnim obvezama (*ibid.*, st. 153.). Radnja države članice u skladu s takvim zakonskim obvezama smatra se opravdanom dok relevantna organizacija štiti temeljnih prava na način barem jednak onome koji predviđa Konvencija. Međutim, država članica u potpunosti će odgovarati prema Konvenciji za sve radnje koje poduzima izvan okvira strogih međunarodnih pravnih obveza, a osobito one koje je država članica poduzela po vlastitom nahođenju (*ibid.*, st. 155-157.).

Sud je utvrdio da je zaštita temeljnih prava koju pruža pravo Unije jednaka onoj koju pruža Konvencija (*ibid.*, st. 165.). Prilikom donošenju tog zaključka Sud je pridao veliku važnost ulozi i ovlastima Europskog suda pravde – danas Suda pravde Europske unije – u ovim pitanjima, smatrajući da u praksi učinkovitost materijalne zaštite temeljnih prava ovisi o postojećim mehanizmima kontrole (*ibid.*, st. 160.). Sud se također pobrinuo da ograniči opseg djelovanja *Bosphorus* presude na pravo Zajednice u užem smislu – u vrijeme „prvog stupa“ Europske unije (*ibid.*, st. 72.).

338. Sud napominje da članak 3. st. 2. Dublinske uredbe propisuje da, prema općim načelima utvrđenim u članku 3. st. 1., svaka država članica može ispitati osnovanost zahtjeva za azil kojeg je podnijela neka treća zemlja, čak i ako takvo ispitivanje nije njezina odgovornost prema kriterijima utvrđenim u Uredbi. To je takozvana suverenitetna klauzula. U tom slučaju država članica postaje zainteresirana država odgovorna u smislu Uredbe i preuzima obveze u svezi s tom odgovornošću.

339. Sud zaključuje da su se, u smislu Uredbe, belgijske vlasti trebale suzdržati od vraćanja podnositelja zahtjeva, uzimajući u obzir da zemlja primateljica, u ovom slučaju Grčka, nije ispunjavala svoje obveze prema Konvenciji. Shodno tome, Sud smatra da osporena radnja poduzeta od strane belgijskih vlasti nije bila u skladu s međunarodnim pravnim obvezama Belgije. Prema tome, pretpostavka ekvivalentne zaštite ne može se primijeniti u ovom predmetu.

3. Osnovanost zahtjeva u pogledu članka 2. i 3. Konvencije

(a) Odluke u predmetima *T.I.* i *K.R.S.*

340. U ova dva predmeta Sud je imao priliku ispitati učinke Dublinske Konvencije i Dublinske uredbe na prava iz Konvencije.

341. U predmetu *T.I.* (odluka, prethodno citirano) riječ je bila o državljaninu Šri Lanke koji je bezuspješno tražio azil u Njemačkoj da bi potom podnio sličan zahtjev u Ujedinjenom Kraljevstvu. Primjenom Dublinske Konvencije, Ujedinjeno Kraljevstvo izdalo je nalog da ga se vrati u Njemačku.

U svojoj odluci Sud je zauzeo stav da neizravno vraćanje osobe u posredničku zemlju koja je također ugovorna stana podrazumijeva odgovornost države prenositeljice, jer je ta država članica dužna, u skladu s pozitivnom praksom, suzdržati se od vraćanja osobe ukoliko postoje razlozi koji ukazuju da bi osoba u slučaju vraćanja u zemlju primateljicu bila izložena rizicima od postupanja protivnom članku 3.

Nadalje, Sud je ponovio da bi isključenje odgovornosti u slučajevima u kojima države članice surađuju u stvarima koje bi mogle utjecati na zaštitu temeljnih prava, bilo nespojivo s ciljem i predmetom Konvencije (vidi između ostalog, *Waite i Kennedy protiv Njemačke* [GC], br. 26083/94, st. 67., ECHR 1999-I).

Dakle, u primjeni Dublinske uredbe države članice moraju voditi računa o tome da postupak azila u državama primateljicama osigurava dostatna jamstva da tražitelj azila neće biti vraćen, izravno ili posredno, u zemlju podrijetla bez da se prethodno procjene rizici s kojima bi bio suočen, a koji se odnose na prava iz članka 3. Konvencije.

U predmetu *T.I.* Sud je naveo kako činjenica da je Njemačka potpisnica Konvencije ne oslobađa Ujedinjeno Kraljevstvo odgovornosti u smislu dužnosti provjere uvjeta za tražitelje azila u toj zemlji, ali činjenica da je postupak azila u Njemačkoj u skladu s Konvencijom, a posebno člankom 3., omogućila je Sudu da odbaci prigovor da je zahtjev za vraćanje u Njemačku predstavljao pravi i ozbiljan rizik od postupanja protivnog tom članku. Sud je zauzeo stav da u konkretnom slučaju nema razloga posumnjati da Njemačka neće poštivati svoje obveze iz članka 3. Konvencije i zaštititi podnositelja zahtjeva od protjerivanja u Šri Lanku, ako isti dokaže da bi ga povratak u zemlju podrijetla izložio riziku od zlostavljanja.

342. Taj pristup potvrđen je i u predmetu *K.R.S.* (prethodno citirano). U tom predmetu radilo se o tražitelju azila iz Irana kojeg su nadležna tijela Ujedinjenog Kraljevstva, primjenjujući Dublinsku uredbu, vratila u Grčku obzirom je isti 2006. prije dolaska u Ujedinjeno Kraljevstvo prošao kroz Grčku. Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelj zahtjeva prigovarao je na nedostatke u postupku azila u Grčkoj i na činjenicu da bi mogao biti vraćen u Iran prije nego što se ispita osnovanost njegova zahtjeva za azil, kao i na uvjete prijema tražitelja azila u Grčkoj.

Nakon što je potvrdio primjenjivost predmeta *T.I.* kao sudske prakse vezane uz Dublinsku uredbu (vidi po tom pitanju i stavove u predmetu *Stapleton protiv Irske* (odluka.), br. 56588/07, st. 30., ECHR 2010-...), Sud je odlučio da u nedostatku dokaza koji bi ukazivali na suprotno, mora zaključiti da Grčka poštuje svoje obveze nametnute direktivama Unije koje propisuju minimalne standarde u postupku azila i prijemu tražitelja azila koji su implementirani u grčko zakonodavstvo i koji su u suglasnosti sa člankom 3. Konvencije.

Prema mišljenju Suda, a obzirom na informacije koje su u to vrijeme bile dostupne Vladi Ujedinjenog Kraljevstva i Sudu, bilo je za pretpostaviti da Grčka postupa u skladu sa svojim obvezama i da nikoga ne vraća u Iran, zemlju podrijetla podnositelja zahtjeva za azil.

Niti je bilo razloga sumnjati da će osoba koja je u Grčku vraćena primjenom Dublinske uredbe, čak i u slučaju da joj zahtjev za azil bude odbijen kao neosnovan konačnom odlukom nadležnih tijela u Grčkoj, biti spriječena podnijeti zahtjev Sudu za izdavanje privremene mjere sukladno pravilu 39. Poslovnika Suda.

(b) Primjena navedenih načela u konkretnoj pravnoj stvari

343. Sud je već iznio mišljenje da podnositelj zahtjeva može nedvojbeno tvrditi da bi njegovo vraćanje u Afganistan predstavljalo povredu članka 2. i 3. Konvencije (vidi st. 296-297. gore).

344. Sud, dakle, mora razmotriti da li su belgijske vlasti trebale poštivanje međunarodnih obveza u pitanju azila od strane grčkih vlasti, uzeti kao oborivu presumpciju, unatoč sudskoj praksi iz predmeta *K.R.S.*, za koju je Vlada tvrdila da je predstavljala temelj postupanja upravnih i sudbenih tijela u konkretnom slučaju.

345. Sud se ne slaže s tvrdnjom belgijske Vlade da Ured za strance nije mogao znati za strahove podnositelja zahtjeva glede vraćanja u Grčku u vrijeme kada je izdan nalog za vraćanje i to iz razloga jer je podnositelj propustio odazvati se obavijesnom razgovoru.

346. U prvom redu, Sud se pozvao na brojna izvješća i dokumente koje je imao u vidu 2008. prilikom donošenja odluke u predmetu *K.R.S.*. Sva ta izvješća i dokumenti, koji su temeljeni na opažanjima s terena, ukazuju na praktične poteškoće primjene Dublinskog sustava u Grčkoj, nedostatke u postupku azila i postojanje prakse izravnog ili neizravnog protjerivanja na pojedinačnoj ili skupnoj osnovi.

347. Izvješća su pisana od strane UNHCR-a i Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe, međunarodnih nevladinih organizacija poput Amnesty Internationala, Human Rights Watcha, Pro-Asyla i Europskog vijeća za izbjeglice i prognanike, te nevladinih organizacija u Grčkoj poput Grčkog Helsinškog odbora i Grčkog Državnog vijeća za ljudska prava (vidi st. 160. gore). Sud primjećuje kako su se predmetna izvješća redovito objavljivala od 2006. godine i to u većem intenzitetu u 2008. i 2009., te da je većina njih već bila objavljena u trenutku izdavanja naloga za vraćanje podnositelja zahtjeva u Grčku.

348. Sud je također naglasio važnost dopisa kojeg je u travnju 2009. UNHCR uputio belgijskom Ministru nadležnom za pitanja imigracije. Dopis čija je preslika također dostavljena Uredu za strance sadržavao je jasnu molbu da se obustave transferi u Grčku (vidi st. 194. i 195. gore).

349. Ovome treba pridodati činjenicu da je od prosinca 2008. europski sustava azila i sam podvrgnut reformama te da je, imajući u vidu zaključke iz primjene propisa usvojenih tijekom prve faze, Europska komisija iznijela prijedlog usmjeren na znatno jačanje zaštite temeljnih ljudskih prava tražitelja azila i provedbu privremene obustave transfera u okviru Dublinske uredbe kako bi se izbjeglo vraćanje tražitelja azila u države članice koje nisu u mogućnosti ponuditi im adekvatnu zaštitu temeljnih prava (vidi st. 77-79. gore).

350. Nadalje, Sud utvrđuje kako Ured za strance, primjenjujući Dublinsku uredbu, nije dao nikakvu mogućnost podnositelju zahtjeva da obrazloži svoje bojazni glede povratka u Grčku. Obrazac sastavljen od

strane Ureda za strance ne sadrži odjeljak u kojem bi se navele i objasnile te bojazni (vidi st. 130. gore).

351. Imajući u vidu te činjenice, Sud utvrđuje kako su belgijske vlasti morale biti svjesne općeg stanja u Grčkoj te da teret dokazivanja tog stanja nije bio u cijelosti na podnositelju zahtjeva. Naprotiv, Sud smatra da je, iako se Vlada pozvala na primjenu suverenitetne klauzule u nekoliko predmeta koji uopće nisu uključivali Grčku, Ured za strance automatski primijenio Dublinsku uredbu za vraćanje u Grčku bez da je uopće razmotrio napraviti iznimku i primijeniti navedenu klauzulu.

352. Belgijski Vlada tvrdila je kako je u svakom slučaju zatražila dovoljna jamstava od grčkih vlasti da podnositelj zahtjeva u Grčkoj neće biti doveden u opasnost od postupanja protivnog Konvenciji. S tim u svezi, Sud primjećuje da postojanje načela kojima se jamči poštivanje temeljnih ljudskih prava u domaćim zakonima i pristupanje međunarodnim ugovorima samo po sebi ne podrazumijeva adekvatnu zaštitu od rizika postupanja protivnog Konvenciji u situacijama, kao što je to u ovom slučaju, gdje pouzdani izvori ukazuju da se u praksi pribjegava ili tolerira postupanje nadležnih vlasti koje je očito u suprotnosti s načelima Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, *Saadi protiv Italije* [GC], br. 37201/06, st. 147., ECHR 2008-...).

353. Sud također smatra kako se diplomatska uvjerenja belgijskih vlasti od strane Grčke ne mogu smatrati dovoljnim jamstvima. Sud to zaključuje prije svega zato što se Grčka oglušila na zahtjev da preuzme odgovornost za postupanje temeljem Dublinske uredbe nakon što je izdan nalog za napuštanje Belgije, pa je stoga odluka o vraćanju donijeta isključivo na temelju prešutne suglasnosti od strane grčkih vlasti. Drugo, Sud napominje da je zahtjev za preuzimanje odgovornosti za postupanje sročeno paušalno (vidi st. 24. gore), te ne sadrži nikakva osobna jamstva glede samog podnositelja. Zahtjev na koji se pozvala belgijska Vlada, nije sadržavao nikakvu pojedinačnu garanciju, već se samo pozivao na važeće zakone, bez relevantnih informacija o situaciji u praksi.

354. Sud nadalje odbacuje prigovor Vlade da je upravo Sud donio odluku kojom se odbija izdavanje privremene mjere za ukidanje vraćanja podnositelja zahtjeva sukladno pravilu 39. Poslovnika Suda. Sud utvrđuje da se u ovakvim slučajevima gdje se vraćanje odnosi na trenutak kad je već pokrenut postupak pred Sudom, odluka mora donijeti po hitnom postupku. Navedena mjera predstavlja zaštitnu mjeru koja ni u kojem slučaju ne prejudicira odluku o osnovanosti zahtjeva u smislu članka 34. Konvencije. U toj fazi postupka kada je predloženo izdavanje privremene mjere, Sud ne analizira osnovanost samog zahtjeva – jer u većini slučajeva u toj fazi niti ne raspolaze informacijama dostatnim za ispitivanje osnovanosti samog zahtjeva (vidi, *mutatis mutandis*, *Paladi protiv Moldavije* [GC], br. 39806/05, st. 89., ECHR 2009-...). U konkretnom slučaju, štoviše, dopisi koje je Sud poslao grčkoj Vladi, a imajući u vidu situaciju u Grčkoj, jasno

ukazuju da je upravo Sud istoj naložio da ozbiljno ispita zahtjev za azil podnositelja te da obavijesti Sud o ishodu postupka (vidi st. 32. i 38-39., gore).

355. Tužena Vlada, uz potporu Vlada koje su se kao treće strane umiješale u postupak, na kraju je ustvrdila da tražitelji azila trebaju podnijeti zahtjeve Sudu samo protiv Grčke, nakon što iscrpe sva domaća pravna sredstva u toj zemlji, te ako je potrebno tražiti izdavanje privremenih mjera.

356. Imajući u vidu da je ovo uobičajeni postupak u sustavu Konvencije, Sud smatra da analiza prepreka s kojima su suočeni tražitelji azila u Grčkoj jasno pokazuje da su zahtjevi za azil podneseni u ovom trenutku u Grčkoj iluzorni. Sud primjećuje da je podnositelja zahtjeva pred Sudom zastupao isti odvjetnik koji ga je zastupao u Belgiji. S obzirom na broj neriješenih zahtjeva za azil u Grčkoj, činjenica da su neki tražitelji azila podnijeli zahtjeve protiv Grčke pred Sudom ne ukazuje na nikakve promjene. S tim u svezi, neznatan je broj zahtjeva za donošenje privremenih mjera protiv Grčke sukladno pravilu 39. u usporedbi s brojem takovih zahtjeva u drugim državama članicama.

357. Imajući u vidu gornje navode, Sud smatra kako su belgijske vlasti znale ili morale znati da ne postoje nikakve garancije da će grčka nadležna tijela ispitati zahtjev za azil podnositelja. Belgijske su vlasti također imale na raspolaganju mjere kojima su mogle izbjeći vraćanje podnositelja u Grčku.

358. Vlada je tvrdila kako je podnositelj zahtjeva propustio na odgovarajući način pred nadležnim tijelima u Belgiji individualizirati i dokazati rizik od nemogućnosti sudjelovanja u postupku azila u Grčkoj te postojanje opasnosti od protjerivanja od strane grčkih vlasti. Međutim, Sud smatra da belgijske vlasti, u gore opisanoj situaciji, nisu mogle samo pretpostaviti da će podnositelj biti tretirati u skladu sa standardima Konvencije, već su naprotiv morale prvo provjeriti kako grčke vlasti primjenjuju svoje zakone o azilu u praksi. Da su belgijske vlasti to učinile, uvidjele bi da su rizici s kojima bi bio suočen podnositelj zahtjeva takvi da spadaju u polje primjene članka 3. Činjenica da se veliki broj tražitelja azila u Grčkoj našao u sličnoj situaciji kao podnositelj zahtjeva ne umanjuje taj rizik koji je dovoljno stvaran i vjerovatan za podnositelja zahtjeva osobno (vidi, *mutatis mutandis*, *Saadi*, prethodno citirano, st. 132.).

(c) Zaključak

359. Imajući u vidu gornje zaključke, Sud utvrđuje kako vraćanje podnositelja zahtjeva od strane Belgije Grčkoj predstavlja povredu članka 3. Konvencije.

360. Imajući u vidu taj zaključak i okolnosti samog slučaja, Sud utvrđuje kako nije svrsishodno ispitivati zahtjev podnositelja koji se odnosi na povredu članka 2.

V. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE OD STRANE BELGIJE ZBOG IZLAGANJA PODNOSITELJA UVJETIMA PRITVORA I ŽIVOTNIM UVJETIMA SUPROTNIM ČLANKU 3. KONVENCIJE

361. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da su ga vrativši u Grčku primjenom Dublinske uredbe, belgijske vlasti izložile postupanju protivnom citiranom članku 3. Konvencije i to zbog uvjeta pritvora i egzistencijalnih uvjeta u Grčkoj.

362. Vlada je osporavala tu tvrdnju kao i povredu članka 3. zbog vraćanja i nedostataka u postupku azila

363. Sud smatra kako tvrdnje podnositelja zahtjeva u smislu gore navedene odredbe postavljaju složeno pravno i činjenično pitanje koje se ne može riješiti bez ispitivanja osnovanosti ovog dijela zahtjeva; stoga Sud smatra kako ovaj dio zahtjeva podnositelja nije neutemeljen u smislu članka 35. st. 3. Konvencije. Niti je nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga se proglašava dopuštenim.

364. Što se tiče osnovanosti, Sud ponavlja da prema pozitivnoj sudskoj praksi vraćanje tražitelja azila od strane države ugovornice može dovesti do povrede članka 3., pa time i odgovornost te države na temelju Konvencije ukoliko postoje razlozi koji ukazuju na rizik od podvrgavanja mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju u zemlji primateljici. U takvim okolnostima, članak 3. podrazumijeva obvezu ne vraćanja pojedinca u tu državu (vidi *Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. srpnja 1989., Serija A br. 161, st. 90-91.; *Vilvarajah i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 30. listopada 1991., Serija A br. 125, st. 103.; *H.L.R. protiv Francuske*, presuda od 29. travnja 1997., Reports 1997-III, st. 34.; *Jabari*, prethodno citiran, st. 38.; *Salah Sheekh protiv Nizozemske*, br. 1948/04, st. 135., ECHR 2007-I (isječki), br. 1948/04; i *Saadi*, prethodno citiran, st. 152.).

365. U konkretnom slučaju Sud je već utvrdio da su uvjeti pritvora i životni uvjeti podnositelja zahtjeva u Grčkoj bili ponižavajući (vidi st. 233., 234., 263. i 264. presude). Nadalje utvrđeno je da su te činjenice bile poznate prije povratka podnositelja te da su se mogle lako utvrditi iz širokog broja izvora (vidi st. 162-164. gore). Sud također želi naglasiti da se podnositelju zahtjeva ne može stavljati na teret činjenica da nije obavijestio belgijske vlasti o razlozima zbog kojih nije želio biti vraćen u Grčku. Utvrđeno je kako postupak pred Uredom za strance nije sadržavao nikakvu odredbu o navođenju tih razloga i da su belgijske vlasti primijenile Dublinsku uredbu čistom automatikom (vidi st. 352. gore).

366. Na temelju tih zaključaka i obaveza koje su državama članicama nametnute člankom 3. Konvencije u vidu transfera, Sud smatra da su belgijske vlasti vraćanjem podnositelja zahtjeva Grčkoj istog svjesno

izložile uvjetima pritvora i životnim uvjetima koji se mogu smatrati ponižavajućim postupanjem.

367. Slijedom iznijetoga došlo je do povrede članka 3. Konvencije.

VI. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. U SVEZI S ČLANKOM 2. I ČLANKOM 3. KONVENCIJE OD STRANE BELGIJE ZBOG NEDOSTATKA DJELOTVORNOG PRAVNOG LIJEKA PROTIV NALOGA ZA VRAĆANJE

368. Podnositelj je tvrdio kako belgijsko pravo ne predviđa djelotvorno pravno sredstvo propisano člankom 13. Konvencije, citiranim ranije u tekstu, temeljem kojeg bi se isti žalio na povredu članka 2. i 3. Konvencije.

A. Navodi stranaka

1. Podnositelj zahtjeva

369. Podnositelj zahtjeva tvrdio je kako je djelovao na najbrži mogući način u datim okolnostima te da je podnio zahtjev za odgodu izvršenja naloga za vraćanje i to po hitnom postupku. Međutim, naišao je na prepreke praktične naravi zbog kojih mu je onemogućen pristup hitnom postupku.

370. U prvom redu, podnositelj zahtjeva je naveo kako je 19. svibnja 2009., na dan kada je izdan nalog za napuštanje zemlje, uhićen te smješten u centar za ilegalne imigrante zatvorenog tipa. Tek pet dana kasnije, i to nakon produženog vikenda povodom blagdana Uzašašća, na njegov zahtjev dodijeljen mu je odvjetnik od strane belgijskih vlasti, te je belgijsko Vijeće za pomoć izbjeglicama tek tada moglo uputiti odvjetnika da ga upozna s općim informacijama koje se tiču Dublinskih tražitelja azila. Prvi odvjetnik koji nije bio specijaliziran za postupke azila podnio je zahtjev za odgodu izvršenja naloga o vraćanju po hitnom postupku tri dana nakon što mu je uručen spis predmeta, što se prema mišljenju podnositelja zahtjeva ne može smatrati pretjerano dugim vremenom.

371. Drugo, zahtjev je bio na rasporedu za razmatranje samo sat vremena nakon što je podnesen, što je onemogućilo odvjetnika podnositelja da pristupi raspravi budući da je njegov ured bio udaljen 130 km od Žalbenog vijeća za strance. Prema navodima podnositelja zahtjeva, isti nije mogao na raspravi biti zastupan po odvjetniku s obzirom da stalna služba za „strance“ ureda za pravnu pomoć nije predviđala mogućnost zamjene odvjetnika koji u hitnim slučajevima nisu mogli nazočiti raspravi. U prilog svojih tvrdnji podnositelj zahtjeva je dostavio pismeno očitovanje predsjednika odjela. Podnositelj je nastavno naveo kako se njegovo deportiranje nije moglo izbjeći već je isto određeno za dan 27. svibnja radi

čega bi njegov zahtjev vjerojatno bio odbijen jer nije bilo mogućnosti za hitno postupanje.

372. Osim praktične nemogućnosti pristupa hitnom postupku u njegovom slučaju, podnositelj zahtjeva je tvrdio da se zahtjev Žalbenom vijeću za strance nikako nije mogao smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u smislu članka 13. Konvencije u svezi s povredom članka 2. i 3. u slučaju protjerivanja. Stoga mu se nije moglo stavljati na teret da nije iscrpio taj pravni lijek.

373. Podnositelj zahtjeva je prvenstveno naveo kako u sporno vrijeme njegov zahtjev za obustavu izvršenja naloga za vraćanje nije imao izgleda za uspjeh, jer su pojedini odjeli Žalbenog vijeća za strance u praksi utvrđivali kako u takvim slučajevima nije nastupila nenaknadiva šteta jer se moglo pretpostaviti da će Grčka ispuniti svoje međunarodne obveze u pitanjima azila, te da se ta presumpcija ne može oboriti izvješćima o općoj situaciji u Grčkoj, osim ako osoba u konkretnom slučaju ne dokaže suprotno. Samo je mali broj presuda utvrđivao drugačije i to na potpuno nepredvidiv način i bez obrazlaganja razloga.

374. Po mišljenju podnositelja zahtjeva, prebacivanje tereta dokaza na tražitelje azila od kojih se zahtijevalo da dokažu da pripadaju ranjivoj skupini ljudi koja je u Grčkoj podvrgnuta postupanjima protivnom članku 3. Konvencije, činilo je zahtjeve Žalbenom vijeću za strance u potpunosti nedjelotvornima. Događaji koji su uslijedili pokazali su da je isti bio u pravu, jer je pretrpio štetu upravo zbog rizika na koje se žalio.

375. Nakon što je njegov zahtjev za odgodu izvršenja naloga za vraćanje po hitnom postupku odbijen, nije bilo nikakvog smisla da podnositelj nastavi postupak radi ocjene osnovanosti, s obzirom da isti ne bi imao suspenzivan učinak te ne bi mogao spriječiti vraćanje u Grčku. Odbijanje zahtjeva bila je uobičajena praksa Žalbenog vijeća za strance jer u tim okolnostima podnositelji zahtjeva više ne bi imali pravni interes zahtijevati ukidanje naloga za vraćanje. Naposljetku, čak i da Žalbena vijeće za strance nije odbilo zahtjev po tom osnovu, podnositelj zahtjeva ni na koji način nije mogao odgoditi izvršenje naloga za vraćanje radi gore spomenute sudske prakse.

376. Podnositelj zahtjeva je dodao kako su se protiv takovih odluka mogle ulagati upravna žalbe *Conseil d'Etat* koji doduše nije ispitivao pristup Žalbenog vijeća za strance te nije pronalazio povrede članka 13. Konvencije.

2. Belgijska Vlada

377. Belgijska Vlada tvrdila je da je podnositelj zahtjeva imao na raspolaganju nekoliko pravnih sredstava pred domaćim sudovima koja su u potpunosti odgovarala uvjetima propisanim člankom 13. Konvencije, međutim da ih nije na propisani način iscrpio.

378. Glede hitnog postupka po zahtjevu za odgodu izvršenja naloga za vraćanje, Vlada je istaknula kako se takovi zahtjevi mogu podnijeti Žalbenom vijeću za strance u svako doba, bez prekida te da imaju suspenzivan učinak, i da je sam Sud utvrdio djelotvornost tog zahtjeva kao pravnog sredstva u predmetu *Quraishi protiv Belgije* (br. 6130/08, odluka od 12. svibnja 2009.). Vlada je navela kako je podnositelj zahtjeva sam sebe doveo u neodložnu situaciju time što je zahtjev Žalbenom vijeću za strance podnio samo nekoliko sati prije deportiranja, a deset dana prije mu je određen pritvor i izdan nalog da napusti zemlju. Kažnjavanje nemara uobičajena je praksa *Conseil d'Etat* i smatra se opravdanim zbog jedinstvene prirode samog postupka, u kojem je pravo na obranu i istragu svedeno na minimum. Činjenica da mu je let bio zakazan tek za 27. svibnja irelevantna je, osim u posebnim slučajevima koje je naveo sam podnositelj zahtjeva, jer iz pozitivne sudske prakse Žalbenog vijeća za strance proizlazi kako lišavanje slobode predstavlja predstojeću opasnost.

379. Nadalje, treba istaknuti činjenicu, a imajući u vidu hitnost čitave situacije, da je slučaj rješavan po hitnom postupku, ali da međutim nitko nije pristupio raspravi iako je odvjetnik podnositelja mogao zatražiti od Ureda stalne službe pravne pomoći u Bruxellesu da ga zamjeni pred Žalbenim vijećem za strance.

380. Vlada je prigovarala tvrdnjama podnositelja da njegov zahtjev za odgodu izvršenja naloga za vraćanje nije imao nikakvih izgleda da bude pozitivno riješen, u prilog čega je dostavljeno pet presuda Žalbenog vijeća za razdoblje od 2008. do 2009. kojima se obustavljaju povrati u Grčku po iznimno hitnom postupku radi povreda članka 3. Konvencije i to iz razloga što nalozi nisu bili adekvatno obrazloženi. Po mišljenju Vlade u interesu je podnositelja bilo podnijeti zahtjeve za sudsko ispitivanje kako bi se Žalbenom vijeću za strance i *Conseil d'Etat* dala mogućnost da predlože rješenje i analiziraju zakonitost pobijanih mjera.

381. Činjenica da je podnositelj zahtjeva u međuvremenu vraćen u Grčku nije ga trebala omesti u daljnjem ustrajanju u postupku. S tim u svezi, Vlada se pozvala na presudu Žalbenog vijeća za strance br. 28.233 od 29. svibnja 2009., kojom je zahtjev usvojen iako je podnositelj već bio prebačen u drugu zemlju. Taj je zahtjev potom odbijen jer više nije postojao pravni interes za podnositelja s obzirom da se zahtjev odnosio na nalog za napuštanje zemlje, a podnositelj u konkretnom slučaju nije bio dokazao da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

382. Što se tiče osnovanosti zahtjeva, Vlada je tvrdila da su radi utvrđivanja nenaknadive štete u stadiju odgode izvršenja naloga, a imajući u vidu praksu Žalbenog vijeća za strance, podnositelji dužni dokazati konkretan rizik s kojim bi bili suočeni. Iako djelotvornost pravnih sredstava u smislu članka 13. Konvencije ne ovisi o njihovom uspješnom ishodu, Vlada je tvrdila da se vjerojatnost nepovoljnog ishoda prilikom ispitivanja

osnovanosti ne bi trebala uzeti u obzir pri procjeni djelotvornosti pravnog sredstva.

383. UNHCR, intervenirajući kao treća strana, naveo je da je stalna praksa Žalbenog vijeća za strance i *Conseil d'État* odbijati zahtjeve za odgodu ili ispitivanje osnovanosti naloga za napuštanje zemlje izdanih primjenom Dublinske uredba, s obzirom da pojedinci nisu u mogućnosti pružiti konkretne dokaze radi čega su suočeni s individualnim rizikom deportiranja te da je nemoguće za njih osigurati zaštitu u zemlji primateljici. Usvajanjem tog pristupa belgijski sudovi automatski su se oslanjali na Dublinsku uredbu i time su propustili preuzeti svoje obveze prema Konvenciji i međunarodnim pravom o izbjeglicama.

B. Ocjena Suda

384. Sud je već utvrdio kako vraćanje podnositelja zahtjeva u Grčku od strane belgijskih nadležnih tijela predstavlja povredu članka 3. Konvencije (vidi st. 359. i 360. gore). Prigovori podnositelja zahtjeva u tom su smislu „dokazivi“ za potrebe primjene članka 13.

385. Sud u prvom redu utvrđuje kako prema belgijskom pravu žalba Žalbenom vijeću za strance kojom se zahtjeva ukidanje naloga za vraćanje ne odgađa izvršenje tog naloga. Međutim, Vlada je navela kao se zahtjev za odgodu izvršenja naloga može pred istim sudom podnijeti po „pravilima hitnog postupka“ koji se prije vodio pred *Conseil d'Etat*, te da je postupak pred Žalbenim vijećem za strance po sili zakona odgađao izvršenje naloga mjere vraćanja do donošenja odluke od strane Vijeća, koja se donosi u roku od maksimalno sedamdeset i dva sata.

386. Iako je to smatrao znakom napretka u skladu s presudom u predmetu *Čonka* (prethodno citiran, st. 81-83., kojom je potvrđena presuda u predmetu *Gebremedhin*, citirana gore, st. 66-67.), Sud ponavlja da je u skladu s praksom Suda (st. 293. gore) da svaki prigovor koji ukazuje da će vraćanje u drugu zemlju izložiti pojedinca postupanju zabranjenom člankom 3. Konvencije, zahtijeva brižno i strogo ispitivanje, te da, uz određenu slobodu procjene same države članice, nadležno tijelo u skladu s člankom 13. mora biti u mogućnosti ispitati meritum prigovora i osigurati odgovarajuću zadovoljštinu.

387. Po mišljenju Suda, a imajući u vidu uvjete propisane člankom 13., činjenica da se izvršenje pobijane mjere može odgoditi ne može se smatrati dodatnom mjerom, ukoliko odgoda kao dodatna mjera ne sadrži uvjete za temeljito ispitivanje osnovanosti. U protivnom bi države članice bile ovlaštene izručiti pojedinca bez prethodnog temeljitog ispitivanja prigovora vezanih uz članak 3.

388. Međutim, hitan postupak vodi upravo do tog rezultata. Vlada je sama objasnila kako ovaj postupak umanjuje prava na obranu i ispitivanje slučaja na minimum. Presude koje je Sud imao u vidu (st. 144. i 148. gore)

potvrđuju da ispitivanje prigovora vezanih uz povrede članka 3. od strane određenih odjela Žalbenog vijeća za strance u vrijeme vraćanja podnositelja zahtjeva nije bilo temeljito. Žalbeno vijeće za strance ograničilo je ispitivanje prigovora na provjeru da li su dotične osobe nedvojbeno dokazale nenaknadivu štetu koju će pretrpjeti zbog moguće povrede članka 3., čime je teret dokazivanja u tolikoj mjeri otežan da ispitivanje osnovanosti navodne opasnosti od povrede citirane odredbe Konvencije uopće nije dolazilo do izražaja. Nadalje, čak i ako su pojedinci pokušali u spis dostaviti dodatne dokaze u tom smislu nakon obavijesnog razgovora, Žalbeno vijeće za strance nije te dokaze nužno uzimalo u razmatranje. Zainteresirane osobe na taj su način onemogućene da njihovi prigovori na povredu članka 3. Konvencije uopće budu razmotreni.

389. Činjenica da je nekoliko presuda, unatoč sudskoj praksi u spornom razdoblju, obustavilo vraćanja tražitelja azila u Grčku (vidi st. 149. gore) ne utječe na utvrđenje ovog Suda da su obustave donijete bez ispitivanja osnovanosti rizika glede povreda članka 3. već se temelje samo na utvrđenjima Ureda za strance bez konkretnog obrazloženja samih odluka.

390. Sud također utvrđuje kako je podnositelj zahtjeva bio suočen s nekoliko praktičnih prepreka u pogledu korištenja pravnih lijekova zajamčenih od strane Vlade. Sud primjećuje kako je njegov zahtjev za odgodu izvršenja naloga za vraćanje po hitnom postupku odbijen iz procesnih razloga, posebice zbog izostanka s rasprave. Protivno navodima Vlade, Sud utvrđuje da se u konkretnom slučaju to ne može smatrati nemarom podnositelja zahtjeva iz razloga što odvjetnik podnositelja zahtjeva uopće nije mogao pristupiti na raspravu u sjedište Žalbenog vijeća za strance u zadano vrijeme. Što se tiče organiziranja zamjene sa stalnom službom, Sud smatra da Vlada nije dokazala učinkovitost te službe u praksi.

391. Što se tiče korisnosti nastavljanja postupka po zahtjevu za odgodu izvršenja naloga za vraćanje nakon što je Podnositelj već vraćen u Grčku, Sud smatra da jedini primjer iz prakse koji je Vlada navela (vidi točke 151. i 382.) potvrđuje stav Podnositelja da će takav zahtjev osobe koja je već deportirana Žalbeno vijeće za strance odbaciti kao nedopušten obzirom na nedostatak pravnog interesa da se ispituje osnovanost naloga na napuštanje zemlje. Iako je Žalbeno vijeće za strance u toj odluci ispitalo prigovore vezane uz povredu Članka 3. Konvencije, Sud ne vidi na koji način Žalbeno vijeće za strance, pošto odluka nema odgodiv učinak, može Podnositelju dosuditi pravičnu naknadu čak i ako utvrdi da je došlo do povrede Članka 3.

392. Osim toga, Sud utvrđuje da su stranke načelno suglasne da zahtjev za odgodu izvršenja naloga za vraćanje podnositelja nije imao pretjerano izgleda da bude usvojen imajući u vidu pozitivnu sudsku praksu Žalbenog vijeća za strance i *Conseil d'Etat*, te nemogućnost podnositelja da u konkretnom slučaju dokaže da bi pretrpio nenaknadivu štetu zbog navodne povrede prava na koju se pozivao. Sud utvrđuje da iako se djelotvornost pravnih sredstava ne ogleda u izvjesnosti povoljnog ishoda

spora podnositelja zahtjeva, potpuni nedostatak izgleda za dobivanje zadovoljštine ukazuje na povredu članka 13. (vidi *Kudla*, prethodno citirano, st. 157.).

393. Naposljetku, Sud utvrđuje kako su okolnosti ovog predmeta različite od onih u predmetu *Quraishi* na koji se pozivala Vlada. U potonjem slučaju radilo se o događajima nastalim 2006. i o postupku koji se pred Žalbenim vijećem za strance vodio 2007., znači tek nekoliko mjeseci prije nego što je Vijeće uopće započelo s radom, a u kojem su slučaju usvojeni zahtjevi podnositelja za odgodu izvršenja naloga za vraćanje u sudskom postupku. Nadalje, podnositelji u tom slučaju u trenutku kada se postupak vodio pred Sudom još nisu bili vraćeni u drugu zemlju, te također sudska praksa Žalbenog vijeća za strance u to doba još nije postojala u pogledu Dublinskih slučajeva.

394. Slijedom iznijetoga, Sud smatra da je došlo do povrede članka 13. u svezi s člankom 3. Utvrđuje kako se podnositelju zahtjeva ne može stavljati na teret da nije iscrpio domaće pravne lijekove te se odbacuje prigovor belgijske Vlada u tom smislu (vidi st. 335. gore).

395. Imajući u vidu naprijed navedeno utvrđenje kao i okolnosti samog slučaja, Sud smatra da nije svrsishodno ispitivati zahtjev podnositelja u dijelu koji se odnosi na povredu članka 13. u svezi s člankom 2. Konvencije.

VII. PRIMJENA ČLANKA 46. I ČLANKA 41. KONVENCIJE

A. Članak 46. Konvencije

396. Članak 46. Konvencije propisuje:

“1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.

2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koje nadzire njezino izvršenje.”

397. Sukladno odredbi članka 46. Konvencije Visoke ugovorne stranke obvezne su podvrgnuti se konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke dok je Odbor ministara nadležan za nadziranje izvršenja presuda. To znači da kad Sud utvrdi povredu Konvencije, država članica ne samo da je dužna protivnoj strani naknaditi štetu sukladno članku 41., već je dužna usvojiti potrebne opće i/ili pojedinačne mjere. Obzirom da su presude Suda prvenstveno deklaratorne naravi, zainteresirana država članica, pod nadzorom Odbora ministara, mora odabrati mjere na temelju kojih će ispuniti svoje pravne obveze temeljem članka 46., s tim da odabrane mjere moraju biti u suglasnosti s utvrđenjima sadržanim u presudi Suda. U

određenim slučajevima, Sud će zainteresiranoj državi članici odrediti koje točno mjere trebaju biti ispunjene kako bi se izbjegle, često sustavne, situacije koje uzrokuju pojedine povrede (vidi, primjerice, *Öcalan protiv Turske* [GC], br. 46221/99, st. 210., ECHR 2005-IV, i *Popov protiv Rusije*, br. 26853/04, st. 263., 13. srpnja 2006.). Ponekad priroda utvrđene povrede može biti takva da ne ostavlja nikakav pravi izbor mjere koja bi ju otklonila (vidi *Assanidzé protiv Gruzije* [GC], br. 71503/01, 8. travnja 2004., st. 198., ECHR 2004-II; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske* (br. 2) [GC], br. 32772/02, 30. lipnja 2009., st. 85. i 88., ECHR 2009-..).

398. U konkretnoj pravnoj stvari, Sud smatra da je potrebno odrediti pojedinačne mjere radi izvršenja presude u korist podnositelja zahtjeva, koje neće utjecati na opće mjere potrebne kako bi se spriječile slične povrede u budućnosti (vidi, *mutatis mutandis*, *Broniowski protiv Poljske* [GC], br. 31443/96, st. 193., ECHR 2004-V).

399. Sud je utvrdio povredu članka 3. Konvencije od strane Grčke zbog životnih uvjeta podnositelja zahtjeva u Grčkoj u kombinaciji s neizvjesnošću u kojoj je živio i nedostatka bilo kakvih izgleda za poboljšanje situacije (vidi st. 263. gore). Sud je također utvrdio povredu članka 13. u svezi s člankom 3. Konvencije zbog nedostataka u postupku azila koji je vodio podnositelj zahtjeva i rizika od protjerivanja u Afganistanu bez ikakvog ozbiljnog ispitivanja njegovog zahtjeva za azil te nedostatka djelotvornog pravnog lijeka koji bi mu bio na raspolaganju (vidi st. 322. gore).

400. Imajući u vidu okolnosti predmetnog te potrebe da se hitno stane na kraj povredama članka 13. u svezi s člankom 3. Konvencije, Sud utvrđuje da je Grčka dužna ispitati osnovanost zahtjeva za azil podnositelja sukladno Konvenciji, te ovisno o odluci donijetoj u pogledu tog zahtjeva, suzdržati se od deportacije podnositelja u Afganistan.

B. Članak 41. Konvencije

401. Članak 41. Konvencije propisuje:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutar nje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

1. Nematerijalna šteta

(a) U odnosu na Grčku

402. Podnositelj zahtjeva potraživao je iznos od 1,000 Eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete pretrpljene zbog vremena provedenog u pritvoru u dva navrata.

403. Grčka Vlada njegov je zahtjev smatrala neutemeljenim.

404. Sud je utvrdio kako uvjeti pritvora podnositelja zahtjeva predstavljaju povredu članka 3. Konvencije. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva pretrpio duševne boli koje se ne mogu naknaditi samo utvrđenjem da je došlo do povrede. Imajući u vidu prirodu povreda u konkretnom slučaju, Sud zahtjev za naknadu štete podnositelja zahtjeva smatra osnovanim te mu dosuđuje na ime nematerijalne štete iznos od 1,000 EUR.

(b) U odnosu na Belgiju

405. Podnositelj zahtjeva potraživao je naknadu nematerijalne štete u ukupnom iznosu od 31,825 EUR i to radi pritvora u otvorenom, te potom u zatvorenom prihvatnom centru u Belgiji u kojem je zadržan prije povratka u Grčku (6,925 EUR) te radi odluke belgijskih vlasti da ga deportiraju u Grčku (24,900 EUR).

406. Belgijska je Vlada navela da u slučaju da Sud utvrdi odgovornost Belgije, podnositelj zahtjeva može pokrenuti postupak radi naknade nematerijalne štete zbog pritvora pred belgijskim sudovima. U svakom slučaju Vlada je smatrala zahtjev u cijelosti neosnovanim obzirom da podnositelj zahtjeva nije dokazao odgovornost Belgije niti je dokazao uzročno-posljedičnu vezu između navodnog postupanja belgijskih vlasti i nematerijalne štete koju je navodno pretrpio.

407. Sud ponavlja da se iznos koji predstavlja pravednu naknadu predviđenu člankom 41. može dosuditi ukoliko je gubitak ili šteta uzrokovana utvrđenom povredom, dok država članica nije dužna naknaditi iznose u odnosu na štete za koje je nije odgovorna (vidi *Saadi*, prethodno citirano, st. 186). U konkretnom slučaju Sud nije utvrdio povredu Konvencije zbog pritvora podnositelja zahtjeva u Belgiji prije njegovog povratka u Grčku. S tim u skladu, Sud odbija taj dio zahtjeva za naknadu.

408. Što se tiče navodno pretrpljene štete zbog vraćanja u Grčku, Sud smatra da prijenos predstavlja povredu članka 3. Konvencije kako zbog činjenice da je takvim vraćanjem podnositelj zahtjeva izložen postupanju protivnom navedenoj odredbi za vrijeme pritvora i života u Grčkoj, tako i zbog činjenice da je izložen nedostacima u postupku azila u Grčkoj. Sud smatra kako činjenica da je podnositelj zahtjeva ovlašten pokrenuti postupak radi naknade štete pred belgijskim sudovima ne obvezuje Sud da odbaci zahtjev za naknadu podnositelja kao neosnovan (vidi *De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije* (članak 50), 10. ožujka 1972., st. 16., Serija A br. 14).

409. Sud je mišljenja kako je podnositelj zahtjeva pretrpio štetu koja se ne može naknaditi samo pronalaženjem povrede. Imajući u vidu prirodu samih povreda utvrđenih u konkretnom slučaju, Sud smatra osnovanim odštetni zahtjev podnositelja u tom dijelu te mu dosuđuje na ime naknade nematerijalne štete iznos od 24,900 EUR.

2. Troškovi i izdaci

(a) U odnosu na Grčku

410. Podnositelj zahtjeva od grčke je Vlade potraživao naknadu troškova zastupanja po odvjetniku pred Sudom. Prema troškovniku priloženom od strane odvjetnika, troškovi i izdaci su na dan 15. ožujka 2010. ukupno iznosili 3,450 EUR, a temeljeni su na cijeni sata zastupanja od 75 EUR. Odvjetnik je napomenuo da je s podnositeljem zahtjeva prethodno dogovorio, u slučaju uspjeha u sporu, kako će troškovi zastupanja biti plaćeni obročno temeljem gore navede cijene sata.

411. Grčka je Vlada obračunate troškove postupka smatrala neutemeljenim i previsokim.

412. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva nedvojbeno dokazao kako je preuzeo obvezu kao stranka platiti svom odvjetniku naknadu za zastupanje prema prethodnom dogovoru (vidi, *mutatis mutandis*, *Sanoma Uitgevers B.V. protiv Nizozemske*, br. 38224/03, st. 110., 31. ožujka 2009.). S obzirom da su troškovi i izdaci bili opravdani i razumni, to Sud podnositelju dosuđuje 3,450 EUR na ime troškova postupka.

(b) U odnosu na Belgiju

413. Podnositelj zahtjeva potraživao je naknadu troškova postupka koji su nastali pred belgijskim sudovima i pred ovim Sudom. Prema troškovniku priloženom od strane njegova odvjetnika, troškovi i izdaci su na dan 15. ožujka 2010. ukupno iznosili 7,680 EUR, a temeljeni su na cijeni sata zastupanja od 75 EUR, i to iznos od 1,605 EUR odnosio se na troškove postupaka vođenih pred belgijskim sudovima, a iznos od 6,075 EUR na troškove postupka protiv Belgije pred ovim Sudom.

414. Belgijska Vlada predložila je Sudu da odbaci zahtjev podnositelja. Vlada je tvrdila kako je podnositelj zahtjeva bio ovlašten na besplatnu pravnu pomoć te je bio oslobođen troškova postupka. Prema tome, isti se sam odgovoran za trošak koji mu je nastao. Njegov odvjetnik mogao je zatražiti naknadu troškova za zastupanje pred belgijskim sudovima i pred Sudom u skladu s odredbama Zakona o pravnoj pomoći. Taj zakon propisuje naknadu troškova zastupanja po odvjetniku po tarifi. U 2010. trošak poduzimanja radnje iznosio je 26,91 EUR, a u 2009. trošak jedne radnje iznosio je 23,25 EUR. Da se postupalo sukladno gore navedenom propisu, odvjetniku bi već bila uplaćena naknada za zastupanje za troškove nastale u 2009. Vlada je također tvrdila da sukladno odredbi članka 1022. Zakona o pravnoj pomoći, stranka koja izgubi spor dužna je protivnoj strani naknaditi troškove postupka. U slučajevima u kojima se vrijednost predmeta spora ne može novčano izraziti, sudovi određuju visinu troškova. U slučajevima u kojima je određena pravna pomoć i gdje su troškovi povećani, troškovi pravne pomoći išli su na teret proračuna.

415. Odvjetnik podnositelja zahtjeva potvrdio je kako je imenovan od strane Belgije kao odvjetnik po službenoj dužnosti, ali samo u postupku pred prvostupanjskim sudom. Za zastupanje u tom postupku odobren mu je trošak u visini deset radnji. Tvrdio je kako još uvijek nije zaprimio nikakav iznos na ime naknade troškova zastupanja i pravne pomoći. Što se tiče troškova preostalih postupaka dogovorio je s podnositelje zahtjeva da mu isti, u slučaju uspjeha u sporu, naknadi trošak u obrocima prema gore navedenoj cijeni sata. Prema navodima podnositelja, nije bilo moguće da mu belgijske vlasti plate naknadu u prekomjernom iznosu obzirom da su dosuđeni troškovi postupka umanjeni za cijenu pružene pravne pomoći. To bi značilo da njegov odvjetnik ne bi zaprimio nikakvu naknadu na ime pravne pomoći, jer su troškovi postupka pred Sudom bili viši od onoga na što je on imao pravo na ime pravne pomoći.

416. Prema praksi Suda, troškovi i izdaci neće biti dosuđeni na temelju članka 41., osim ako se ne utvrdi da su isti stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu. Nadalje, sudski troškovi mogu se naknaditi samo u mjeri u kojoj se oni odnose na utvrđenu povredu (vidi, između ostalih, *Sanoma Uitgevers BV protiv Nizozemske*, prethodno citirano, st. 109.).

417. Sud se prvo osvrće na troškove i izdatke nastale u postupcima pred domaćim sudovima. Sud utvrđuje kako podnositelj zahtjeva nije specificirao troškove koji se odnose na pojedine postupke. Obzirom na to, Sud nije u mogućnosti precizno utvrditi koji se troškovi odnose na utvrđene povrede u ovom slučaju te u kojoj su visini isti priznati, odnosno u kojoj bi se visini mogli priznati kao pravna pomoć. Obzirom na nedostatak specifikacije troškova (vidi, *mutatis mutandis*, *Musiał protiv Poljse* [GC], br. 24557/94, st. 61., ECHR 1999-II), Sud odbija zahtjev podnositelja za naknadu troškova postupka pred belgijskim sudovima.

418. Što se tiče troškova i izdataka nastalih u postupku protiv Belgije, Sud utvrđuje kako isti nije vezan belgijskom tarifom i praksom, iako isti mogu predstavljati orijentacijski kriterij (vidi *Venema protiv Nizozemske*, br. 35731/97, st. 116., ECHR 2002-X). Iz istih razloga kao i u odnosu na Grčku (vidi st. 414. gore), Sud dosuđuje podnositelju zahtjeva troškove postupka u iznosu od 6,075 EUR.

(c) U odnosu na Belgiju i Grčku

419. Podnositelj na kraju potražuje naknadu troškova i izdataka nastalih u svezi s održavanjem rasprave pred Sudom. Prema troškovniku podnijetom od strane odvjetnika podnositelja zahtjeva, isti su ukupno iznosili 2,550 EUR za podneske i njihovu pripremu (po satnici od 75 EUR). Bez dostavljenog dokaza, isti je također potraživao naknadu u visini 296,74 EUR za putovanje i smještaj odvjetnika u Strasbourgu.

420. Prema utvrđenoj praksi Suda, Sud će odbiti dio troškova koji nije dokumentiran računima.

421. Što se tiče ostatka, a s obzirom da je nedvojbeno da su preostali troškovi bili nužni i razumni, podnositelju zahtjeva se dosuđuje naknada u visini od 2,550 EUR. S obzirom na različite povrede, Sud utvrđuje kako su taj trošak Belgija i Grčka dužne podnositelju zahtjeva naknaditi solidarno.

(d) Zatezna kamata

422. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Odlučuje spojiti s odlučivanjem o osnovanosti*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv, preliminarne prigovore grčke Vlade i *odbija ih*;
2. *Proglašava dopuštenim*, jednoglasno, prigovor podnositelja zahtjeva temeljem članka 3. Konvencije glede uvjeta pritvora u Grčkoj;
3. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 3. Konvencije od strane Grčke zbog uvjeta pritvora podnositelja zahtjeva;
4. *Proglašava dopuštenim*, većinom glasova, prigovor podnositelja zahtjeva temeljem članka 3. Konvencije glede životnih uvjeta u Grčkoj;
5. *Presuđuje*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv, da je došlo do povrede članka 3. Konvencije od strane Grčke zbog životnih uvjeta podnositelja zahtjeva u Grčkoj;
6. *Proglašava dopuštenim*, jednoglasno, prigovor protiv Grčke temeljem članka 13. u svezi s člankom 3. Konvencije;
7. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 13. u svezi s člankom 3. Konvencije od strane Grčke zbog nedostataka u postupku azila koji je vođen po zahtjevu za azil podnositelja i rizika njegovog protjerivanja u Afganistan bez prethodnog ozbiljnog ispitivanja osnovanosti njegova zahtjeva za azil i zbog nedostupnosti djelotvornog pravnog lijeka;
8. *Presuđuje*, jednoglasno, da nema potrebe zasebno ispitati prigovor podnositelja zahtjeva temeljem članka 13. u svezi s člankom 2. Konvencije;
9. *Odlučuje spojiti s odlučivanjem o osnovanosti*, jednoglasno, preliminarne prigovore Belgijske vlade, *odbija ih i proglašava*

dopuštenim, jednoglasno, prigovore podnositelja zahtjeva protiv Belgije;

10. *Presuđuje*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv, da je došlo do povrede članka 3. Konvencije od strane Belgije jer su vraćanjem podnositelja zahtjeva u Grčku belgijske vlasti istog izložile riziku povezanom s nedostacima u postupku azila u toj državi;
11. *Presuđuje*, jednoglasno, da nema potrebe zasebno ispitati prigovor podnositelja zahtjeva temeljem članka 13. u svezi s člankom 2. Konvencije;
12. *Presuđuje*, s petnaest glasova za i dva protiv, da je došlo do povrede članka 3. Konvencije od strane Belgije jer su vraćanjem podnositelja u Grčku belgijske vlasti istog izložile pritvoru i životnim uvjetima u toj državi koji predstavljaju povredu tog članka;
13. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 13. u svezi s člankom 3. Konvencije od strane Belgije;
14. *Presuđuje*, jednoglasno, da nema potrebe zasebno ispitati prigovor podnositelja zahtjeva temeljem članka 13. u svezi s člankom 2. Konvencije;
15. *Presuđuje*, jednoglasno,
 - (a) da Grčka država podnositelju zahtjeva treba isplatiti, u roku od tri mjeseca, slijedeće iznose,
 - (i) 1,000 EUR (tisuću eura) na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositelju zahtjeva mogli zaračunati;
 - (ii) 4,725 (četiri tisuće i sedam stotina dvadeset pet eura) na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositelju zahtjeva mogli zaračunati;
 - (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
16. *Presuđuje*,
 - (a) s petnaest glasova za i dva protiv, da Belgija podnositelju zahtjeva treba isplatiti, u roku od tri mjeseca, 24,900 EUR (dvadeset četiri tisuće i devet stotina eura) na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositelju zahtjeva mogli zaračunati;
 - (b) sa šesnaest glasova za i jednim protiv, da Belgija podnositelju zahtjeva treba isplatiti, u roku od tri mjeseca, 7,350 EUR (sedam tisuća

tri stotine i pedeset eura) na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositelju zahtjeva mogli zaračunati;

(c) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

17. *Odbija*, jednoglasno, ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 21. siječnja 2011.

Michael O'Boyle
Zamjenik Tajnika

Jean-Paul Costa
Predsjednik

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC

l'acommuniquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire our les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la prèssente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.